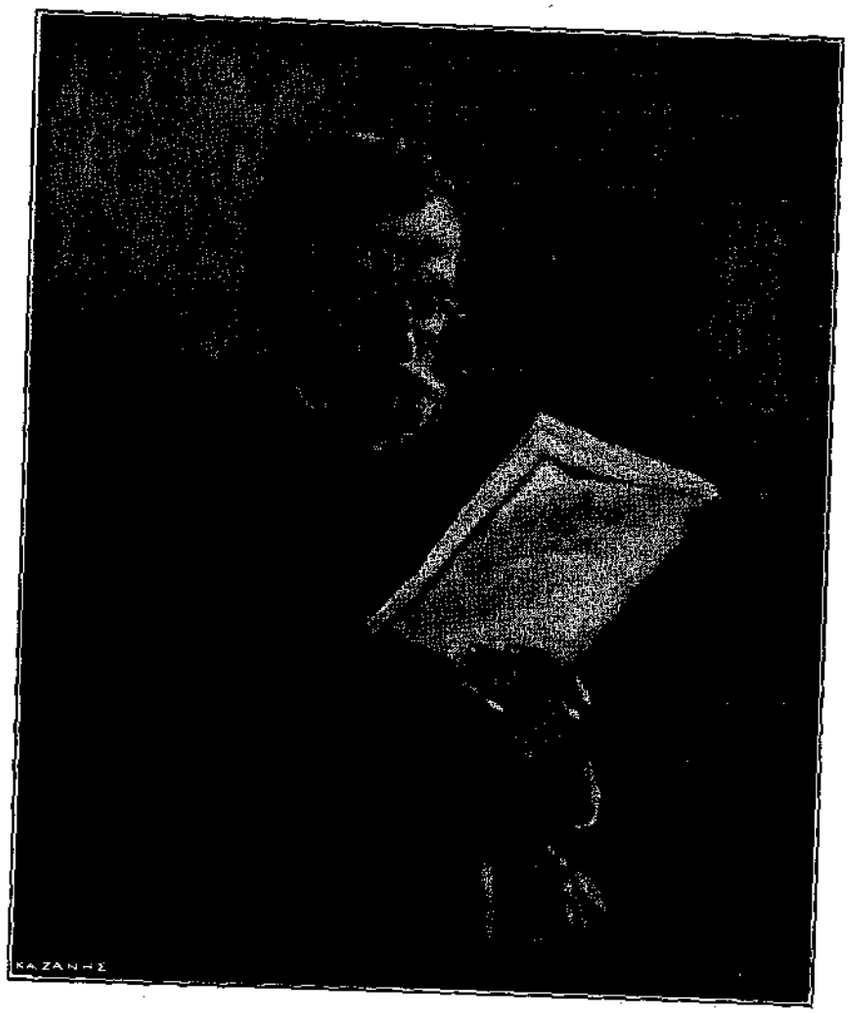

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ

ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ-ΚΑΡΑΒΙΑ

Ἀπὸ τὴν τελευταίαν της Ἔκθεσιν

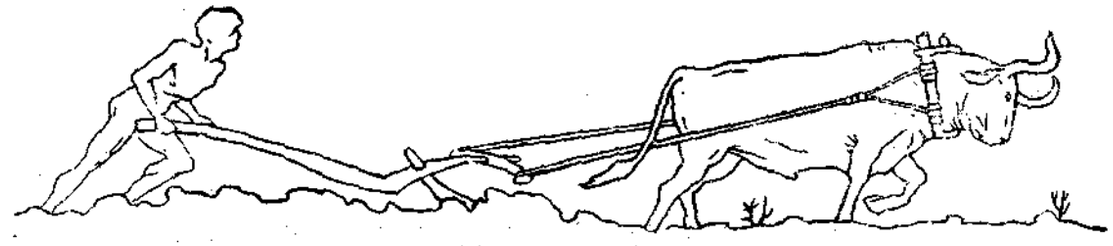

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΑ΄ 15–30
ΙΟΥΝΙΟΥ 1911

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΧΑΪΝΕ

Ἡ διάλεξις αὐτὴ τοῦ κ. Γνευτοῦ, — μαζὶ μὲ τὴν μετάφρασιν τῆς «Ὀπτασίας», — ἔγεινεν ἕνα βράδυ εἰς τὴν «Νέαν Ζωὴν» τῆς Ἀλεξανδρείας τὸν λήξαντα Μάϊον. Ἡ «Ὀπτασία» εἶναι τὸ κύκνειον ᾆσμα τοῦ Χάϊνε καὶ θεωρεῖται ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ποιήματα, ὄχι μόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς γερμανικῆς ποιήσεως. Τὸ ποίημα δὲν ἔχει τίτλον. Εἶναι ἀπὸ τὴν συλλογὴν ποὺ ἀφιέρωσε ὁ ποιητὴς εἰς τὴν κόρην ποὺ ἦλθε ἀνέλπιστα νὰ φωτίσῃ τὰς τελευταίας του ἡμέρας καὶ νὰ ἐμορφήνῃ τὸ μακρυνόν του ταξίδι. Τὸ λέγει ὅμως ὀπτασίαν ὁ ἴδιος ὁ ποιητής, καὶ δι' αὐτὸ ὁ μεταφραστὴς ἔδωκε αὐτὸ τὸ ὄνομα.

Ἐὐελπι πολὺ καὶ ἐνθαρρυντικὸν διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς Ἀλεξανδρείας ἡ εὐγενικὴ ζωὴ ποὺ πάλλεται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ καλοῦ Σωματείου. Τὸ βῆμα του εἶναι ἀληθινὰ ζηλευτόν, ὅταν τὸ τιμοῦν λόγιοι ὅπως ὁ Παῦλος Γνευτὸς καὶ ἄλλα ὀνόματα ἐπίσης γνωστά.

Πρὸ πολλοῦ ὑπεσχέθην εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς φίλους τῆς «Νέας Ζωῆς» μίαν διάλεξιν περὶ Χάϊνε. Πολὺς ὅμως παρῆλθε καιρὸς χωρὶς νὰ ἠμπορέσω νὰ ἐκπληρώσω τὴν ὑπόσχεσίν μου καὶ ἔτρεχα ἴσως καὶ τὸν κίνδυνον νὰ παρεξηγηθῶ. Ὅταν ἔδιδα τὴν ὑπόσχεσίν μου, δὲν εἶχα, φαίνεται, ἀναμετρήσει καλῶς τὸ μέγεθος τῆς ἐργασίας τὴν ὁποίαν ἀνελάμβανα. Ὅταν θέλῃ κανεὶς νὰ παρουσιάσῃ, μὲ κάποιαν εὐσυνειδησίαν, ἕνα ποιητήν, τοῦ ἀναστήματος τοῦ Χάϊνε, διὰ τοῦ ὁποίου τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα ἔχουσι γραφεῖ τόμοι ὁλόκληροι, καὶ συχνὰ αἱ κριτικαὶ περὶ αὐτοῦ διασταυροῦνται εἰς τὰς στήλας τῆς παγκοσμίου φιλολογίας, ἔχει ἀνάγκην ἱκανοῦ χρόνου διὰ τὴν ἐργασίαν αὐτήν. Καὶ ὁ χρόνος αὐτός, καθὼς γνωρίζετε, δὲν εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν μας, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸν ὑποκλέπτωμεν ἀπὸ τὴν κυρίαν μας ἐπασχόλησιν.

Ἐξ ἄλλου ἀνελογιζόμην ὅτι δὲν θὰ ἦτο ποτὲ δυνατὸν διὰ μιᾶς καὶ μόνης διαλέξεως νὰ εἴπωμεν, ἀκόμη καὶ διὰ γενικῶν γραμμῶν, ἐκεῖνα ποὺ χρειάζονται, διὰ νὰ λάβῃ τις ἔστω καὶ ἀμυδρὰν περὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ἔργου του ἰδέαν.

Τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ εἶνε στενώτατα συνδεδεμένον μὲ τὴν πλέον περιπετειῶδη, μὲ τὴ-πλέον ζωηράν, ἀλλὰ καὶ τὴν πλέον μεγάλην σελίδα τῆς γερμανικῆς φιλολογίας. Θὰ ἦτο ἐλ τούτου ἀδύνατον νὰ κατανοηθῇ ὁ ποιητὴς χωρὶς νὰ προηγηθῇ ἡ γνῶσις τῆς σελίδος αὐτῆς διὰ τὴν ὁποίαν καὶ μόνην θὰ χρειασθῇ ὁλόκληρος ὁ χρόνος τὸν ὁποῖον τὸ βῆμα τοῦτο διαθέτει διὰ μίαν φιλολογικὴν ἑσπερίδα.

Αἱ χορδαὶ τῆς λύρας του εἶνε πολλαὶ καὶ ποικίλαι· καὶ ἡ καθεμία θὰ ἀπῄτει καὶ μίαν διάλεξιν. Οἱ λόγοι αὐτοὶ μὲ ἔκαμναν νὰ διστάζω μέχρι σήμερον, διότι δὲν ἐγνώριζα πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ συμβιβασθοῦν τὰ πράγματα. Ὁ τρόπος δὲ αὐτός, νὰ δώσωμεν τμηματικῶς καὶ κατὰ δόσεις τὰς διαλέξεις αὐτάς, εἶνε μοῦ φαίνεται ὁ καλύτερος.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας μου ἐπὶ τοῦ Χάϊνε ἦτο καὶ θὰ εἶνε, νὰ φέρω ὅσον ἠμπορῶ μεγάλην ἔκτασιν τῆς ποιήσεώς του εἰς γνωριμίαν μὲ τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν. Διότι, Κύριοι, ποιητής, ὅστις νεώτατος ἀκόμη, εὐθὺς ὡς ἐνεφανίσθη εἰς τὸν φιλολογικὸν ὁρίζοντα τῆς πατρίδος του, μὲ ἔμφυτον καὶ ὀρθὴν περὶ τέχνης ἀντίληψιν καὶ μὲ διαύγειαν ἀνατολικοῦ φωτός, ἠδυνήθη νὰ βγάλῃ τὴν γερμανικὴν φιλολογίαν ἀπὸ τὴν πλανημένην ὁδὸν εἰς τὴν ὁποίαν τὴν ἔφεραν αἱ ὑπερβολαὶ τοῦ κλασικισμοῦ καὶ οἱ ἐξωφρενισμοὶ τοῦ ρομαντισμοῦ καὶ τὰ ὄργια, ὁ ποιητὴς αὐτὸς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ χρησιμεύσῃ ὡς καλὸς ὁδηγὸς καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μας φιλολογίαν, τὴν νεωτέραν ἐννοῶ, ἥτις ὡς μικρὸς νεοσσὸς στὴ φωλιά του, δὲν ἔχει ἀκόμη καλὰ καλὰ ἀνοίξει τοὺς ὀφθαλμούς.

Τὸ καθοδηγητικὸν δὲ αὐτὸ φῶς δὲν πιστεύω νὰ τὸ ἀρνηθῶμεν, ὅταν ἄλλα ἔθνη πολὺ μεγαλύτερά μας τὸ ἐδέχθησαν, καὶ τὸ ἀναγνωρίζουν, καὶ

τὸ ἀνομολογοῦν. Περὶ τούτου μία καὶ μόνη σημείωσις ἀπὸ τὸ ὡραῖον βιβλίον τοῦ Jules Legros «Henri Heine poète» ἀρκεῖ νὰ μᾶς πείσῃ:

«Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ἑρρίκου Χάϊνε εἰς ὅλους τοὺς τόπους τῶν ρωμαϊκῶν γλωσσῶν καὶ τοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ πολιτισμοῦ εἶνε κολοσσιαία. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας δὲν παραλείπουν νὰ τὸν μιμοῦνται, νὰ τὸν μεταφράζουν, νὰ τὸν ἐφαρμόζουν, καὶ νὰ τὸν διηγοῦνται.»

Ἡμεῖς δὲ ὡς Ἕλληνες θὰ ἔχωμεν ἕνα λόγον ἀκόμη περισσότερον νὰ δεχθῶμεν αὐτὸ τὸ φῶς διότι εἶνε μεταλαμπάδευσις ἀπὸ κάποιο φῶς, ἄκοιμητο, ἰδικόν μας· καὶ εἰς ἀπόδειξιν σᾶς ἀναφέρω μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ μίαν κριτικὴν περὶ Χάϊνε δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν «Revue des deux Mondes» τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1848 ὑπὸ τοῦ Gerard de Nerval.

«Αἱ ποιήσεις του γεμάτες ἀπὸ ἔρωτα φλογερόν, εἶνε ψηλαφηταί, καὶ δείχνουν ἕνα ἀγῶνα τοῦ ὡραίου ἐναντίον τοῦ ψευδοῦς ἰδεῶδους. Τὸν ἀγῶνα τῆς εἰλικρινείας μιᾶς ἀληθινῆς ἐλευθερίας, ἐναντίον τῆς θρησκευτικῆς ὑποκρισίας. Εἶπαν συχνὰ ὅτι ὁ Χάϊνε δὲν ἐσεβάσθη τίποτε, οὔτε ἱερὸν οὔτε ὅσιον. Τοῦτο εἶνε ἀληθὲς ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐκτύπησε πάντοτε πᾶν ὅ,τι οἱ μικροὶ ποιηταὶ καὶ βασιλίσκοι ἐσεβάσθησαν καὶ ἐθαύμασαν δηλαδὴ τὸ ψεύτικο μεγαλεῖον των καὶ τὴν ψεύτικην ἀρετήν των.

«Ἀλλ' ὁ Χάϊνε ἐσεβάσθη καὶ κάμνει νὰ σέβωνται τὸ ἀληθῶς ὡραῖον, παντοῦ ὅπου καὶ ἂν τὸ συναντᾷ. Καὶ δι' αὐτὸ δικαίως τοῦ ἐδόθη ὁ τίτλος τοῦ εἰδωλολάτρου. Ὁ Χάϊνε εἶνε πρὸ παντὸς Ἕλλην. Θαυμάζει τὴν μορφήν, ὅταν ἡ μορφὴ αὐτὴ εἶνε ὡραία καὶ θεία, συλλαμβάνει τὴν ἰδέαν ὅταν ἀληθῶς εἶνε ἰδέα γεμάτη καὶ ἀκεραία, καὶ ὄχι φωτοσκίασμα γερμανικοῦ αἰσθηματικισμοῦ. Ἡ φόρμα αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀκτινοβολεῖ ἀπὸ ὡραιότητα, τὴν ἐπεξεργάζεται καὶ τὴν σκαλίζει καὶ ἀφίνει μόνον ἐλλείψεις μικρὰς ἐξ ὑπολογισμοῦ. Κανεὶς δὲν ἔχει τοιοῦτο ὕφος, ὅπως τοῦ Χάϊνε. Καὶ τὸ ὕφος αὐτὸ δὲν εἶνε οὔτε ἡ βραχεῖα γαλλικὴ περίοδος, οὔτε ἡ γερμανική, ἡ μακρά. Εἶνε ἡ περίοδος ἡ ἑλληνική, ἁπλῆ, ρέουσα, εὐκολονόητος, καὶ συνάμα ἁρμονικὴ καὶ εἰς τὴν ἀκοὴν καὶ εἰς τὴν δρασιν...

«Ὁ Χάϊνε δὲν ἐδημιούργησε ποτὲ σύστημα, εἶνε πολὺ γενικὸς δι' αὐτό. Δὲν ἐσκέφθη παρὰ πῶς νὰ ἐπανεύρῃ τὰ ἴχνη καὶ τὰ σχεδιαγράμματα, τὰ λησμονημένα, τῆς ἀρχαίας καὶ θείας ἑλληνικῆς ὀμορφιᾶς. Εἶνε ὁ Ἰουλιανὸς τῆς ποιήσεως καὶ περισσότερον ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν Γκαῖτε, διότι εἰς τὸν Γκαῖτε κυριαρχεῖ ὀλιγώτερον τὸ πνευματικὸν καὶ νευρῶδες ἐκεῖνο στοιχεῖον ποὺ ἰδιάζει στὸν Χάϊνε...».

Αὐτὰ ὁ Gerard de Nerval.

Ἐὰν ὁ Σχίλλερ καὶ ὁ Γκαῖτε ἐδώρησαν εἰς τὸ ἔθνος των τὸν 1ον τόμον τῆς ἐθνικῆς των φιλολογίας, ὁ Χάϊνε τοὺς ἔχει δωρήσει τὸν 2ον. Δὲν θέλουν ὅμως νὰ τὸ ἀναγνωρίσουν. Διότι ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ τὸν κρίνουν μὲ τὸ μέτρον τοῦ σωβινισμοῦ καὶ τῆς ψευδοηθικῆς. Καὶ ὅπως τὸν ἐξόρισαν ζῶντα, ἐξακολουθοῦν νὰ τὸν καταδιώκουν καὶ νεκρὸν καὶ νὰ ἀρνοῦνται δύο πόδας γῆν εἰς τὸ ὁμοίωμα ἐκείνου, ποὺ μὲ τὰ τραγούδια του ἐσκόρπισεν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην τὸ ἄρωμα τοῦ ἀγνοῦ γερμανικοῦ αἰσθήματος μὲ ὅλα τὰ χρώματα καὶ τὶς λεπτότητές του.

Ἀλλά, Κυρίαι καὶ Κύριοι, εἶνε καιρὸς νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸν ποιητήν. Εἶνε ὀκτὼ ἔτη ἀσθενής, παράλυτος, καρφωμένος στὸ κρεββάτι τοῦ μαρτυρίου τῶν ψυχικῶν καὶ τῶν σωματικῶν ἀλγηδόνων. Συνέπειαι ὅλα μιᾶς ἀπαισίας νόσου τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Ἡ ἀσθένειά του ἔχει ἀρχίσει κατὰ τρόπον τραγικὸν ποὺ ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὸ ἀναφέρωμεν. Ὁ Χάϊνε ὡς πρὸς τὰς θρησκευτικάς του δοξασίας εἶχεν ἐπανέλθει εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ καὶ καθὼς ἔλεγεν ὁ ἴδιος «ἐσυμβιβάστηκε μὲ τὸν Θεόν»· ἀλλὰ καὶ προσέθετε: δεν ἐπιθυμοῦσε νὰ ἀποχωρισθῇ καὶ ἀπὸ τοὺς θεοὺς τῶν εἰδώλων κακιωμένος. Καὶ ἐσηκώθη λοιπὸν μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ μὲ πολὺν κόπον, συρόμενος σχεδόν, διότι ἡ νόσος εἶχεν ἤδη ἀρχίσει, καὶ ἐπῆγε στὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου διὰ ν' ἀποχαιρετίσῃ τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου. Μόλις ἔφθασε πρὸ τοῦ ἀγάλματος ἔνοιωσε νὰ φεύγῃ τὸ ἔδαφος κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του καὶ ἐσωριάσθη παράλυτος κατὰ γῆς. «Τί ἄλλο, λέγει ὁ ἴδιος, μοῦ ἔμενε νὰ κάμω παρὰ νὰ ρίξω τὰ χέρια μου στὰ μάτια μου καὶ νὰ κλαίω· καὶ ὅταν ἀπελπισμένος ἐσήκωσα τὰ μάτια μου κ' ἐκύταξα τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς, μοῦ ἐφάνηκε σὰν νὰ κύταζε πονετικά, καὶ σὰν νὰ ἤθελε νὰ μοῦ πῇ. «Τί νὰ σοῦ κάμω. Δὲν βλέπεις ποὺ δὲν ἔχω χέρια νὰ σὲ βοηθήσω;»

Στὸ σπίτι ποὺ ἔμενε κατάκοιτος στὴν ὁδὸν Ἀμστερδαμ στὸ Παρίσι, ἐδέχετο συχνὰ τὰς ἐπισκέψεις τῶν ταξιδιωτῶν Γερμανῶν θαυμαστῶν του. Καὶ ἐκ τῶν Γάλλων συγγραφέων ποὺ τὸν ἐπεσκέπτοντο συχνὰ ἦτο ὁ Δουμᾶς πατήρ, ὁ Théophile Gauthier, ὁ Béranger, ὁ Gerard de Nerval, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ συνειργάζετο εἰς τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν τῶν ἔργων του — ἅπαξ δὲ ἐδέχθη καὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Berlioz.

Μεγάλην εὐχαρίστησιν ὅμως τοῦ προξενοῦσε ἡ συναναστροφὴ τῶν μικρῶν παιδιῶν τῆς γειτονιᾶς του τὰ ὁποῖα ἐλάτρευε, καὶ ἐπερνοῦσε ὧρες ὁλόκληρες παίζων μαζί τους. Αὐτὰ δὲ εὐχαριστοῦντο διότι τοὺς διηγεῖτο πάντοτε ὡραίους μύθους καὶ παραμύθια. Μιὰ μέρα μάλιστα τὰ

ἔκαμε ὅλα στὴ σειρὰ μικρὰ μεγάλα νὰ ξερογλύφουνται. Τοὺς διηγεῖτο ὅτι ὁ Θεὸς πάνω στὸν οὐρανὸ φτειάνει ἔκτακτες καραμέλλες, πάστες καὶ γλυκίσματα, καὶ ὅτι ἔχει στὴν κουζίνα του ἀγγέλους ποὺ τὰ φτειάνουν. Μὰ κάποτε, λέει, καὶ οἱ Ἄγγελοι τρῶνε κρυφὰ ἀπὸ τὰ γλυκίσματα καὶ σφογγίζουν βιαστικὰ τὸ στόμα τους μὲ τὶς φτεροῦγες τους. — «Ἄ, ἐφώναξαν τότε ὅλα τὰ παιδιά, βλέποντας νὰ προσβάλλεται τὸ αἴσθημα τῆς καθαριότητός των. Μὰ αὐτὸ εἶνε βρωμιά!» — Ἡ δὲ σύζυγος τοῦ Χάϊνε ποὺ τἄκουε, ἐγελοῦσε τόσο, ποὺ τῆς ἔτρεχαν τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ γέλια.

Ἡ ἀσθένεια ἐξακολουθεῖ τὸ ἀπαίσιον ἔργον της. «Εἶμαι ἄρρωστος σὰν ἕνας σκύλλος καὶ πολεμῶ μὲ τοὺς πόνους καὶ τὸν θάνατον σὰν μιὰ γάτα». Ὁ ποιητὴς ἔχει καταντήσει σὰν ἕνας σκελετὸς ποὺ ζῇ μόνον μηχανικῶς διὰ νὰ συγκρατῇ τὴν ψυχήν του. Καὶ ὅμως τὸ πνεῦμα του διατηρεῖται πάντοτε ἀκμαῖον καὶ δροσερόν. «Μπορεῖτε νὰ σφυρίξετε;» τὸν ἠρώτησε μίαν ἡμέραν ὁ ἰατρός του, κατόπιν ἑνὸς παροξυσμοῦ σπασμῶν, θέλων νὰ ἰδῇ τὸν βαθμὸν τῆς παραλύσεως τοῦ στόματός του. — «Δυστυχῶς, ὄχι» ἀπήντησεν ὁ Χάϊνε «δὲν ἠμπορῶ νὰ σφυρίξω οὔτε τὰ κομμάτια τοῦ Σκρίμπ».

Ἐκτὸς τῆς ἀσθενείας ὁ ἀσθενὴς ὑφίστατο καὶ ψυχικοὺς κλονισμοὺς διὰ νὰ συμπληροῦται, φαίνεται, τὸ μαρτύριόν του. Αἱ συνεννοήσεις μετὰ τοῦ ἐκδότου Campe διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν βιβλίων του ἐδημιούργησαν εἰς τὸν ποιητὴν πικρίας καὶ ἀπογοήτευσιν. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀδελφὸς τοῦ Χάϊνε εἶχεν ἀνταλλάξει μετὰ τοῦ ἐκδότου σφοδρὰν ἀλληλογραφίαν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὁποίας ὁ γερμανικὸς τύπος ἄνοιξε πολεμικὴν ἐναντίον τοῦ ποιητοῦ, προσπαθῶν νὰ ἀποσπάσῃ τὰ φύλλα ἀπὸ τὸ δάφνινον στεφάνι του. Ἡ πολεμικὴ αὐτὴ κατεπίκρανε τὴν ἄλλως τε εὐαίσθητον ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ. «Πῶς μὲ ὑβρίζουν καὶ μὲ κατηγοροῦν ἡ ἐφημερίδες», ἔλεγε τὸ θέρος τοῦ 1854 εἰς τὸν Ἀλφρέδον Μάϊτσνερ. Τί ἐλεεινὸς ἄνθρωπος ποὺ εἶμαι κατὰ τὰ φύλλα αὐτά. Τί ἐλαττώματα βρίσκεις στὰ ἔργα μου; Ἂν ἐξακολουθήσῃ ἔτσι, θὰ καταντήσῃ νὰ παύσω νὰ συγκαταλέγωμαι μεταξὺ τῶν ποιητῶν. Καὶ αὐτὰ συμβαίνουν στὴ Γερμανία ποὺ τόσο τὴν ἀγάπησα, ἐνῷ στὴ Γαλλία δὲν εὑρίσκουν λέξεις γιὰ νὰ μὲ ἐπαινοῦν, καὶ στὴν Ἀμερικὴ μὲ μεταφράζουν, καὶ κάμνουν διαλέξεις στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ στὸ Albany γιὰ μένα. Μὰ ἔννοια τους. Θάρθῃ καιρὸς ποὺ θὰ μ' ἀφήσουν τὰ νεῦρα μου λίγη ἡσυχία. Καὶ θαῦρω ἀκόμη ἐπάνω μου δύναμι, νὰ πηδήσω σ' ἕνα Μαρσύα ἀπ' αὐτούς, θὰ τὸν πιάσω ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ θὰ τοῦ γδάρω τὸ πετσὶ ἕως τ' αὐτιά. Ἡ φωνὲς ποὺ θὰ βγάζει τὸ παληόσκυλλο ἀπὸ τὴν ἐγχείρισι, θὰκουστοῦν σ' ὅλο τὸ δάσος καὶ θὰ ἐμπνεύσουν στοὺς συναδέλφους του σωτήριον σεβασμόν».

Τὰ νεῦρα του ὅμως δὲν τὸν ἄφησαν ποτὲ σὲ ἡσυχία. Ἡ δύναμίς του ἔφευγε μέρα μὲ τὴν ἡμέρα καὶ ὁ ποιητὴς εἰσήρχετο ἤδη εἰς τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς ἀγωνίας του. Ἡ μοναξιά του ηὔξανε, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1855 εἶχεν ἀποσυρθῆ ἕνεκα ἀσθενείας καὶ αὐτὸς ὁ γραμματικός του Reinhard. Καὶ ὁ ποιητὴς ὅστις εἶχε παράλυτα ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τὰ βλέφαρα καὶ μόνον μὲ τὸ μισὸ δεξὶ μάτι ἔβλεπε, μὲ πολὺν κόπον κατόρθωνε νὰ γράφῃ ἢ μᾶλλον νὰ τσουγγρανίζῃ τὰς ἐπιστολάς του.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ σύμπτωσις φέρει εἰς συνάντησιν τοῦ ποιητοῦ ἕνα αἰνιγματῶδες καὶ πολὺ ἀνεπτυγμένο κορίτσι. Ἦλθε νὰ τοῦ φέρῃ κάτι ἔγγραφα ποὺ τοῦ ἔστελλεν ἕνας φίλος του. Ἀλλ' ἤρχετο μὲ τὴν φλογερὰν ἐπιθυμίαν καὶ αὐτὴ νὰ γνωρίσῃ τὸν ποιητήν, τοῦ ὁποίου τὰ τραγούδια ἐτραγουδοῦσε καὶ ἐθαύμαζε. Ὁ Χάϊνε τὴν ἐδέχθη, καὶ ὅταν ἤκουσε τὴν θωπευτικὴν ἀλλὰ σταθεράν της φωνήν, ἐσήκωσε τὸ παράλυτο βλέφαρό του καὶ τὴν ἐκύταξε. Τοῦ ἤρεσε καὶ τὴν παρακάλεσε νὰ ξαναπεράσῃ. Ἡ κόρη ἤρχετο τακτικὰ καὶ σὰν μιὰ Μυῖγα προσφιλὴς ἐπετοῦσε γύρω στὸ κρεβάτι τοῦ ἀρρώστου· καὶ τὴν ὠνόμαζαν «Ἡ Μυῖγα» (La Mouche).

Ἕνας πέπλος ἐκάλυπτε τὸ παρελθόν της· οὔτε ὁ Χάϊνε, οὔτε ὁ στενὸς φίλος του Μάϊτσνερ ἠμπόρεσαν ποτὲ νὰ τὸ μάθουν. Ἦτο Γερμανίς. Ἦλθε μικρὰ στὸ Παρίσι, εἶχε ζήσει στὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀπ' ἐκεῖ πάλιν στὸ Παρίσι. Ἦτο ἡλικίας 28 ἐτῶν — μὲ ἀνοιχτὰ ὡραῖα καστανὰ μαλλιὰ καὶ μὲ γλυκὰ καὶ μαγεμένα γαλανὰ μάτια. Πνεῦμα γαλλικὸ καὶ σταθερότης γερμανικὴ — ἐξόχου δὲ μορφώσεως κόρη [1]. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως ἀνεπτύχθη τὸ μυθιστόρημα ἑνὸς ἀδυνάτου ἔρωτος μεταξὺ τῆς γεμάτης ἀπὸ ζωὴν ἐπισκέπτιδος καὶ τοῦ ἐνδόξου ἑτοιμοθανάτου.

Ἡ Camille Selden διὰ τῆς παρουσίας της ἔκαμε τοὐλάχιστον ποιητικὸν τὸ τέλος τῆς ἀγωνίας τοῦ ποιητοῦ ἡ ὁποία ἐμακρύνετο ἀνάμεσα σὲ φροντίδες ταπεινὲς καὶ μιὰν ἀτμοσφαῖραν ὅλως διόλου δι' αὐτὸν ἀδιάφορον καὶ ἀστικήν. Ἂν καὶ ὁ ἔρως αὐτὸς τοῦ ἦλθεν ὡς μία ὑψίστη καὶ ὑστερινὴ παρηγορία, ἀναμφιβόλως ὅμως καὶ τὸν ἐβασάνισε διότι τοῦ ἀνέξεσε παληὲς πληγές, διότι τὸν ἔκαμε νὰ κλάψῃ περισσότερον τὰ δεινά του καὶ τὴν τύχην του ποὺ τοῦ φέρνει μιὰ τέτοια γυναικεία συμπάθεια τὴν ὥρα ποὺ

[1] Ἦτο ἡ Camille Selden. Ἔπαιξε μεγάλον φιλολογικὸν ρόλον στὸ Παρίσι 1860-1870 γνωστὴ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Madame de Krinitz. Εἶχε στενὴν γνωριμίαν μὲ ὅλας τὰς ἐξοχότητας τῶν γραμμάτων, ὁ δὲ μέγας Taine ἔχει γράψει δι' αὐτὴν κολακευτικωτάτην μελέτην. Συνέγραψε τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Χάϊνε.

τὸ πόδι του εὑρίσκεται στὸ κατώφλι τοῦ τάφου. «Εἶναι πολὺ πικρό, τῆς ἔγραφε μιὰ μέρα σ' ἕνα ποίημά του, τὴν ὥρα ποὺ κανεὶς γνωρίζεται, νὰ σημαίνῃ καὶ ἡ ὥρα τοῦ αἰωνίου ἀποχωρισμοῦ.» Ἡ «Μυῖγα» εἶνε ἡ μόνη γυναίκα ποὺ ὁ Χάϊνε ἠγάπησε τόσον ἁπλᾶ καὶ τόσον θεῖα, ἀλλὰ εἶνε καὶ ἡ μόνη ποὺ τὸν ἠννόησε.

Αὐτὴ τοῦ ἔκαμνε πλέον τὸν γραμματικόν, τοῦ ἀνεγίνωσκε, καὶ τοῦ ἔγραφε τοὺς στίχους ποὺ ἐνεπνέετο. Ἔτρεμε κάθε μέρα ὁ Χάϊνε μὴ τυχὸν ἐμποδισθῇ καὶ δὲν τοῦ ἔλθῃ· καὶ κάθε φορὰν ποὺ ἔφευγε ἀπὸ κοντά του, τὴν ἐφόρτωνε μὲ φιλοδωρήματα σὰν τὸν φυλακισμένο, ὅπως λέγει ὁ Μάϊτσνερ, ποὺ ρίχνει στὸ πουλάκι ποὺ ἔρχεται στὰ σίδερα τοῦ παραθύρου του διαφόρους τροφὰς γιὰ νὰ τὸ ἐλκύῃ νὰ τὸν ἐπισκέπτεται στὴ μοναξιά του καὶ νὰ λησμονῇ γιὰ λίγες στιγμὲς τὴν πρασινάδα τοῦ δάσους.

Ἱστορικὰ ἔμειναν τὰ μπιλιετάκια ποὺ τῆς ἔγραφε, ποὺ τὸ καθένα θὰ εἶχε ἢ στίχους ἢ καμίαν σπινθηροβολίαν πνεύματος. «Ἔλα γρήγορα» τῆς ἔγραφεν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του «ἀγαπημένο μου παιδί, γιατὶ πάω νὰ τρελλαθῶ ἀπὸ θυμό, ἀπὸ ἀνυπομονησία καὶ ἀπὸ τοὺς πόνους. Θὰ καταγγείλω τὸν ἀγαπητὸν Θεόν, γιὰ τὴν κακομεταχείρισι ποὺ μὲ κάμνει, εἰς τὴν προστατευτικὴν τῶν ζώων — Ἑταιρείαν.» Τὰς προηγουμένας του ἐρωμένας ποὺ εἶχαν μόνον τὴν ἐξωτερικὴν λάμψιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ξηρότητα τῶν αἰσθημάτων, τὴν σκληρότητα, καὶ τὸν ἐγωϊσμόν, ἦλθε τόρα νὰ ἀντικαταστήσῃ μιὰ γυναίκα μὲ καρδιὰ θερμὴ καὶ γενναία. Ἐδῶ τοὐλάχιστον ἡ ἕνωσις τῶν ψυχῶν ἦτο τελεία. Καὶ δὲν ἦτο μόνον ἀξία νὰ τὸν ἐννοῇ πνευματικῶς, ἀλλὰ καὶ ἀγαθή, ἀπὸ αὐτοπεποίθησιν, ὅτι ἡ ὑψίστη συμπάθεια τὴν ὁποίαν προσφέρει εἰς τὸν μάρτυρα τῆς μεγαλοφυΐας, εἶνε δι' αὐτὴν κάτι τὸ εὐγενές, κάτι τὸ ὑψηλόν, καὶ τελειότερον ἀπὸ τὸν κοινὸν ἐπίγειον ἔρωτα. Καὶ ὁ ἔρως αὐτὸς ὄχι μόνον ἔγεινε ὁ φωτοστέφανος τοῦ ποιητικοῦ του σταδίου, ἀλλὰ καὶ ἐχρησίμευσε νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν ποιητήν, καὶ νὰ συγκενρώσῃ τόσας ποιητικὰς δυνάμεις ὅσαι χρειάζονται εἰς ἕνα κύκνον γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τραβηχθῇ ὀλίγον παράμερα, νὰ τραγουδήσῃ τὸ ὑστερινό του τὸ τραγοῦδι καὶ νὰ ξεψυχήσῃ.

ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΥΤΟΣ

ΧΑΪΝΕ

ΟΠΤΑΣΙΑ

— FÜR DIE MOUCHE —

Στὸν Κωνσταντῖνο Χρηστομάνο

Ὀνειρεύτηκα μιὰ νύχτα τοῦ καλοκαιριοῦ
Πῶς βρέθηκα στὰ πλάγια ἑνὸς τοπίου
Κ' ἐφέγγανε ὠχρὰ στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ,
Τὰ ἐρείπια ἑνὸς ἀρχαίου μεγαλείου.

Κι' ἀνάμεσα ἐκεῖ σὲ κάποιο τόπον ἀδειανὸ
Μιὰ δωρικοῦ ρυθμοῦ κολόνα στέκει,
Ποὺ φθάνοντας ἐπάνω ἕως στὸν οὐρανὸ
Καταφρονεῖ τὸ κάθε ἀστροπελέκι.

Σπασμένα, σκόρπια, ἐκοίτουνταν χάμου στὴ γῆ
Ἀετώματα, κιονόκρανα, κολόνες
Ἀγάλματα θεῶν, ζώων, Κένταυροι γοργοὶ
Καὶ Σάτυροι, καὶ Σφίγγες, καὶ Γοργόνες.

Καὶ παρακεῖ κοινούριον, ὡραῖον, ἀνοιχτὸν
Ἕνα μαρμαροσαρκοφάγον εἶδα.
Κ' ἕνα νεκρὸ εἶχε μέσα, ἄθικτον κι' αὐτόν,
Ποὖχε στὴν ὄψι του τοῦ πόνου τὴ σφραγῖδα.

Καὶ τὸν κρατούσανε μὲ ὀρθόστηθα κορμιὰ
Καρυάτιδες, καὶ χέρια γυμνωμένα.
Καὶ στὰ πλευρά του γύρω ἦταν μὲ τέχνη μιὰ
Ἀνάγλυφα μαρμαροσκαλισμένα.

Ἐδῶ ἦταν τοῦ Ὀλύμπου ἡ χαρὰ ἡ θεϊκὴ
Τῆς θείας τῆς Ὀμορφιᾶς ἡ ἀνατριχίλα
Ἤτανε κ' ἡ Εὔα κι' ὁ Ἀδὰμ ἐκεῖ
Σὲ μιὰ γωνιὰ μὲ τῆς συκιᾶς τὰ φύλλα.

Ἐδῶ θωρῶ τῆς Τροίας τὴν καταστροφὴ
Τὸν Ἕκτορα, τὸν Πάριν, τὴν Ἑλένη,
Τὸν Μωϋσῆ κρατῶντας νόμους καὶ γραφὴ
Τὸν Ὀλοφέρνη, τὴν Ἰουδὶθ τὴ φημισμένη.

Ἐδῶ ἤτανε κι' ὁ Ἔρως ὁ θεὸς γυμνός,
Ὁ Ἥφαιστος, ὁ Φοῖβος, ἡ Ἀφροδίτη
Ἡ Περσεφόνη, ὁ Πλούτων, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Σειληνός,
Ὁ Πρίαμος, ὁ Βάκχος, ἡ Ἀμφιτρίτη.

Ἐδῶ ἦταν καὶ ἡ ὄνος κοντὰ τοῦ Βαλαάμ,
—Ἡ ὄνος ποὖχε γλῶσσα καὶ μιλοῦσε. —
Ἐδῶ καὶ ἡ δοκιμασία τοῦ Ἀβραάμ,
Κι' ὁ Λὼτ μὲ τὰ κορίτσια του μεθοῦσε.

Ἐδῶ κ' ἡ φρενιασμένη κι' ἄγρια Ἡρωδιὰς
Κ' ἡ κεφαλὴ τοῦ Βαφτιστῆ ἐξίσου.
Ἐδῶ τσιγγέλια, φλόγες κρατεῖ ὁ Σατανᾶς
Κι' ὁ Πέτρος τὰ κλειδιὰ τοῦ Παραδείσου.

Κι' ὁ πονηρὸς ὁ Ζεὺς ἐδῶ ὑποκρίνεται
Κ' ἐρωτοχτυπημένος καρτεράει.
Καὶ πότε κύκνος γιὰ τὴ Λήδα γίνεται
Πότε χρυσῆ βροχὴ γιὰ τὴ Δανάη.

Κ' ἡ Ἄρτεμις μὲ λιγερὴ περπατησιὰ
Μὲ Νύμφες καὶ σκυλιὰ πηδάει τὸ φράχτη.
Κι' ὁ Ἡρακλῆς μὲ μιὰ γυναίκεια φορεσιὰ
Κρατεῖ τὴ ρόκα στρίφοντας τ' ἀδράχτι.

Ἐδῶ εἶδα καὶ τὸ Ὄρος τοῦ Σινᾶ, ὑψηλό,
Καὶ στὴν κορφὴ προφῆτες ξακουσμένους,
Καὶ τὸν Χριστὸ μικρὸ παιδὶ μὲς στὸ Ναό,
Ποὺ συζητεῖ μὲ τοὺς γραμματισμένους.

Αἱ ἀντιθέσεις ὅλες ἤτανε ἐκεῖ
Σφιχτοδεμένες στοῦ κισσοῦ τὰ κλώνια
Τῶν Ἰουδαίων ἡ Σκέψις ἡ θρησκευτική,
Καὶ τοῦ Ἕλληνος ἡ Ἰδέα, ἡ αἰώνια.

Μὰ ξάφνου, ἐκεῖ ποὺ κύταζα ἀδιάφορος, ψυχρός,
Τ' ἀνάγλυφα στὴν ὀπτασία μου μέσα,
Μοὖρθε στὸ νοῦ μιὰ σκέψι, πῶς εἶμ' ἐγὼ ὁ νε-
Ποὺ κοίτεται στὸ σαρκοφάγο μέσα. [κρὸς

Καὶ στὸ προσκέφαλό μου μιὰ γλυκειὰ εὐωδιά,
Ἕνα λουλοῦδι, αἴνιγμα αἰνιγμάτω,
Μὲ φύλλα θειαφοκίτρινα, μενεξεδιά,
Ποὺ ὅλο ζωὴ καὶ χάρι ἦταν γεμάτο.

Τοῦ Μαρτυρίου λουλοῦδι τὸ λέει ὁ λαὸς αὐτὸ
Καὶ πῶς ἐφύτρωσε στὸ βράχο μοναχό του
Τὴν ὥρα ἐκείνη ποὺ σταυρώναν τὸ Χριστό,
Σὰν ἔσταζε τὸ αἷμ' ἀπ' τὸ Σταυρό του.

Καὶ στὸ λουλούδι ἐπάνω ὅλα ταιριαστὰ
Τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πικροῦ θανάτου,
Καὶ μὲ τὸ δήμιό τους μαζὶ ζωγραφιστὰ
Τὰ ἔβλεπες πάνω στὸν κάλυκά του.

Ναί, τὰ σύνεργα ὅλα ἐκεῖνα τῶν παθῶν,
Ἐδῶ κανεὶς τὰ ἔβλεπ' ἕνα ἕνα.
Τὸ Φραγγέλιον, τὸν Στέφανον ἐξ ἀκανθῶν,
Τὴ Σφύρα, τὰ καρφιὰ τὰ αἱματωμένα.

Ἕνα λουλοῦδι τέτοιο ἦταν στὸ μνῆμα μου
Ποὺ γέρνοντας ἐπάνω στὸ νεκρό μου
Παρηγοριὰ μοῦ ἔδινε στὸ μνῆμα μου
Φιλῶντας τὸ χλωμὸ τὸ μέτωπό μου.

Ὅμως, τοῦ Μαρτυρίου τὸ λουλοῦδι ἐκεῖ,
Ὤ, τῶν ὀνείρων μάγια καὶ παιχνίδια!
Σὲ μιὰ μεταμορφώθηκε κόρη θεϊκὴ
Κ' ἦταν αὐτή, ἡ Ἀγάπη μου — ἡ ἴδια. —

Ἐσὺ ἤσουν τὸ λουλοῦδι, κρυφή μου ἐσὺ χαρά·
Σ' ἀναγνωρίζω ἀπ' τὰ γλυκὰ φιλιά σου.
Τέτοια δὲν ἔχουν τ' ἄνθη χείλη τρυφερά,
Οὔτε θερμὰ δάκρυα σὰν τὰ δικά σου.

Ἤταν κλειστὰ τὰ μάτια μου, μὰ ἐρωτικὰ
Ἐκύταξε ἡ ψυχή μου τὴ μορφή σου.
Μ' ἐκύταζες καὶ σύ, μιὰ νύχτα μαγικὰ
Ποὺ ἐφώτιζε ἡ Σελήνη τὸ κορμί σου.

Σιωπηλοὶ καθόμασταν, ὅμως ἐδῶ
Στὸ νοῦ σου εἶδα βαθειὰ ποιὸ δρόμο ἐτράπης.
Λόγια ποὺ μιλησθοῦνε δὲν ἔχουν πιὰ αἰδώ,
Κ' ἡ Σιωπὴ εἶν' τἄνθος τῆς Ἀγάπης.

Κανεὶς ποτὲ νὰ φαντασθεῖ δὲν ἠμπορεῖ
Πόσο γοργὰ στὸ κρυφομίλημά μας
Καὶ πόσο ὄμορφα διαβαίνανε οἱ καιροί,
Ἡ μαγικὲς νυχτιές, τὰ ὀνείρατά μας.

Ποτέ σου μὴ ρωτήσεις τί εἴπαμεν ἐκεῖ·
Τὴ λαμπυρίδα ρώτα, τί φωτίζει;
Ρώτα ἡ πνοὴ τοῦ Ζεφύρου τί λέει ἡ μυστική,
Τὸ κυματάκι στὴν ὄχθη τί φλοισβίζει;

Ρώτα, τί λέει ἡ πέτρα τοῦ δαχτυλιδιοῦ;
Τὰ μυστικὰ τῶν ἡδονιῶν τρυγούδια,
Ποτὲ ὅμως μὴ ρωτήσεις στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
Τί λὲν μὲ τοὺς νεκρούς των τὰ λουλούδια.

Πόσο καιρὸ δὲν ξεύρω χαιρόμουνα ἐκεῖ
Τὴν ἡσυχία μου στὸ ταφομάρμαρό μου·
Ἐπέταξε ἡ χαρά μου τόσο βιαστική,
Ἐσβύστηκε καὶ τὄμορφο ὄνειρό μου.

Ὦ Θάνατε! Ἀλήθεια, μονάχα ἐσὺ μπορεῖς
Ἐδῶ σ' ἐμᾶς τὴν ἡσυχία νὰ δώσεις.
Μόνο στὸν τάφο μέσα τὸ βάλσαμο θὰ βρεῖς
Ποὺ τὶς πικρὲς πληγὲς θὰ βαλσαμώσεις.

Ὦ, δυστυχία σ' ἐμένα! Πέταξε ἡ χαρά,
Γιατὶ ἔξαφνα ἄκουσ' ἀπ' ἔξω κρότο,
Φωνὲς μεγάλες, χτύπους, μαλλώματα γερά.
Καὶ τὸ λουλοῦδι μου φεύγει ἀπ' τὸν τρόμο [πρῶτο!

Ναί, συμβαίνουν ἄγριες ἔξω ἐκεῖ σκηνὲς
Κραυγές, γαυγίσματα, καὶ τί δὲν ἦταν!
Μὰ σὰν νἀναγνωρίζω μερικὲς φωνὲς —
Τἀνάγλυφα τοῦ σαρκοφάγου μου ἦταν.

Λοιπὸν ἐβρυκολάκιασεν ἐδῶ τὸ πᾶν;
Φιλονεικοῦν τὰ σχέδια τῶν μαρμάρων;
Γιὰ ἰδέ' ἐκεῖ ποὺ πιάστηκε ὁ Πάν,
Μὲ τὸν Μωϋσῆ, καὶ σαίρνονται ἄρον ἄρον!

Ἀλοίμονό μας! Αἰώνια θὰ μάχουνται κ᾽ οἱ δυὸ
Καὶ τῆς Ἀλήθειας θὲ ν᾽ ἀκοῦς τὸν θρῆνον.
Κ᾽ ἡ Ἀνθρωπότης θἄνε πάντοτε σὲ δυὸ
Στρατόπεδα: Βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων.

Ἐδῶ ἡ κάθε εἰκόνα φαίνεται πὼς ζῆ
Καὶ μὲ τὶς ἄλλες πιάνεται καὶ ὑβρίζει.
Κι᾽ ἀπ᾽ ὅλα τὸ χειρότερο ποὺ ἄρχισε μαζὶ
Τοῦ Βαλαὰμ ἡ ὄνος νὰ γκαρίζει.

Μὲ τὰ γκαρίσματά της καὶ τὰ βοητὰ
Ἐπήγαινα νἄ χάσω τὰ μυαλά μου.
Κι᾽ ἄρχισα νὰ φωνάζω κ᾽ ἐγὼ δυνατὰ
Μὰ ἐξύπνησα — ἀπ᾽ τὰ ξεφωνητά μου.

Μεταφραστὴς ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΥΤΟΣ

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΥΠΟ ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΩΡΑ-ΚΑΡΑΒΙΑ

Ἀπὸ τὴν τελευταίαν της Ἔκθεσιν

Ο ΔΙΑΛΑΛΗΤΗΣ

— ΠΟΙΗΜΑ ΒΙΒΛΙΚΟ —

Εὗρόσάν με οἱ φύλακες οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει· ἐπάταξάν με, ἐτραυμάτισάν με· ἦραν τὸ θέριστρόν μου ἀπ᾽ ἐμοῦ φύλακες τῶν τειχέων.

(Ἆσμα Ἀσμάτων Ε΄ 7)

Γλυκοχαράματα ἤτανε—κι᾽ ὁ Λύκαμβος, ἀκουμπῶντας στὸ χοντρὸ ῥαβδί του, τράβηξεν ἴσα κατὰ τὴ βουνοκορφή.

Καὶ σὰν ἔφτασε στὴν πλειὸ ψηλὴ κορφὴ κ᾽ εἶδε τὸν Ἥλιο — σὰ θάμα — μέσ᾽ ἀπ᾽ τὸ πέλαο ν᾽ ἀναδίνῃ, — ἡ ψυχή του ἀναγάλλιασεν ἀπὸ μιὰν ἄφραστην ἀποθυμιά.

Ἔλυσε τὶς πόρπες τῆς χλαμύδας καὶ γυμνώθηκε, κ᾽ ὑψώνοντας τὰ χέρια ὡσὰν σὲ δέηση, ἀπόμεινεν ἔτσι ὀμπρὸς στ᾽ αὐγινὸ φῶς τοῦ ἥλιου· καὶ τὸ φῶς τοῦ ἥλιου περπάτησεν ἀπάνου στὸ κορμί του, καὶ στὰ μπράτσα του ἀπάνου πλανήθηκε, καὶ τ᾽ ἄσπρα στήθεια του ἄγγιξε, καὶ στὰ πόδια του τὰ ὁλόγυμνα πλέχτηκεν ὡσὰν φεῖδι.

Καὶ γιόμισε Φῶς ἀπὸ πάνου ἴσαμε κάτου, κι᾽ ἀπ᾽ τοῦ κορμιοῦ του τὸ χνοῦδι ὥς τὸ βαθύτερο «Εἶναι» του, γιόμισε Φῶς.

Καὶ τὸ μυαλό του μονομιᾶς φωτίστηκε, κ᾽ ἔμαθεν ὅλα τὰ πράματα, — καὶ πλειὰ δὲν ἤτανε γιὰ Κεῖνον οὔτε σκοτάδι, οὔτε «γιατί».

Ἔμεινεν ἔτσι — Θεὸς κι᾽ ἀσάλευτος — ὀμπρὸς στὸ ἡλιόφωτο ἴσαμε τὸ δεῖλι, κι᾽ ὕστερα, σὰν ἔπεσεν ὁ ἥλιος, πῆρε πάλε τὸ τρίστρατο καὶ βγῆκε στὸν ἀνοιχτὸ κάμπο.

Κ᾽ ἔφτασεν ἀργὰ στὴν Πολιτεία, σὰν ἀνάφτανε τὰ φῶτα. Νύχτα ἤτανε — ποὺ ὁ κόσμος ὅλος μαζωνότανε στὴν ἀγορά.

Καὶ φώναξε τὰ πλήθη ὁποὺ περπάταγαν, καὶ τὰ πλήθη ὁποὺ γλεντούσαν, κ᾽ ἔτσι τοὺς μίλησε — μὲ τὰ λόγια ἐτοῦτα:

— Φέρνω τὸ Φῶς τοῦ Ἥλιου στὸ κορμί μου, φέρνω τὸ Φῶς τοῦ Ἥλιου κ᾽ ἐλᾶτε νὰν τὸ ἰδῆτε, πόσο φεγγοβολάει μέσ᾽ τὸ βαθὺ σκοτάδι...

Κι᾽ ὅλοι φωνάξανε μὲ μιὰ φωνή:

— Νὰν τὸ ἰδοῦμε, δεῖξε μάς το, νὰν τὸ ἰδοῦμε...

Καὶ Κεῖνος ἔλεγε:

— Φέρνω τὸ Φῶς τοῦ Ἥλιου, κι᾽ ὁ Ἥλιος εἶναι μέσα μου, καὶ γιὰ μένα πλειὰ δὲν εἶναι οὔτε σκοτάδι, οὔτε «γιατί». Ἐλᾶτε νὰν τὸ ἰδῆτε, πόσο φεγγοβολάει μέσ᾽ τὸ βαθὺ σκοτάδι...

Κι᾽ ὅλοι φωνάξανε μὲ μιὰ φωνή:

— Νὰν τὸ ἰδοῦμε, δεῖξε μάς το, νὰν τὸ ἰδοῦμε...

Καὶ σὰν εἶδε πὼς ὁ πόθος γιὰ τοῦ κορμιοῦ του τὸ Φῶς ἤτανε φουντωμένος σ᾽ ὅλες μέσα τὶς ψυχές, ἔλυσε τὶς πόρπες τῆς χλαμύδας καὶ γυμνώθηκεν ὀμπρὸς στὰ πλήθη.

Καὶ τὸ κορμί του ὡσὰν λαμπάδα φεγγοβολοῦσε μέσ᾽ τὸ βαθὺ σκοτάδι...

Κι᾽ ὅλοι μπήξανε τὶς φωνές:

— Εἶναι Μάγος — διῶχτε τόνε — εἶναι Μάγος· ἦρθε σὲ μᾶς γιὰ νὰ μᾶς ξεπλανέψῃ· ἀπὸ τὸ Πονηρὸ εἶναι σταλμένος...

Καὶ τόνε πετροβολήσανε.

Καὶ Κεῖνος πῆρε τὰ σοκκάκια, καὶ βγῆκεν ὄξω στοὺς ἀγρούς, — κι᾽ οὔτ᾽ ἕνα δάκρυο δὲ στάλαξε ἀπ᾽ τὰ μάτια του.

Κ᾽ ὕστερ᾽ ἀπῶνα χρόνο — τὴν ἴδια μέρα (βαθειὰ νύχτα ἤτανε), ἀκουμπῶντας στὸ χοντρὸ ῥαβδί του, πῆρε τὸ δρόμο τὸν παληὸ κι᾽ ἀνέβη στὴ βουνοκορφή.

Καὶ σὰν ἔφτασε στὴν πλειὸ ψηλὴ κορφή, κ᾽ εἶδε τὸ Φεγγάρι νὰ γέρνῃ ἀπάνου στὴ θάλασσα, — ἡ ψυχή του ἀναγάλλιασεν ἀπὸ μιὰν ἄφραστην ἀποθυμιά.

Κ᾽ ἔλυσε τὶς πόρπες τῆς χλαμύδας, καὶ γυμνώθηκε, κ᾽ ὑψώνοντας τὰ χέρια ὡσὰν σὲ δέηση, ἀπόμεινεν ἔτσι ὀμπρὸς στ᾽ ὥρηο φῶς· καὶ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ περπάτησεν ἀπάνου στὸ κορμί του, καὶ στὰ μπράτσα του ἀπάνου πλανήθηκε, καὶ τ᾽ ἄσπρα στήθεια του ἄγγιξε, καὶ στὰ πόδια του τὰ ὁλόγυμνα πλέχτηκεν ὡσὰν κισσός.

Καὶ γιόμισεν Ἀγάπη ἀπὸ πάνου ἴσαμε κάτου, κι᾽ ἀπ᾽ τοῦ κορμιοῦ του τὸ χνοῦδι ὥς τὸ βαθύτερο «Εἶναι» του, γιόμισεν Ἀγάπη.

Κ᾽ ἡ καρδιά του μονομιᾶς φωτίστηκε, κι᾽ ἀπόλαψεν ὅλα τὰ πράματα, — καὶ πλειὰ δὲν ἤτανε γιὰ Κεῖνον οὔτε πίκρα, οὔτε καϋμός.

Ἔμεινεν ἔτσι — Θεὸς κι᾽ ἀσάλευτος — ὀμπρὸς στὸ σεληνόφωτο ἴσαμε τὴ χαραυγή, καί, σὰν ἦρθε ἡ χαραυγή, πῆρε πάλε τὸ τρίστρατο καὶ βγῆκε στὸν ἀνοιχτὸ κάμπο.

Κ᾽ ἔφτασε πρωΐ στὴν Πολιτεία, τὴν ὥρα ὁποὺ τὰ φῶτα σβύνουνταν. Μέρα ἤτανε ποὺ ὁ κόσμος ὅλος μαζωνότανε στὴν ἀγορά.

Καὶ φώναξε τὰ πλήθη ὁποὺ περπάταγαν, καὶ τὰ πλήθη ὁποὺ κοιμόντουσαν, κ᾽ ἔτσι τοὺς μίλησε — μὲ τὰ λόγια ἐτοῦτα:

— Φέρνω τὴν Ἀγάπη στὸ κορμί μου, φέρνω τὴν Ἀγάπη· κ᾽ ἐλᾶτε νὰν τὸ ἰδῆτε, πόσο μοσκοβολάει μέσ᾽ τ᾽ αὐγινὸ ἀγεράκι...

Κι᾽ ὅλοι φωνάξανε μὲ μιὰ φωνή:

— Νὰν τὸ ἰδοῦμε, δεῖξε μάς το, νὰν τὸ ἰδοῦμε...

Καὶ Κεῖνος ἔλεγε:

— Φέρνω τὴν Ἀγάπη, κ' ἡ Ἀγάπη εἶναι μέσα μου, καὶ γιὰ μένα πλειὰ δὲν εἶναι οὔτε πίκρα, οὔτε καϋμός. Ἐλᾶτε νὰν τὸ ἰδῆτε, πόσο μοσκοβολάει μέσ' τ' αὐγινὸ ἀγεράκι...

Κι' ὅλοι φωνάξανε μὲ μιὰ φωνή:

— Νὰν τὸ ἰδοῦμε, δεῖξε μάς το, νὰν τὸ ἰδοῦμε...

Καὶ σὰν εἶδε πὼς ὁ πόθος γιὰ τοῦ κορμιοῦ του τὴν Ἀγάπη ἤτανε φουντωμένος σ' ὅλες μέσα τὶς ψυχές, ἔλυσε τὶς πόρπες τῆς χλαμύδας καὶ γυμνώθηκεν ὁμπρὸς στὰ πλήθη.

Καὶ μιὰν εὐωδιὰ χύθηκε μέσ' τὸν ἀγέρα, σᾶμπως ἀπὸ χίλια τοῦ μαγιάπριλου τριαντάφυλλα.

Κι' ὅλοι μπήξανε τὶς φωνές:

— Εἶναι Μάγος — διῶχτε τόνε — εἶναι Μάγος· ἦρθε σὲ μᾶς γιὰ νὰ μᾶς ξεπλανέψῃ· ἀπὸ τὸ Πονηρὸ εἶναι σταλμένος...

Καὶ τόνε πετροβολήσανε.

Καὶ Κεῖνος πῆρε τὰ σοκκάκια, καὶ βγῆκεν ὄξω στοὺς ἀγρούς, — κι' οὔτ' ἕνα δάκρυο δὲ στάλαξε ἀπ' τὰ μάτια του.

Καὶ σὰν πέρασε κι' ὁ δεύτερος ὁ χρόνος — τὴν ἴδια μέραν, — ἀκουμπῶντας στὸ χοντρὸ ῥαβδί του, πῆρε τὸ ἴδιο μονοπάτι καὶ βγῆκε σὲ μιὰν ἄγνωστη γῆ.

Καρποὶ πρωτογνώριστοι κρεμόντουσαν ἀπ' τὰ κλαριὰ κι' ὁ χυμός τους ἤτανε γλυκὸς καὶ δροσερός· μιὰ μουσικὴ ἀνέβαινε ἀπ' τὸ δάσος κι' ἀπὸ μπροστά του συχνοδιάβαιναν σκιές.

Καὶ μιὰ γυναῖκα βγῆκε νὰν τόνε δεχτῇ· λουλούδια πορφυρᾶ περασμένα στὰ μαλλιά της — καὶ τὰ μαλλιά της ἤτανε σὰν τὶς ὀχιές.

Ἄσημνο γέλιο ἔσκιζε στὰ δυὸ τ' ἄλικο χεῖλι της, καὶ τὰ στήθεια της ἤτανε ξεγυμνωμένα.

Κρασὶ μύριζεν ἡ ἀνάσα της — κρασὶ καὶ λαγνεία.

Κι' ἀπ' τὸ χέρι τὸν ἐπῆρε, κ' ἕνας ἵμερος βαθὺς πέρναγε ἀπ' τὰ μάτια της, ὡσὰν τρεμούλιασμα νεροῦ σὲ πουλιοῦ φτεροῦγα.

— Ἔλα μὲ μένα, τοῦ λέει.

Καὶ μπήκανε σὲ μιὰ σπηλιὰ μέσα· καὶ τὸ τ' εἴδανε τὰ μάτια του, καὶ τὸ τί ἄκουσαν τ' αὐτιά του, καὶ τὸ κορμί του τὸ τί ἄγγιξε — μυστήριο καὶ σιωπή.

Πέντε χρόνια μέσ' τὴ σπηλιὰν ἐπέρασε, κ' ὕστερα, ξάφνω, μιὰ βραδυά, βγῆκεν ὄξω καὶ τράβηξε κατὰ τὴν Πολιτεία.

Ἡλιοβασίλεμα ἤτανε — κι' ὁ κόσμος μαζωμένος στὴν ἀγορά. Κι' ὅθε διάβαινε, ὁ κόσμος τὴ δουλειά του παράταγε κ' ἐρχόντανε ἀπὸ πίσω του...

Καὶ βγήκανε ὅλοι νὰν τὸν ἰδοῦνε: ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, ὅλοι βγήκανε νὰν τὸν ἰδοῦνε.

Μιὰ κορόνα φόραγεν ἀπὸ χρυσάφι καθαρὸ κ' ἕναν κόκκινο μανδύα μ' ἀσημένιες πούλιες. Σὰ Βασιληᾶς περπάταγε κ' ἔσερνε πίσω του τ' ἀσκέρι.

Καὶ σὰν ἔφτασε στὴν ἀγορά, σὲ μιὰ κολόνα ἀπάνου ἀνέβη, κ' ἔτσι μίλησε — μὲ τὰ λόγια ἐτοῦτα:

— Φέρνω σας τὸ Χρυσάφι καὶ τὴν Ἀπόλαψη καὶ τῇ Σάρκα καὶ τὸ Κρασί. Τὴν Ἀτιμία καὶ τὴν Ἀνομία καὶ τὶς Ἑφτὰ Ἁμαρτίες, κι' ὅ,τι γλυκὸ καὶ πρωτογνώριστο, — κι' ὅ,τι γλυκὸ· στὸ κορμί μου ἀπάνου τὸ φέρνω κι' ἄλλο τίποτα δὲν εἶναι ἀπάνου στὸ κορμί μου...

Κι' ὅλοι φωνάξανε μὲ μιὰ φωνή:

— Νὰν τὸ ἰδοῦμε, δεῖξε μάς το, νὰν τὸ ἰδοῦμε...

Καὶ Κεῖνος ἔλεγε:

— Τὴν Ἀτιμία καὶ τὴν Ἀνομία καὶ τὶς Ἑφτὰ Ἁμαρτίες, κι' ὅ,τι γλυκὸ καὶ πρωτογνώριστο· στὸ κορμί μου ὅλα τὰ φέρνω κι' ἄλλα ἀκόμα ὁποὺ δὲ λέγουνται, κι' ἄλλα ἀκόμα ὁποὺ δὲ γίνουνται· καὶ τὸ κορμί μου εἶναι χρυσάφι, — τὸ κορμί μου ἀπὸ χρυσάφι...

Κι' ὅλοι φωνάξανε μὲ μιὰ φωνή:

— Νὰν τὸ ἰδοῦμε, δεῖξε μάς το, νὰν τὸ ἰδοῦμε...

Καὶ σὰν εἶδε πὼς ὁ πόθος γιὰ τοῦ κορμιοῦ *του τὸ χρυσάφι ἤτανε φουντωμένος σ' ὅλες* μέσα τὶς ψυχές, ἔλυσε τὶς πόρπες τῆς χλαμύδας καὶ γυμνώθηκεν ὁμπρὸς στὰ πλήθη.

Καὶ τὸ κορμί του ἤτανε μαῦρο πίσσα· κ' ἕνα θάμπωμα, καὶ μιὰ γοητεία βαθειὰ ἔβγαιναν ἀπὸ μέσα του.

Κι' ὅλοι μπήξανε τὶς φωνές:

— Ὁ Μεσσίας, αὐτὸς εἶν' ὁ Μεσσίας· ἦρθε σὲ μᾶς γιὰ νὰ μᾶς φωτίσῃ καὶ τὸν ἴσο δρόμο νὰ μᾶς δείξῃ· ἀπ' τὸν Θεὸ εἶναι σταλμένος...

Καὶ τόνε προσκυνήσανε.

Καὶ καθὼς ἤτανε ὅλοι πεσμένοι καὶ σκυφτοὶ μπροστά του, ἐκεῖνος κατέβηκε ἀπὸ τὴν κολόνα, καὶ πῆρε τὰ σοκκάκια, καὶ βγῆκεν ὄξω, στοὺς ἀγρούς, — κ' ἕνα δάκρυο πικρὸ κύλησεν ἀπ' τὰ μάτια του.

Κ' ἔσκισε τὸν κόκκινο μανδύα καὶ τὴν κορόνα σύντριψε στὰ βράχια, κ' ἔπεσε χάμου κ' ἔτσι προσευχήθηκε:

— Μὲ τὶς ἀχτίδες σου ἤμουνα ντυμένος, ὦ Ἥλιε, καὶ μὲ πετροβολήσανε· καὶ μὲ τὴν Ἀγάπη σου, ὦ Φεγγάρι, καὶ μὲ πετροβολήσανε· καὶ τώρα ποὺ ἦρθα βουτημένος στὴν Ἁμαρτία, μὲ τὴ σάρκα σημαδεμένη ἀπὸ τὸ Πονηρὸ — ὦ! γιατί, ὦ! γιατί μὲ προσκυνᾶνε;

Μὰ ὁ Ἥλιος ἀργὰ βασίλευε — κι' οὔτε τ' ἀποκρίθηκε.

Καὶ τὸ Φεγγάρι τράβηξε τὸ δρόμο του...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

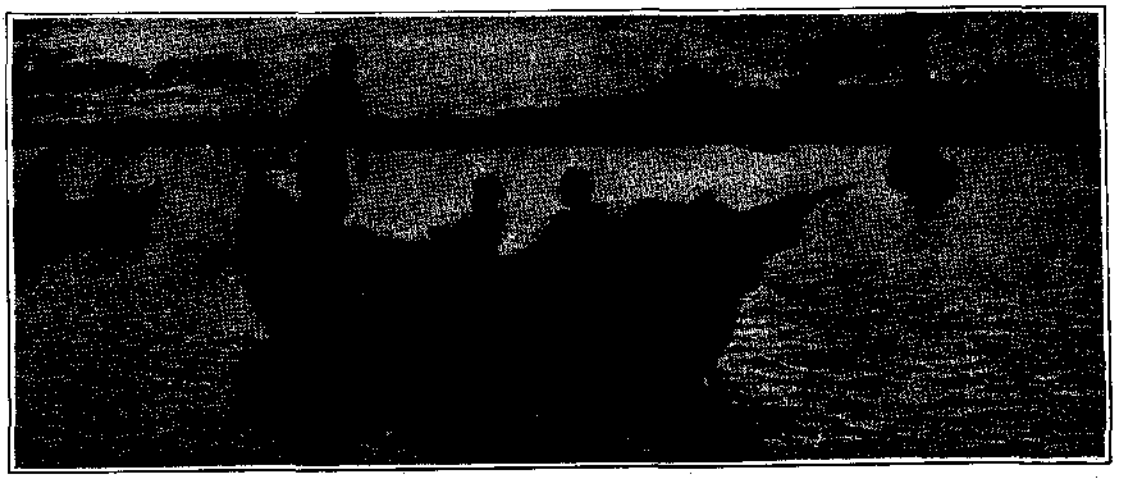

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ-ΚΑΡΑΒΙΑ
Ἀπὸ τὴν τελευταίαν της Ἔκθεσιν

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΣ — Η ΕΘΝΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

Πρόκειται περὶ τῆς ἐθνικότητος τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, περὶ τῶν ὁποίων ἠγέρθη ζήτημα κατὰ καιροὺς ἀπὸ διαφόρους ἐπιστήμονας, ἐὰν ἦσαν ἑλληνικῆς καταγωγῆς.

Ὁ ἰδικός μας Χατζηδάκις ἀποδεικνύει σχεδὸν μὲ τρόπον ἀναμφισβήτητον τὴν ταυτότητα τῆς καταγωγῆς τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἄλλων ἐπιχειρημάτων, ἀλλ' ἰδίως γλωσσολογικῶν, στηριζόμενος ἐπὶ τῶν διασωθέντων γλωσσιμάτων τῆς ἀρχαίας μακεδονικῆς γλώσσης. Κατὰ ταῦτα συνέβη, ὡς καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν, ἡ τροπὴ τῶν ἠχηρῶν δασέων εἰς ἄηχα· καὶ δεύτερον, ὅπερ σπουδαιότερον, ὅτι καὶ ἡ Μακεδονικὴ ἐν τῇ ἐξαλλοιώσει τῶν τριῶν τάξεων τῶν ἰαπετικῶν οὐρανικῶν κατατάσσεται εἰς τὰς *χειλιζούσας* γλώσσας, εἰς ἃς ἀνήκουν ἡ λατινικὴ καὶ ἡ ἑλληνική· ἐνῷ ἡ ἰνδική, ἀρμενική, αἱ σλαυϊκαὶ καὶ ἰλλυρικαὶ γλῶσσαι, ὡς καὶ ἡ ἀρχαία θρακική, ἀνήκουν εἰς τὴν ἄλλην τάξιν τῶν *συριζουσῶν* γλωσσῶν· ἑπομένως οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ σχέσιν ἡ μακεδονικὴ πρὸς τὰς τελευταίας ταύτας γλώσσας μὲ τὰς ὁποίας ἐπεχείρησαν νὰ τὴν συσχετίσουν.

Ἐπίσης ὁ Hoffman πεπεισμένος περὶ τῆς ταυτότητος τῆς μακεδονικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν παραδέχεται ἀποκλειστικῶς ἑλληνικὴν τὴν καταγωγὴν τῶν Μακεδόνων. Καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Beloch παραδέχεται μὲν εἰς τὰ κεφαλαιώδη σημεῖα τὴν γνώμην τοῦ Hoffman, ἀλλὰ φρονεῖ ὅτι τὸ ζήτημα ἐπιδέχεται ὁπωσδήποτε ἀκόμη συζήτησιν. Ὁ Kretschmer ἀφ' ἑτέρου πιστεύει τοὐναντίον ὅτι ἡ πενιχρότης τῶν δεδομένων, ἐφ' ὧν στηρίζονται αἱ ἔρευναι τῶν σοφῶν, δὲν δίδει τὸ δικαίωμα νὰ ὁρίσῃ τις μετ' ἀκριβείας τὸν χαρακτῆρα τῆς γλώσσης τῶν Μακεδόνων. Μεταξὺ αὐτῶν ἐμφανίζονται καί τινες Σλαῦοι διαφιλονεικοῦντες τὴν καταγωγὴν τῶν Μακεδόνων ὑπὲρ τῆς σλαυϊκῆς ἐθνότητος. Κατά τινα τούτων, τὸν Boguslawski, οἱ Μακεδόνες ἦσαν μῖγμα στοιχείων ἑλληνικῶν, ἀλβανικῶν καὶ θρακο-ἰλλυρικῶν, τὰ ὁποῖα κατ' αὐτὸν δὲν ἦσαν παρὰ σλαυϊκὰ φῦλα. Τελευταῖος προστίθεται ἕνας Βούλγαρος Κατσάρωφ, καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν Σόφιᾳ, ὁ ὁποῖος ἐπιχειρεῖ νὰ θολώσῃ ἐντελῶς τὰ νερὰ μὲ τὸν τρόπον του, καὶ εἶναι περίεργον νὰ τὸν παρακολουθήσῃ κανεὶς διὰ νὰ ἴδῃ πῶς ἀντιλαμβάνονται οἱ Βούλγαροι τὸ ζήτημα ἀπὸ τῆς ἰδικῆς των ἀπόψεως. Ὁ κ. Χατζηδάκις ἐδημοσίευσε τελευταίως ἀπάντησιν εἰς τοῦτον τὸν Κατσάρωφ, ἀλλὰ εἰσέτι δὲν ἀνεγνώσαμεν αὐτήν· οὐχ ἧττον ὅμως ἃς παρακολουθήσωμεν τὸ δημοσίευμά του εἰς τὴν Revue des Etudes Grecques.

Ὁ Hoffman λέγει ὅτι εἰς τὰ γλωσσίματα ἀναφορικὰ μὲ τὴν διοίκησιν καὶ μὲ τὸν στρατὸν δὲν εὑρίσκονται βάρβαροι λέξεις· καὶ ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ λέξεις ἐπεκράτησαν μάλιστα καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς καθημερινῆς ζωῆς, εἰς τὴν χλωρίδα καὶ εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ζώων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ συνέβαινεν, ἂν ἡ μακεδονικὴ δὲν ἦτο ἰδίωμα ἑλληνικόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μακεδονικὴ ἦτο διάλεκτος ἑλληνική, δὲν ἔσχε καμίαν δυσκολίαν νὰ δανεισθῇ τόσας λέξεις ἀπὸ τὴν ἑλληνικήν. Εἰς αὐτὸ ὁ Κατσάρωφ προβάλλει τὸ ἐπιχείρημα

ὅτι καὶ ἡ ρωμουνικὴ ἔχει δανεισθῆ πλείστας λέξεις ἀπὸ τὴν σλαυϊκήν, αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ἔχει καμίαν σχέσιν μὲ τὴν σλαυϊκήν. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Hoffman ὅτι δὲν ὑπάρχουν λέξεις βαρβαρικαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν διοίκησιν, φέρει εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἀντιθέτου τὸ παράδειγμα τῆς λέξεως *σκοῖδος*· κατὰ τὸν Hoffman παράγεται ἐκ τοῦ σκεο - Fιδος, ἀλλὰ οὔτε ὁ Vasmer οὔτε ὁ Kretschmer ἐγκρίνουν τὴν ἐτυμολογίαν αὐτήν· καὶ ἀπόδειξις ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες εἶχον διϊσταμένας γνώμας ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως· κατὰ τὸν Ἡσύχιον εἶναι ἀρχή τις παρὰ Μακεδόσι τεταγμένη ἐπὶ τῶν δικαστηρίων· εἰς τὸν Φώτιον ἀναγινώσκει τις, σκοῖδος = ταμίας τις καὶ διοι-

ΣΠΥΡΟΣ ΣΑΜΑΡΑΣ
ΣΚΙΤΣΟ ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ-ΚΑΡΑΒΙΑ
— Ἀπὸ τὴν τελευταίαν της Ἔκθεσιν —

κητής· ὁ Πολυδεύκης εἰς τὸ Ὀνομαστικὸν λέγει: Κρατῖνος δ' ἐν Πανόπταις τὸν σκευοφύλακα ἔοικε σκευωρὸν καλεῖν, τοῦτον δὲ σκοῖδόν τινες ὠνόμαζον τὸν ἐπὶ τῶν σκευῶν, ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς ἀποσκευαῖς, ἕτεροι δὲ οὕτως οἴονται κεκλῆσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν σιτίων.

Ὁ Hoffman περαιτέρω ἀναλαμβάνει νὰ ἀποδείξῃ τὸν χαρακτῆρα τὸν ἰσχυρῶς ἑλληνικὸν τῆς μακεδονικῆς θρησκείας· ἡ λατρεία τῶν κυριωτέρων ὀλυμπιακῶν θεοτήτων, Διός, Ἀπόλλωνος, Ἡρακλέους, Ἀρτέμιδος ἦτο πράγματι κοινὴ εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ὁ Κατσάρωφ τοὐναντίον ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν ἀποδεικνύει τίποτε, διότι εἶναι δυνατὸν ἡ λατρεία αὐτῶν τῶν θεῶν νὰ εἰσήχθῃ εἰς τὸν τόπον ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας· ἄλλως τε ἡ μακεδονικὴ Ἄρτεμις Γαζωρία, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ὁ Ἡρόδοτος, φαίνεται μᾶλλον θρακικὴ θεότης. Ἀλλὰ ὁ σοφὸς Γερμανὸς προβάλλει ἄλλα ἀκόμη ἐπιχειρήματα. Οὕτω τὰ Ἑταιρίδεια ἦτο μία ἀρχαία μακεδονικὴ ἑορτή, ἣν ἐτίμων ἐπίσης καὶ οἱ Μάγνητες. Ἀλλὰ ὁ Ἀθήναιος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζομεν τὰς ἐνδείξεις εἰς τὸ ζήτημα αὐτῆς τῆς ἑορτῆς, δὲν λέγει ὅτι ἔφερε τὸ ἴδιον ὄνομα καὶ παρὰ τοῖς Μακεδόσι· λέγει μόνον, θυσιάζουν δὲ καὶ βασιλεῖς τῶν Μακεδόνων τὰ Ἑταιρίδεια· ὅθεν, οὕτω διατυπουμένου τοῦ πράγματος, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἑορτὴν ὡς εἰσηγμένην ἀπὸ τοὺς φιλέλληνας βασιλεῖς τοῦ τόπου. Τὸ δὲ ὄνομα Δάρρων, ὁ θεὸς ἰατρὸς τῶν Μακεδόνων, δὲν εἶναι ἀρχαία θεότης ἑλληνική, ἀλλὰ ἔχει σχέσιν μᾶλλον μὲ τὴν ὀνομασίαν Δάρρωνες ἢ Δερσαῖοι, ἡ ὁποία ἐδίδετο εἰς μίαν θρακικὴν φυλήν.

Αἱ Ἐρινύες ἦσαν γνωσταὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀραντίδες, τὸ ὁποῖον ὁ Hoffman παράγει ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ (αρα-Γεντ). Ἄλλοι τὴν συσχετίζουν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ Ἄρης (= Ἄρας, Ἄραντος), τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐπίσης πιθανόν.

Νεάνθης ὁ Κυζικηνὸς περιγράφει συνήθη λατρείαν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων εἰς μίαν σκοτεινὴν θεότητα, ἣν ἐκάλουν βέδυ καὶ ἐπεκαλοῦντο νὰ τοὺς γίνῃ ἵλεως εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ τέκνα των, καὶ τὴν ὁποίαν ἡρμήνευον ἀέρα, ἦτο δηλαδὴ ἡ προσωποποίησις τοῦ ἀέρος τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὁ Fick νομίζει ὅτι διακρίνει εἰς αὐτὴν τὴν λέξιν τὴν ῥίζαν ve (πνέειν)· ὁ Hoffman ὅμως δὲν παραδέχεται τὴν ἐτυμολογίαν αὐτὴν καὶ νομίζει ὅτι ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὸ ἑλληνικὸν λεξιλόγιον. Ἀλλ' ὁ Κατσάρωφ νομίζει ὅτι πρέπει νὰ συσχετισθῇ μὲ τὴν τοπωνυμίαν Βεδύνδια πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀμφιπόλεως καὶ μὲ τὸ ὄνομα Θρᾳκὸς Βέδαυρος.

Εὑρίσκει τις παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ τὴν λέξιν Εὐδαλαγῖνες, αἱ Χάριτες, ἀλλὰ χωρὶς ἔνδειξιν τῆς καταγωγῆς τῆς λέξεως. Ὁ Hoffman τὴν διακρίνει ὡς μακεδονικὴν καὶ τὴν συγγενεύει μὲ τὸ ἑλληνικὸν ῥῆμα θέλγειν. Καὶ ὁ Kretschmer ἐπιδοκιμάζει αὐτὴν τὴν ἐτυμολογίαν. Τὴν δὲ λέξιν Θαῦλος ὁ Fick τὴν λαμβάνει ὡς μίαν λέξιν θρακο-ἰλλυρικὴν καὶ τὴν συγγενεύει μὲ τὰς τοπωνυμίας Δαυλία, Δαυλίς. Καὶ τὸν θεὸν Τοτόην, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εὑρίσκεται εἰς ἀνάθημα τῆς Ἀμφιπόλεως, ὁ Perdrizet τὸν κατατάσσει εἰς τὰς θρᾳκικὰς θεότητας.

Κατὰ τὸν Rohde δὲ οἱ Μακεδόνες ἦσαν ὑπὸ τὴν πλήρη ἐπιρροὴν τῶν Θρᾳκῶν εἰς ὅ,τι ἀποβλέπει τὴν λατρείαν τοῦ Σαβαζίου - Διονύσου, ἐξ οὗ ὁ κύριος Κατσάρωφ συμπεραίνει ὅτι ἡ θρησκεία τῶν Μακεδόνων δὲν ἦτο θρησκεία

ΜΕΤΑ ΤΟ ΛΟΥΤΡΟΝ
ΣΚΙΤΣΟ ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ-ΚΑΡΑΒΙΑ
Ἀπὸ τὴν τελευταίαν της Ἔκθεσιν

ἑλληνική, ἀλλὰ μᾶλλον θρησκεία θρᾳκική· τοῦτο, προκειμένου διὰ τὴν πρωτογενῆ θρησκείαν τῶν Μακεδόνων, θεωρεῖ πολὺ φυσικόν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ Μακεδονία ἀρχαιόθεν ἦτο κατῳκημένη ἀπὸ λαοὺς θρᾳκικούς, οἱ ὁποῖοι εἶχον φθάσῃ εἰς ἕνα ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον πολιτισμόν.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων ὁ Hoffman εὑρίσκει ὅτι ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν μακεδονικῶν μηνῶν προέρχονται ἀπὸ ὀνόματα ἑορτῶν ἑλληνικῶν θεοτήτων, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μῆνας Αὐδναῖος, Γορπιαῖος, Ξανδικός, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξηγηθοῦν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἑλληνικοῦ. Ἐδῶ παρουσιάζεται ὁ Boguslawski, ὁ ὁποῖος ἀναλαμβάνει νὰ ἀποδείξῃ τοὐλάχιστον διὰ τὸν Γορπιαῖον ὅτι ἔχει σχέσιν μὲ τὸ σλαυϊκὸν srpen. Ὁ δὲ Kretschmer παραθέτει τὴν λέξιν Αὐδναῖος πρὸς τὸ παιωνικὸν ὄνομα Αὐδωλέων καὶ τὸ ἰλλυρικὸν Αὐδάτα.

Ὁ Hoffman ἀπὸ μίαν λεπτεπίλεπτον ἀνάλυσιν τῶν κυρίων ὀνομάτων τῶν μακεδονικῶν ἐξάγει τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν ἡγεμόνων, τῶν εὐγενῶν, τῶν στρατηγῶν, εἶναι ὀνόματα καθαρῶς ἑλληνικὰ καὶ παρουσιάζουν μεγάλην συγγένειαν μὲ τὰ θεσσαλικά, ὅπως καὶ ὅλη ἡ διάλεκτος ἡ μακεδονικὴ συγγενεύει περισσότερον μὲ τὴν θεσσαλικήν. Ἀλλ' ὁ Vasmer λέγει, ἀγνοοῦμεν ἐὰν οἱ φέροντες αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἦσαν καταγωγῆς μακεδονικῆς ἢ ξένης καὶ θέλει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι μέγα μέρος τῶν λέξεων τῶν ἑλληνικῶν εἰς τὴν μακεδονικὴν εἶναι δανεισμένον ἀπὸ τὸ θεσσαλικόν, ὡς ἐκ τῆς συχνῆς ἐπικοινωνίας τῶν Θεσσαλῶν μὲ τοὺς Μακεδόνας καὶ ἀρχαιότερον μέν, ἀλλὰ μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχήν, ὅπου ἡ ἐπίδρασις τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Χαλκιδικῆς ἐγίνετο ἤδη αἰσθητή. Ὁ δὲ Θεόπομπος παρέχει ἓν τεκμήριον ἐπὶ τῶν ἑταίρων τοῦ Φιλίππου Β' λέγων: ἔπειτα δ' οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ ἐκ πολλῶν τόπων ἦσαν συνερρυηκότες, οἱ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς χώρας, οἱ δ' ἐκ Θετταλίας, οἱ δ' ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Οἴομαι γὰρ τοὺς ἑταίρους οὐ πλείονας ὄντας κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὀκτακοσίων, οὐκ ἐλάττω καρπίζεσθαι γῆν ἢ μυρίους τῶν Ἑλλήνων, τοὺς τὴν ἀρίστην καὶ πλείστην χώραν κεκτημένους. Οὕτω ῥίπτομεν φῶς, ἐπιλέγει ὁ Κατσάρωφ, εἰς μίαν γωνίαν τῆς εἰσδύσεως τῆς ἑλληνικῆς εἰς τὴν εὐγένειαν, καὶ ἑπομένως εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα ποὺ φέρουν πλεῖστα μέλη τοῦ κοινωνικοῦ σώματος.

Ὁ Kretschmer νομίζει μεγάλης σημασίας τὸ νὰ γνωρίζωμεν, ἐὰν οἱ Ἕλληνες οἱ ἴδιοι ἐθεώρουν τοὺς Μακεδόνας ὡς Ἕλληνας. Χωρὶς ἄλλο εἰς τὴν ἑλληνιστικὴν καὶ ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν

ΣΠΟΥΔΗ ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ-ΚΑΡΑΒΙΑ
Ἀπὸ τὴν τελευταίαν της Ἔκθεσιν

εἶχον ἐξελληνισθῆ καὶ ἀφομοιωθῆ μὲ τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλ' ὁ κ. Χατζηδάκις φέρει ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα διά νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ Ἕλληνες *ἀνεγνώριζον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Μακεδόνων κοινότητα φυλῆς* καὶ ὁ κ. Κατσάρωφ διὰ μακρῶν ἀγωνίζεται νὰ τὰ καταπολεμήσῃ. Εἰς τὸν Ε΄ αἰῶνα, καθ' ἃ φαίνεται εἰς τὸν Ἡρόδοτον ἐπὶ τῆς παραδοχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Α΄ τοῦ φιλέλληνος εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς *ἀγῶνας*, ἡ ἑλληνικὴ ἐθνότης ἀπέκλειε τοὺς Μακεδόνας. Ὁ Θουκυδίδης ἀφ' ἑτέρου θέτει διακρίσεις καθαρὰς μεταξὺ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν φύλων τῆς Ἠπείρου (Χάονες, Θεσπρωτοί, Μολοσσοί) καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ διακρίνει τοὺς πρώτους μὲ τὸ ὄνομα τῶν βαρβάρων. Ὁ Kaerst ἐξάγει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν τοὺς Μακεδόνας ὡς ἀνήκοντας εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐθνότητα. Ἀλλὰ διὰ τὸν Beloch, οἱ Μακεδόνες εἶναι ἑλληνικῆς φυλῆς, διότι εἰς ὅλα τὰ κράτη, τὰ ὁποῖα ἐξῆλθον ἐκ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡ ἑλληνικὴ ἦτο ἡ ἐπίσημος γλῶσσα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ συνέβαινε ἂν οἱ νικηταὶ εἶχον ἰδίαν ἐθνικὴν *συνείδησιν· δὲν τὸ ἔκαμον*, διότι εἶχον τὴν ἑλληνικὴν ὡς ἐθνικὴν αὐτῶν γλῶσσαν. Κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Schwyzer ὅμως ἡ μακεδονικὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀξιώσῃ μίαν τοιαύτην θέσιν, διότι δὲν εἶχεν οὐδεμίαν ἀνάπτυξιν καὶ φιλολογίαν· ἄλλως τε *πολὺ πρὸ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς* εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Μακεδόνων βασιλέων ἐπεκράτει ἡ ἀττικὴ γλῶσσα, ἡ ὁποία εἶχε διαδοθῆ καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἔλαβε παγκόσμιον χαρακτῆρα· ἑπομένως μόνον αὐτὴ ἠμποροῦσε νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πολιτικὴν τοῦ κατακτητοῦ.

Κατὰ τὸν Kiessling οἱ Μακεδόνες, οἱ Ἠπειρῶται καὶ τὰ Αἰτωλικὰ φῦλα χωρὶς νὰ ἀποτελέσουν ποτὲ μίαν μόνην ἐθνότητα, ὀφείλουν νὰ εἶναι συνδεδεμένα, εἰς τὸ σύνολον αὐτῶν, πρὸς *τὸ ἰλλυρικὸν σύνολον· ἀλλ'* ἡ ἐξελλήνισις τῆς Ἠπείρου ἀνέρχεται πέραν τοῦ Δ΄ αἰῶνος καὶ ηὐνοήθη πιθανῶς ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ ἐθνικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιζήσωσιν εἰς τὸν τόπον πρὸ μιᾶς ἀρχαιότητος λίαν ἀπομακρυσμένης. Ὁ Kaerst *ἀποκρούει τὴν φυλετικὴν* ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῶν Μακεδόνων καὶ φέρει ὡς ἀπόδειξιν τὸ φαινόμενον τοῦ Μακεδονο-ἰλλυρικοῦ ἀνταγωνισμοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πολυβίου, ὅτι οἱ Μακεδόνες δὲν ἠννόουν τὴν ἰλλυρικὴν γλῶσσαν. Ὁ δὲ Hirt καὶ ὁ Kretsch ἐπιχειροῦν νὰ καταδείξουν μεγάλην σύγχυσιν τῶν διαλέκτων εἰς τὴν Μακεδονίαν. Καὶ τέλος, ἀφοῦ ἐπιτηδείως ἀναφέρει ὅλας αὐτὰς τὰς γνώμας διὰ νὰ συμπεράνῃ ὡς δυνατὴν κάθε ὑπόθεσιν, πιστεύει ὅτι ἡ μακεδονικὴ ἐθνικότης ἀπετελέσθη ἀπὸ τὸ ἀνακάτωμα τῶν προϊνδοευρωπαϊκῶν πληθυσμῶν (Πελασγῶν), εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθησαν ἀργότερα θρακικά, ἰλλυρικά, δυνατὸν (!) δὲ καὶ ἑλληνικὰ στοιχεῖα. Καὶ ἐπάγεται τὸ συμπέρασμα: ἀλλὰ εἶναι οἱ Μακεδονο-ἰλλυριοὶ καὶ ὄχι οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἵδρυσαν τὸ μακεδονικὸν Κράτος· ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

ΑΒΓ

ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ ΞΕΝΙΖΟΜΕΝΟΙ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΙ — ΣΚΙΤΣΟ ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ-ΚΑΡΑΒΙΑ

1 Χαριτάκης διηγόρος. 2 Ἀραβαντινὸς βουλευτής. 3 Πετμεζᾶς βουλευτής. 4 Παπανασταστίου βουλευτής. 5 Πασχαλίδης «Γράμματα». 6 Κουτούπης βουλευτής. 7 Καραβίας «Ἐφημερίς». 8 Ζερβὸς «Γράμματα». 9 Τσάκωνας «Ἐφημερίς». 10 Ζαχαριάδης «Γράμματα». 11 Λυμπερόπουλος βουλευτής. 12 Καραβίας «Γράμματα». 13 Μαβίλλης βουλευτής. 14 Γαβριηλίδης «Ἀκρόπολις».

Η ΔΙΠΛΗ ΒΟΥΛΗ

Ποῦ εἶνε, παρακαλοῦμεν, ἡ ξανθὴ κόμη τοῦ κ. Δημητρίου Ράλλη, φλόγα ξηρῶν χόρτων ποὺ ἀνεφλέγησαν αἰφνιδίως ἀπὸ τὸ πεταχθὲν σπίρτο ἀπροσέκτου διαβάτου, αὐτὴ ἡ θυμωμένη περοῦκα, τὴν ὁποίαν ἐχτένιζαν ὁρμητικῶς πέντε νευρικὰ δάκτυλα ὅπως ἡ διχάλα ἀλωνιστοῦ τὴν θημωνιά; Ἠμπορεῖτε νὰ μᾶς πληροφορήσετε εἰς ποῖον παρκέτο γλιστρᾷ σήμερον τὸ εὐγενέστατον ἐκεῖνο πόδι τὸ ὁποῖον ἐταλαντεύετο στενοχωρημένον εἰς ἐμπροστινὸν ἐδώλιον τῆς Βουλῆς, καὶ ποῦ εἶνε τὸ γυναικεῖον χέρι τὸ ὁποῖον ἐσχημάτιζεν ἐπὶ τοῦ βήματος τὸν μικρότερον γρόνθον τοῦ κόσμου, ἡ ὡραία χωρίστρα τῆς κουρασμένης ἐκείνης κεφαλῆς τοῦ κόμητος, ὁ ἰδιοκτήτης ὅλων τούτων τῶν μικκυλοτήτων κ. Γεώργιος Θεοτόκης; Εἰπέτε μας ποῦ μισοκλείει τοὺς ὀφθαλμούς του ὁ κ. Κυριακούλης Μαυρομιχάλης, ὁ ἔχων εἰς τὸν μύστακά του μίαν μοναδικὴν ἀστικὴν καμπύλην εὐτυχίας, ποῦ καπνίζει ὁ κ. Μπουφίδης, ποῦ ἐκκοκκίζει τὸ ἀσήμαντον, *μικρὸν καὶ ἄκροτον κομβολόγι του ὁ κ. Γούναρης*; Μήπως ἡμεῖς ὀνειρευόμεθα εἰς τὸ θεωρεῖον ἢ μήπως αὐτοὶ λείπουν πράγματι ἀπὸ τὴν Βουλήν;

Θεέ μου, συμβαίνει τὸ τελευταῖον τοῦτο! Δὲν *ὑπάρχει πλέον ἐκεῖ οὔτε οἱ ἀρχηγοὶ οὔτε οἱ ἄν*θρωποι du métier, ὁ ἐπιφανής, ὁ ὑπουργήσιμος, ὁ πρῴην ὑπουργός, ὁ βαθύπλουτος, ὁ σεβαστός, ὁ ἔγκριτος, ὁ στρατηγός, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ νομοῦ, ὁ ἰσχυρὸς τῆς ἐπαρχίας, ὁ ἀκαταγώνιστος τριῶν δήμων, ὁ παλαιός. Αἱ χιόνες τόσων μαλλιῶν καὶ ὑπογενείων, ἔχουν ἐξαφανισθῆ. Ἡ Βουλὴ εἶνε μαύρη. Ἄπειροι βουλευταὶ σχεδὸν χωρὶς ἄσπρη τρίχα! Βάφονται; Ὄχι, εἶνε νέοι. Εὑρισκόμεθα εἰς τὴν Διπλῆν Βουλήν.

Τί εἶνε αὐτὴ ἡ Διπλῆ Βουλή; Ἀκούσατε τὴν γνώμην . . . τῶν κλητήρων. Ἔχει καὶ αὐτὴ τὴν σημασίαν της. Λοιπὸν οἱ θυρωροὶ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἦτο ἀδύνατον νὰ κάμουν ὑπηρεσίαν. Ποῦ νὰ γνωρίσουν 360 βουλευτάς; Τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης; Κανεὶς δὲν ξεχώριζε τὸν θεατὴν ἀπὸ τὸν βουλευτήν. Τὰ ἐννέα δέκατα τῶν βουλευτῶν τῆς Διπλῆς ἔχουν τὸ ὕφος μὴ βουλευτῶν . . . Στεροῦνται ἐντελῶς κοιλιᾶς, δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἀλησμόνητον σπουδαιοπρέπειαν τῶν φαυλοκρατῶν, φοροῦν ψαθάκι, κρατοῦν μπαστοῦνι ἄνευ λαβῆς ἀργυρᾶς, ἔχουν ἔνδυμα περιπάτου — εἰς τὴν Παλαιὰν Βουλὴν ὑπῆρχε βουλευτὴς μὲ ἑκατὸν πενῆντα κοστούμια — γυρίζουν εἰς τὰ καθίσματα ὡς ἐλαφροὶ γάτοι, εὐθυμοῦν, παίζουν, καὶ μερικοὶ εἶνε κάτω τῶν 25 ἐτῶν.

Ἂν ἐξαιρέσετε τὰ παλαιὰ πολύτιμα ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα διέσωσεν ἡ νέα Βουλὴ ἀπὸ τὴν γιαγιά της, ὅπως ἡ χιονώδης κεφαλὴ τοῦ κ. Δραγούμη καὶ τρεῖς ἄλλοι παλαιοκομματικοὶ λησμονηθέντες ἐξ ἀπροσεξίας ἀπὸ τὴν λαίλαπα, τὸ ὑλικόν της εἶνε ἐντελῶς καινούργιο, ἀλλόκοτον, ἀπίστευτον διὰ τοὺς ὀφθαλμούς μας. Ἡ Βουλὴ ὁμοιάζει μὲ σιδηροδρομικὸν σταθμόν, ἕνα λεπτὸ μετὰ τὴν ἄφιξιν διεθνοῦς τραίνου.

Ὅπως ὅλα τὰ πράγματα ποὺ μένουν ἀπὸ καιροῦ, ἰδίως τὰ χαλάσματα, ἀποκτοῦν ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν των μίαν ἱστορικὴν ἢ αἰσθητικὴν ἀξίαν, διὰ τὴν ὁποίαν θεωρούμεθα χαμένοι ἂν αἴφνης τὰ ἐξαφανίσῃ νέα ρυμοτομία, εἶχον καὶ οἱ παλαιοὶ πολιτευταὶ πασπαλισθῆ μὲ τὴν ὡραίαν αὐτὴν σκόνην τῆς συνηθείας. Ἐν πρώτοις ἦσαν τοπία τῆς Βουλῆς. Ἡ ἀπουσία των ἔκαμε τὴν ἔκπληξιν τῆς αἰφνιδίας ἀπωλείας λόφων οἱ ὁποῖοι ἀνεγράφοντο εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν. Κάθε ἄνθρωπος σχηματίζει ἀπὸ τὴν *συνήθειαν «τὸ τοπίον του»*, ὁ Ἕλλην εἶχε κάμει τὸ ἰδικόν του. Ἦτο συνειθισμένος νὰ νομίζῃ ὅτι εἰς τὸ τάδε ἐδώλιον πρέπει νὰ κάθεται, εἰς τὸ πεῖσμα πάσης γεωλογικῆς μεταβολῆς, ὁ τάδε πολιὸς βουλευτής. Ἡ *ἐπανάστασις τὸν ἐσάρωσε καὶ ἔβαλεν ἐκεῖ ἕνα* ἄγνωστον νεανίαν.

— Τώρα τί θὰ γίνωμεν;

Δὲν ἐγείναμεν τίποτε φοβερόν. Ἐμείναμεν ὅπως πρίν, τοὐλάχιστον. Ὁ Σαὶν-Σιμὸν ἔγραψε κάπου, ὅτι ἐὰν ἀόριστος δύναμις ἐξαφανίσῃ μίαν νύκτα ἀπὸ τὴν γῆν ὅλους τοὺς πολιτευομένους, ὁ κόσμος θὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἄλλο πρωῒ νὰ ὑπάρχῃ θαυμάσια, ὡς νὰ μὴν ἔλειψεν ἕνα κουνοῦπι. Ἂν αὐτὸ εἶνε ἀληθές, δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ καταστραφῇ ἡ Ἑλλάς, διὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν «κεφαλαίων» — ὅπως ὀνομάζουν οἱ συντηρητικοὶ ὅλους τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν καταργουμένων καταστάσεων καὶ τὴν διαδοχήν των ἀπὸ ἀγνώστους. Ἂς ἐξετάσωμεν λοιπὸν τί ἀπέδειξαν τὰ πράγματα; Οἱ παλαιοὶ ἀφῆκαν κενόν; Δὲν φαίνεται ὅτι ἀφῆκαν κανένα. Αἱ παλαιαὶ Βουλαὶ εἶχαν δεκαπέντε, ἂς τοὺς λογαριάσωμεν τόσους, φυσιογνωμίας ἐπιφανεῖς. Καὶ ἡ Διπλῆ Βουλὴ ἔχει δεκαπέντε ὡσὰν αὐτούς. Αἱ παλαιαὶ Βουλαὶ εἶχαν ἄλλους τριάντα κυμαινομένους μεταξὺ ἀξίας καὶ μετριότητος. Τοὺς ἔχει καὶ ἡ Διπλῆ Βουλή. Αἱ παλαιαὶ Βουλαὶ τέλος εἶχαν καὶ σωρὸ ἀνθρώπων παραπλανηθέντων ἐκεῖ χωρὶς νὰ ξεύρουν διατί. Τὸν ἔχει καὶ ἡ Διπλῆ! Τίποτε λοιπὸν δὲν ἐχάσαμεν. Ἀλλὰ καὶ ἐκερδίσαμεν. *Ὅ,τι καὶ νὰ συμβαίνῃ, εὑρισκόμεθα εἰς*

Βουλὴν ἐνεργοῦσαν μὲ νέα κύτταρα. Ὁ πῆχυς τῆς ἀξίας εἶνε ἄλλος. Οἱ σημερινοὶ βουλευταὶ δὲν μετροῦνται πλέον μὲ τὸ παλαιὸν μέτρον. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς τῆς παλαιᾶς Βουλῆς, θὰ εὑρίσκοντο εἰς τὴν Διπλῆν στενοχωρημένοι... Ὁ ἐπιφανὴς τῆς παλαιᾶς, εἰς τὴν Διπλῆν εἶνε συμπαθής. Ὁ «ἐκ τῶν καλῶν ρητόρων» τῆς παλαιᾶς, κατετάχθη ὑπὸ τῆς Διπλῆς εἰς τὸν σωρόν. Εἰς τὴν Διπλῆν Βουλὴν διὰ νὰ διακριθῇ πολιτευόμενος, χρειάζονται πολὺ μεγαλείτεραι ἀποσκευαί. Ἐπιστήμη, νοῦς, πράγματα καὶ τάλαντον. Ἕνας παλαιὸς πολιτικὸς διὰ νὰ τὴν διαπλεύσῃ, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον τὴν γοργὴν σχεδίαν τοῦ κ. Θεοτόκη, τοῦ βιρτουόζου τούτου τῆς ἀντιλήψεως, τὸ ἕρμα ἑνὸς Δραγούμη, Ῥάλλη, Γούναρη, ἢ τὰ ἀσφαλῆ σωσίβια ὀλιγίστων ἄλλων παλαιῶν, ἄλλως πηγαίνει εἰς τὸν βυθόν. Τὸ πολιτεύεσθαι ἀπὸ κληρονομικοὺς λόγους, ὁ νόμος αὐτὸς ποὺ ἴσχυεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔχει ἐξευτελισθῆ. Ἐὰν ὅλοι οἱ νομοὶ τοῦ Κράτους σοῦ προσφέρουν τὴν ἐμπιστοσύνην των καὶ σοῦ ἐγγυηθοῦν ὅτι τὸ τσελιγκάτον τοῦτο θὰ εἶνε διαρκές, διστάζεις πλέον νὰ δεχθῆς τοιοῦτο δῶρον. Προτιμᾶς νὰ ἦσαι ἔξω μιᾶς Βουλῆς μὲ ἀπαιτήσεις... Εἰς τὴν Διπλῆν Βουλὴν ἐνεφανίσθη καὶ κόμμα ἀντιπροσωπεῦον μίαν ροπήν, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει πολιτική, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐν τούτοις ἡ παλαιὰ Βουλὴ ἦτο ἀλάθητος. Τὸ κόμμα τῶν κοινωνιολόγων. Αὐτὸ καὶ μόνον φανερώνει ὅτι ἡ νεοποντὴ τῆς τελευταίας ἀνατροπῆς ἀνεζύμωσε τὸ ἔδαφος. Οἱ νέοι αὐτοὶ σπουδάσαντες εἰς τὴν Γερμανίαν, ἠμποροῦσαν νὰ γυρίσουν ἐδῶ ἁπλῶς σπουδασμένοι. Ἦλθαν κοινωνιολόγοι. Εἶχαν τὸ θάρρος τοῦτο, διότι διὰ τὴν Ἑλλάδα πρωτογενῆ ἀκόμη εἰς τοιαῦτα ζητήματα, ἦτο θάρρος. Βέβαια δὲν ὑπῆρξαν ἐπαναστάται καὶ ὁ σοσιαλισμός των εἶνε ἀπὸ τοὺς πλέον βαμβακερούς. Δοθέντος μάλιστα ὅτι ἡ κυβέρνησις ἐκήρυξεν εἰς τὸ πρόγραμμά της ἕνα ἐλαφρὸν Socialisme d'Etat, οἱ ὀλίγοι κοινωνιολόγοι μας ἠμποροῦν νὰ συγκριθοῦν μὲ τοὺς radicaux τῆς Γαλλίας — καὶ βέβαια ὄχι τοὺς τολμηροτέρους. Ἀλλ' εἶνε κατηρτισμένοι, καὶ ἡ μικρὰ ὁμάς των ἔχει νὰ ἐκπληρώσῃ μεγάλον προορισμόν. Ἡ ἡρωϊκὴ πάλη των εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἦτο ζήτημα ἐξαιρετικῶς πυκνὸν εἰς σοσιαλιστικὰ στοιχεῖα, ἀφοῦ τὸ ἐδημιούργησεν ἡ ἄρνησις τῆς ἐλευθερίας, ἀπέδειξεν ὅτι ἄνθρωποι διαποτισμένοι μὲ σοσιαλισμόν, εἶνε ἀδύνατον νὰ ἔχουν σκουριασμένας ἰδέας. Δυστυχῶς τὰς σκουριασμένας ἰδέας διὰ τὴν γλῶσσαν τὰς εἶχαν τὰ ἐννέα δέκατα τῆς Διπλῆς Βουλῆς! Ἀπατώμεθα λοιπόν, θὰ πῆτε, λέγοντας ὅτι ἡ Διπλῆ Βουλὴ διαφέρει ἀπὸ τὰς παλαιάς...

Πραγματικῶς εἰς τὸ μεγάλο αὐτὸ κριτήριον, εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, ἀπεκαλύφθη ἀφάνταστος ποσότης ρουτίνας ἐντὸς τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Ἦτο μοιραῖον, δι' ἕνα Ἔθνος μὲ προλήψεις. Ἀλλὰ ὑπῆρξαν καὶ τριάντα βουλευταὶ οἱ ὁποῖοι κατὰ τῶν ἄλλων 330 ἐπολέμησαν ὑπὲρ τῆς γλωσσικῆς ἐλευθερίας μὲ ἀληθινὸν μένος φωτισμένων συνειδήσεων. Λοιπὸν αὐτοὶ οἱ τριάντα δὲν θὰ εὑρίσκοντο εἰς παλαιὰν Βουλήν... Ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

Ἀνέδειξε ρήτορας ἡ νέα Βουλή; Ὄχι πολλούς. Καὶ ἴσως δι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ θρηνήσωμεν... Τέσσαρες, καθὼς λέγουν, εἶνε οἱ πραγματικοὶ κύριοι τοῦ βήματος εἰς τὴν Βουλήν. Παραλείπομεν τοὺς τρεῖς διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον καὶ ἀναφέρομεν μόνον τὸν κ. Βενιζέλον. Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐπαναστάσεως κατῆλθεν ἀπὸ τὴν Κρήτην μὲ ρητορικὸν ὁπλισμόν. Ὁ λόγος του ἔχει μίαν στερεὰν λογικήν, τὴν Κρητικὴν λογικήν, τὴν ἀκσνισθεῖσαν εἰς τοὺς πολέμους καὶ εἰς τὰς σχέσεις τῆς νήσου μὲ τὴν ξένην διπλωματίαν, πολλάκις δὲ ἡ λογικὴ αὐτὴ εἶνε ἀμείλικτος καὶ διατυπώνεται εἰς ὑπέροχον πυκνότητα ἐπιγράμματος. Σπανίως ἐγνωρίσαμεν ἐπιγραμματικώτερον ρήτορα. Τὸν Πρωθυπουργὸν χαρακτηρίζει ἄλλο χάρισμα, τὸ ὁποῖον ὄχι ἀδίκως εἶχεν ἀποδοθῆ εἰς τὸν κ. Θεοτόκην, ἡ τρομερὰ ὀξύτης καὶ ταχύτης τῆς ἀντιλήψεως, ὁδηγοῦσα αὐτὸν διὰ τοῦ συντομωτέρου δρόμου εἰς τὸν σχηματισμὸν ἀπὸ μίαν συζήτησιν γνώμης, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἐν τούτοις τίποτε ἀπὸ τὰ πρόχειρα τοῦ αὐτοσχεδιασμοῦ. Αἱ ρητορικαί του ἐπιτυχίαι ἐντὸς τῆς Βουλῆς, αἱ ἰδιαιτέρως σημειωθεῖσαι, εἶνε πολλαὶ καὶ ὡμολογημέναι, ἀληθῆ κονταροκτυπήματα τῶν Κρητῶν τοῦ Κορνάρου. Ἂς σημειώσωμεν ἐδῶ ὅτι τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἀγορεύσεώς του εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, ὅπου ἔκαμε μίαν σύντομον ἐπιστημονικὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ, ἦτο φαινόμενον διαυγείας καὶ πυκνότητος. Ἀληθινὸς γραπτὸς λόγος. Δυστυχῶς δὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα.

Πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐξελέγη πολιτικός, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἄσπρας τρίχας, ὁ βουλευτὴς Αἰτωλοακαρνανίας κ. Νικόλαος Στράτος. Εἰς τὰς παλαιὰς Βουλὰς τοῦτο θὰ ἐθεωρεῖτο ἁμάρτημα διότι ἡ ἱστορία των δὲν ἀναφέρει παρόμοιον, νομίζω, παρὰ μόνον τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Α. Ρώμα χρηματίσαντος προέδρου τῆς Βουλῆς εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν. Ἀλλὰ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἁμάρτημα θὰ ἦτο μᾶλλον ἡ τοποθέτησις ἐπὶ κεφαλῆς ἑνὸς ἑλληνικοῦ συνεδρίου μὲ 360 βουλευτὰς ἀνθρώπου μὴ ἔχοντος μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα καὶ τὴν περιουσίαν τῆς νεότητος. Μὲ ἕνα γλυκὺ περιοριστικὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, τὸ ὁποῖον δίδει εἰς τὸν πρόεδρον δικαίωμα ἀνακλήσεως εἰς τὴν τάξιν, καὶ μὲ μίαν Βουλὴν ἡ ὁποία δὲν ἐσυνείθιζε νὰ νομίζῃ

τὸ πρᾶγμα ὡς σπουδαῖον, ἡ διεύθυνσις ταραχώδους συνεδρίου εἶνε ρόλος βαρύς. Ὁ κ. Στράτος ἐχειρίσθη τὴν ἐντολὴν μὲ δύναμιν ἄγνωστον ἕως σήμερον. Νέος πολιτικός, précoce μάλιστα διότι ἦτο ἀπὸ τοὺς φθάσαντας μὲ σπανίαν ὁρμὴν εἰς τὴν πρώτην γραμμήν, κύριος τοῦ βήματος, ἀξιοσημείωτος εἰσηγητὴς τῆς πλειοψηφίας ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, καταβυθισθεὶς εἰς τὸν μηχανισμὸν τῆς διοικήσεως ὅπως ὁ ἐργάτης ὁ ψηλαφῶν καὶ τὴν τελευταίαν κλείδωσιν τεραστίας μηχανῆς, φαινόμενον μελέτης, εὔγλωττος καὶ μαχητὴς εἰς τὸν λόγον ὅσον ὀλίγοι, διηύθυνε τὴν Βουλὴν «στρατηγικῶς» ὅπως εἶπε κάποτε ὁ κ. Δραγούμης. Ἔφερεν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ὀλίγην ἀπὸ τὴν τραχύτητα τῶν παλαιῶν Ἀκαρνάνων περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ὁ Θουκυδίδης. (Μερικοὶ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν εἴχαμεν δοκιμάσει εἰς τὴν Μουσικὴν Ἑταιρείαν, σωματεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἐνῷ ὅλοι εἴμεθα τιτλοῦχοι, διοικοῦσε μόνον ὁ κ. Στράτος). Πρώτην φορὰν οἱ διάδρομοι τῆς Βουλῆς, αὐτὴ ἡ νεοελληνικὴ ἐμποροπανήγυρις, ἔγειναν τόσον σιωπηλοὶ ὅπως σήμερον. Χαρακτηριστικὸν καὶ τοῦτο τῆς νέας καταστάσεως. Ὑπῆρξεν ἐποχή, πρὸ πέντε μόλις ἐτῶν, ὅπου ὄχι εἰς τοὺς διαδρόμους μόνον ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐν ὥρᾳ συνεδριάσεως, ὄπισθεν τοῦ προεδρείου ἠκούοντο δύο βουλευταὶ φιλονικοῦντες μεγάλῃ φωνῇ καὶ ὁ ἕνας κράζων εἰς τὸν ἄλλον·

— Ἐπῆρες τρεῖς εἰρηνοδίκας, κι' ἐπῆρα μόνον δύο....

Ν. ΣΤΡΑΤΟΣ
Πρόεδρος τῆς Διπλῆς Βουλῆς

Οἱ παλαιοκομματικοὶ θεωροῦν ὅτι στερηθέντες αὐτῶν τῶν θησαυρῶν, ἐχάσαμεν. Πῶς ὄχι; On revient toujours à ses premières amours... Τὸ καλύτερον ἦτο νὰ τοὺς στεφανώσωμεν καὶ νὰ φύγουν, ὅπως καὶ ἔγεινε, συμφώνως πρὸς τὴν σωτηρίαν ἐφεύρεσιν τοῦ Πλάτωνος.

Τὸ βαρὺ προεδρικὸν γραφεῖον ἄλλαξε καὶ μορφήν. Ὁ νέος Πρόεδρος τοῦ ἔδωσε μίαν λεπτὴν εὐγένειαν, καταργήσας τὰς χονδρότητας τῆς παλαιᾶς ἐπιπλώσεως καὶ ἔγκας τιστήσας νέαν ἀπὸ ἀκαζοὺ — τὸ μόνον «αἱματηρὸν» σημεῖον τῆς ἐπαναστάσεως. Τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ πολυτέλεια, ἐν τούτοις ποῖος τὴν ἀπέφυγε; Τῶν σοσιαλιστικωτέρων κρατῶν οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ πρόεδροι τῆς Βουλῆς ἐργάζονται παρ' ὅλας τὰς εἰρωνείας τῶν σοσιαλιστῶν, εἰς πρώτης δυνάμεως μέγαρα. Ἐδῶ ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἔχει ὡς γραφεῖα ἕνα μόνον δωμάτιον.... Δὲν πειράζει ἂν ἔγεινε τῆς προκοπῆς. Διεσώθη ἐν τούτοις καὶ εἰς αὐτὸ ὅ,τι ἤξιζεν ἀπὸ τὰ παλαιά. Δηλαδὴ τὰ δύο μεγάλα ταμπλὼ τοῦ Ἀϊβαζόφσκη, τὰ ὁποῖα βέβαια θὰ δωρηθοῦν μίαν ἡμέραν εἰς τὴν Πινακοθήκην, καὶ τὸ σιδερένιο ντουλάπι. Τὸ σιδερένιο ντουλάπι τοῦ προεδρικοῦ γραφείου περικλείει ὡς γνωστὸν τὸ χειρόγραφον τοῦ Συντάγματος τοῦ 64, τὸ μελανοδοχεῖον καὶ τὸ πτερὸν τῆς χήνας μὲ τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑπογράψει ὁ νεαρὸς Βασιλεὺς Γεώργιος. Φυλάσσονται ἀκόμη — ἂν καὶ ὁ θησαυρὸς ἔχασε πλέον τὴν σημασίαν του. Διότι κακῶς εἴχαμε νομίσει τὰ συντάγματα ὡς σιδεροκέφαλα. Ξαναγίνονται!

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η Α. Β. Υ. Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΘΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΑΣ

Ἐγνώσθη ἤδη ἐν καιρῷ διὰ τοῦ ἡμερησίου τύπου, ὅτι ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα ἡμῶν Ὄλγα μεταβᾶσα τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἔτους τούτου χάριν θεραπείας τῆς ὀφθαλμικῆς Αὐτῆς παθήσεως εἰς Αὐστρίαν καὶ Γερμανίαν, διῆλθε καὶ ἐκ Μονάχου πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Βαυαρίας· κατὰ δὲ τὴν ἐπιστροφὴν Αὐτῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα συνεταξείδευσεν ἀπὸ Τεργέστης μέχρι Ἀθηνῶν μετὰ τῆς Α. Β. Υ. τῆς Πριγκιπίσσης Θηρεσίας, ἥτις ἐφιλοξενήθη πλέον τῶν τριῶν ἑβδομάδων παρὰ τῇ βασιλικῇ ἡμῶν οἰκογενείᾳ ἔν τε τοῖς ἀνακτόροις τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν τῇ βασιλικῇ ἐπαύλει τῆς Δεκελείας [1].

Δὲν εἶναι βεβαίως τυχαῖον τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ὑψηλὴ Αὕτη προσωπικότης, τῆς ὁποίας τὴν εἰκόνα βλέπει ὁ ἄναγνώστης παρακειμένην ἐνταῦθα, δεκάτην ταύτην φορὰν ἐπισκέπτεται τὴν Ἑλλάδα. Πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἰσχυρότερός τις λόγος ἑλκύων τὴν Πριγκίπισσαν Θηρεσίαν νὰ ἔρχηται τόσον συχνὰ εἰς τὴν χώραν μας παρὰ τὴν ἁπλῆν ἐπιθυμίαν παντὸς πεπολιτισμένου ἀνθρώπου τοῦ νὰ ἴδῃ καὶ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ἔνδοξον κοιτίδα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, διότι πρὸ πολλοῦ ἤδη ἡ Α. Β. Υ. ἔχει περιέλθει καὶ σπουδάσει τὰ σημαντικώτερα ὑπὸ

[1] Ἡ Πριγκίπισσα Θηρεσία ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας τὴν 6/19 Μαΐου ἐ. ἔ., μετέβη μετὰ τῆς βασιλικῆς ἡμῶν Οἰκογενείας εἰς Δεκέλειαν τὴν 16/29 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν μετὰ τῆς ἀκολουθίας Της τὴν 29/11 Ἰουνίου.

Η Α. Β. Υ. Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΘΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΑΣ

— ΚΑΤΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΝ ΤΟΥ 1910 ΥΠΟ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ LUETZEL ΕΝ ΜΟΝΑΧΩΙ —

ἱστορικὴν καὶ ἀρχαιολογικὴν ἔποψιν μέρη τῆς τε Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν ἑλληνικῶν νήσων. Ἐὰν λοιπὸν ἡ Πριγκίπισσα δὲν παύῃ νὰ ἐπανέρχηται εὐχαρίστως ἐνταῦθα, σημαίνει, ὅτι ἀληθῶς ἀγαπᾷ τὴν σημερινήν μας πατρίδα, τὴν νέαν Ἑλλάδα, καὶ τοῦτο ὀφείλεται κυριώτατα εἰς τὴν συγγένειαν [1] καὶ τὴν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας στενὴν φιλίαν, τὴν συνδέουσαν Αὐτὴν μετὰ τῆς Α. Μ. τῆς σεπτῆς τῶν Ἑλλήνων Ἀνάσσης.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ παρελθόντι τὰ ταξείδιά τῆς Α. Β. Υ. ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἠγγέλλοντο ἑκάστοτε δι' ὀλίγων μόνον λέξεων χρονογραφικῶς ὑπὸ τῶν ἡμερησίων φύλλων, νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ἄσκοπον νὰ γραφῇ τι διεξοδικώτερον περὶ Αὐτῆς, καὶ δὴ ὑπ' ἀνθρώπου εὐτυχήσαντος νὰ γνωρίσῃ τὴν Πριγκίπισσαν προσωπικῶς καὶ λαβόντος τὴν ὑψηλὴν τιμὴν νὰ συνδιαλεχθῇ μετ' Αὐτῆς ἐπανειλημμένως.

Ἔχω δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι τὰ ἐνταῦθα γραφόμενα θὰ συντελέσωσιν ἀσφαλῶς εἰς τὸ νὰ ἐπαυξήσωσι τὴν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ξένην

***

Ἡ Πριγκίπισσα Θηρεσία γεννηθεῖσα ἐν Μονάχῳ τὴν 12ην Νοεμβρίου 1850, εἶναι ἡ μόνη θυγάτηρ τοῦ Πρίγκιπος Λουιτπόλδου τῆς Βαυαρίας (υἱοῦ τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ Α', ἀπὸ δὲ τῆς 10ης Ἰουνίου 1886 Ἀντιβασιλέως τῆς Βαυαρίας) καὶ τῆς Πριγκιπίσσης Αὐγούστης, τὸ γένος Πριγκιπίσσης τῆς Τοσκάνης, ἥτις οὖσα πρότυπον συζύγου καὶ μητρός, ἀπέθανεν ἀτυχῶς λίαν προώρως, ἐν ἡλικίᾳ 39 ἐτῶν.

Μετὰ τὴν φοβερὰν καὶ ἀνεπανόρθωτον τῆς μητρὸς ἀπώλειαν ἡ Πριγκίπισσα Θηρεσία, ἄγουσα ἤδη τὸ 14ον τῆς ἡλικίας ἔτος, ἀφωσιώθη φιλοστόργως εἰς τὴν ἄοκνον περιποίησιν τοῦ σεπτοῦ Αὐτῆς Πατρὸς καὶ τὴν διαρκῆ φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ Της Πρίγκιπος Ἀρνόλφου, τὸν ὁποῖον ὑπερβολικῶς ἠγάπα. Ἐκ τῶν δύο πρεσβυτέρων ἀδελφῶν Της, ὁ μὲν Πρίγκιψ Λουδοβῖκος εἶχεν ἤδη εἰσαχθῆ ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸν στρατόν, ὁ δὲ Πρίγκιψ Λεοπόλδος ἡτοιμάζετο πρὸς τοῦτο.

Πρωΐμως ἤδη ἔδειξεν ἡ Πριγκίπισσα μεγάλην κλίσιν πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῶν μετὰ ζήλου. Βραδύτερον ἐτελειοποίησε τὰς σπουδὰς Αὐτῆς δι' ἐπανειλημμένων ἐπιστημονικῶν ταξειδίων καὶ ἐδημοσίευσε τὰς ἐντυπώσεις Αὐτῆς καὶ ἐπιστημονικὰς παρατηρήσεις εἰς βιβλία ἀνεγνωρισμένης ἀξίας. Τὰ κυριώτερα τῶν δημοσιευμάτων Αὐτῆς εἶναι τὰ ἑξῆς:

α') Ἀναμνήσεις ταξειδιωτικαὶ ἐκ Ρωσσίας.

β') Περὶ τοῦ πολικοῦ κύκλου.

γ') Τὸ ταξείδιόν μου ἀνὰ τὴν Βραζιλίαν.

δ') Ἐπιστημονικαὶ παρατηρήσεις ἐκ τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἀμερικῆς.

ε') Κυνηγετικὴ ἐκδρομὴ τοῦ πρίγκιπος Ἀρνόλφου εἰς τὴν κεντρικὴν καὶ ἀνατολικὴν Ἀσίαν.

Πλὴν τούτων συνέγραψε κατὰ καιροὺς καὶ διαφόρους πραγματείας περὶ τῶν ἐν ταῖς συλλογαῖς Αὐτῆς εὑρισκομένων ζῴων καὶ φυτῶν. Διότι ἡ Πριγκίπισσα ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Μονάχου, ἔνθα κατοικεῖ μετὰ τοῦ πατρὸς Αὐτῆς, ἔχει καταρτίσει κομψὸν μουσεῖον περιέχον τὰς ἐντομολογικὰς καὶ φυτολογικὰς συλλογάς Της, μαρτυρούσας περὶ τοῦ μεγάλου Αὐτῆς διαφέροντος διὰ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ προωρισμένας νὰ δωρηθῶσιν ἡμέραν τινὰ εἰς τὸ Βαυαρικὸν κράτος.

Πρὸ πολλοῦ ἡ Πριγκίπισσα Θηρεσία ὠνομάσθη τιμῆς ἕνεκα διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου καὶ μέλος τῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας ἀπένειμεν εἰς Αὐτὴν τὸ μετάλλιον τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἡ δὲ Γαλλικὴ Δημοκρατία τὸ χρυσοῦν παράσημον τοῦ φοίνικος καὶ τῆς δάφνης [1]. Εἶναι δ' ἡ Α. Β. Υ. ἐπίτιμον ἢ τακτικὸν μέλος πολλῶν γεωγραφικῶν, ἀνθρωπολογικῶν κλπ. ἑταιρειῶν ἔν τε τῇ Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἡ Πριγκίπισσα Θηρεσία ἔχει πρὸ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο τὸ μέγα καὶ σπανιώτατον πλεονέκτημα, ὅτι ἐσπούδασε καὶ ὁμιλεῖ δώδεκα ἐν ὅλῳ γλώσσας, ἤτοι πλὴν τῆς γερμανικῆς καὶ τὴν ἰταλικήν, γαλλικήν, ἀγγλικήν, ἱσπανικήν, πορτογαλικήν, ὁλλανδικήν, δανικήν, σουηδικήν, ρωσικήν, τσεχικὴν καὶ τὴν νέαν ἑλληνικήν.

Τὸν χειμῶνα διαμένει πάντοτε ἐν Μονάχῳ συγκατοικοῦσα μετὰ τοῦ σεπτοῦ Αὐτῆς πατρός, τοῦ Ἀντιβασιλέως Λουιτπόλδου, μετὰ τοῦ ὁποίου διέρχεται συνήθως τὰς ἑσπέρας Της ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων, καθ' ἃς μεταβαίνει πρὸς ἀκρόασιν ἐπιστημονικῶν τινων διαλέξεων ἢ παρευρίσκεται εἰς ἐπισήμους τινὰς ἑορτάς. Τὸ θέρος δὲ ἡ Πριγκίπισσα, ὁσάκις δὲν ταξειδεύει, κατοικεῖ εἰς ἐξοχικήν τινα ἔπαυλιν ἐν Lindau παρὰ τὴν λίμνην τῆς Κωνσταντίας, ἥτις ἔπαυλις ἀνῆκεν ἄλλοτε εἰς τὴν ἀείμνηστον Μητέρα Της.

Ἀπὸ δεκαετίας ἔχει ἀχώριστον σύντροφον τὴν Κυρίαν ἐπὶ τῶν Τιμῶν βαρωνίδα Ἰωάνναν von Malsen, ἥτις συνοδεύει τὴν Α. Β. Υ. πανταχοῦ καὶ εἰς τῆς ὁποίας τὴν εὐγενῆ προθυμίαν ὀφείλω τὰς κυριωτέρας περὶ τοῦ βίου τῆς Πριγκιπίσσης Θηρεσίας εἰδήσεις.

***

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν Α. Β. Υ. τὴν Πριγκίπισσαν Θηρεσίαν τῆς Βαυαρίας ἐν συντόμῳ καὶ ἀτελεῖ σκιαγραφίᾳ, ἱκανὰ ὁπωσδήποτε νὰ παράσχωσιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων» γενικήν τινα ἰδέαν τῆς ὑψηλῆς προσωπικότητος, τῆς ἀνηκούσης ὁμολογουμένως εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς ἐκείνας καὶ προνομιούχους ὑπάρξεις, αἵτινες, καίπερ ἔχουσαι πάντα τὰ μέσα πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν ματαίων κοσμικῶν ἀγαθῶν, ἀφοσιοῦνται ἐν τούτοις εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν θεραπείαν τῆς ἐπιστήμης.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἀτομικῶν τούτων προσόντων, ἅτινα καθιστῶσι τὴν Πριγκίπισσαν ἀξίαν μεγίστης ἐκτιμήσεως καὶ εἰλικρινοῦς θαυμασμοῦ, ὑπάρχει καὶ ἄλλος λόγος σοβαρὸς ὑποχρεῶν ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ν' ἀναφέρωμεν μετ' εὐγνώμονος εὐλαβείας τὸ ὄνομά Της. Καὶ ὁ λόγος οὗτος εἶναι, ὅτι ἡ Πριγκίπισσα Θηρεσία τυγχάνει βλαστὸς ἐκλεκτὸς τῆς εὐκλεοῦς Δυναστείας τῶν Βιττελσβάχων (Wittelsbach), καθόσον ὁ σεπτὸς Αὐτῆς Πατὴρ εἶναι υἱὸς τοῦ ὑπερόχου ἐκείνου φιλέλληνος Βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου τοῦ Α' καὶ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὄθωνος. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος, οὐδ' ὁ χῶρος ἄλλως τέ μοι ἐπιτρέπει ν' ἀπαριθμήσω καὶ ἐξάρω ἐνταῦθα καὶ μέρος μόνον μικρὸν τῶν εὐεργετημάτων, ὅσα ἡ πατρὶς ἡμῶν εὐηργετήθη ὑπὸ τοῦ μεγίστου τῶν Φιλελλήνων. Ἄλλοτε ὅμως μοι ἐδόθη ἐπανειλημμένως ἡ εὐκαιρία νὰ ὁμιλήσω δημοσίᾳ περὶ τῆς ὀφειλομένης ὑφ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων πρὸς Λουδοβῖκον τὸν Α' καὶ τὴν Δυναστείαν τῶν Βιττελσβάχων εὐγνωμοσύνης. Κατὰ πρῶτον τὴν 27/12 Μαρτίου 1901 ἐν Μονάχῳ, ὅτε ἑορταζομένης ἐνθουσιωδῶς τῆς 80ης ἐπετείου τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀντιβασιλέως Πρίγκιπος Λουιτπόλδου ὠργάνωσε καὶ ἡ Ἑλληνικὴ τοῦ Μονάχου παροικία πανηγυρικὴν ἑσπερίδα καὶ ἀνέθηκεν εἰς ἐμέ, σπουδαστὴν τότε ὄντα, νὰ ὁμιλήσω γερμανιστὶ (χάριν καὶ τῶν παρευρισκομένων ἐπισήμων καὶ φιλελλήνων Βαυαρῶν) περὶ τῆς σημασίας τῆς ἑορτῆς ἐκείνης δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἰδίᾳ [1]. Καὶ δεύτερον τὴν 15/28 Φεβρουα-

---

[1] Ἡ πρὸ μικροῦ ἀποθανοῦσα μήτηρ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης Ὄλγας, Γερμανὶς Πριγκίπισσα ἐκ καταγωγῆς, ἦτο πρώτη ἐξαδέλφη τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Ἀντιβασιλέως τῆς Βαυαρίας Πρίγκιπος Λουιτπόλδου. Ἑπομένως ἡ Πριγκίπισσα Θηρεσία εἶναι δευτέρα ἐξαδέλφη τῆς Βασιλίσσης Ὄλγας.

[1] Ὁ ἀκριβὴς τίτλος τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου παρασήμου γαλλιστὶ ἔχει ὡς ἑξῆς: Palmes (en or) d'officier de l'instruction publique. Συνίσταται δ' ἐκ δύο χρυσῶν κλάδων, τοῦ μὲν φοίνικος τοῦ δὲ δάφνης, διασταυρουμένων ἑκατέρωθεν κατὰ τὰ ἄκρα καὶ συναπαρτιζόντων στέφανον σχήματος ῳοειδοῦς.

[1] Σύντομον, ἀλλ' ἀκριβῆ περιγραφὴν τῆς ἑσπερίδος ταύτης τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Μονάχῳ Κοινότητος ἐδημοσίευσε τὴν ἐπιοῦσαν, 13 Μαρτίου 1901, ἡ «Ἐφημερὶς τοῦ Μονάχου (Münchner Zeitung)», τῆς ὁποίας συν-

ρίου 1904 ἐν Καΐρῳ, ὅτε διὰ δημοσίας διαλέξεώς μου ἐν τῇ Ἀμπετείῳ Σχολῇ, τῆς ὁποίας διετέλουν τότε καθηγητής, ὡμίλησα «περὶ Λουδοβίκου τοῦ Α΄ ὡς τοῦ μεγίστου τῶν Φιλελλήνων»[1]. Ἔκτοτε ἐρευνῶν πληρέστερον τὰς σχετικὰς ἱστορικὰς πηγὰς παρασκευάζω διεξοδικὴν περὶ τοῦ θέματος τούτου μελέτην προωρισμένην νὰ δημοσιευθῇ, ὅταν ἐπιτρέψωσι τοῦτο αἱ περιστάσεις.

Ἀπὸ τῶν χρόνων Λουδοβίκου τοῦ Α΄, τοῦ μεγάλου προστάτου καὶ πατρὸς τῶν ὀρφανῶν Ἑλληνοπαίδων, τῶν ὁποίων οἱ πατέρες ἔπιπτον μαχόμενοι κατὰ τῶν τυράννων ἐν τῷ ἱερῷ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνι, δὲν ἔπαυσαν μεταβαίνοντες κατ' ἔτος εἰς Μόναχον πλεῖστοι νέοι Ἕλληνες πρὸς τελειοποίησιν αὐτῶν ἐν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ ταῖς τέχναις. Εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι πάντες οὗτοι μεταδίδοντες τὰ αἰσθήματα αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς οἰκείους καὶ φίλους θὰ εὐλογῶσι μετ' αὐτῶν ἐσαεὶ τὸ ὄνομα Λουδοβίκου τοῦ Α΄, μνήμονες τῶν μεγάλων Αὐτοῦ εὐεργεσιῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ αἰσθάνωνται μεγίστην εὐγνωμοσύνην πρὸς ἅπασαν τὴν βασιλικὴν τῆς Βαυαρίας οἰκογένειαν, συμπάθειαν δὲ καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν βαυαρικὸν λαόν, τοῦ ὁποίου ἡ πρωτεύουσα παρέχει εἰς τοὺς παρεπιδημοῦντας ἐν αὐτῇ Ἕλληνας ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην πόλιν ἐν τῷ κόσμῳ τόσας ὡραίας ἀναμνήσεις ὄχι μόνον τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εὐκλείας καὶ δόξης, ἀλλὰ καὶ τῆς νεωτέρας γιγαντομαχίας τοῦ 1821.

Τοιούτων αἰσθημάτων ἐμφορεῖται ἐν συνειδήσει καὶ ὁ γράφων τὴν μικρὰν ταύτην μελέτην, ὅστις εὐτυχήσας νὰ διαμείνῃ ὡς σπουδαστὴς ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνεχῶς ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Βαυαρίας θεωρεῖ τὸ Μόναχον ὡς δευτέραν αὐτοῦ πατρίδα καὶ λογίζεται ἑκάστοτε εὐτυχής, ὁσάκις παρέχεται εἰς αὐτὸν ἡ εὐκαιρία νὰ ἐπαναβλέπῃ τὴν ἠγαπημένην του πόλιν, τὴν ἐπονομασθεῖσαν «Ἀθήνας τοῦ Ἰσάρου».

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Π. ΒΟΛΙΔΗΣ

τάκτης παρευρίσκετο μεταξὺ τῶν προσκεκλημένων. Τὴν 12 Μαρτίου τοῦ ἔτους τούτου ἑώρτασεν ὁ Βαυαρικὸς λαὸς μεγαλοπρεπέστερα τὴν 90ὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων τοῦ λατρευτοῦ Ἀντιβασιλέως του.

Εἴθε ἡ Α. Β. Υ. νὰ ἑορτάσῃ μετὰ τῆς αὐτῆς σωματικῆς τε καὶ πνευματικῆς ῥώμης ἐν ἔτει 1921 καὶ τὴν 100ετηρίδα Του, ὅτε συμπίπτει καὶ ὁ ἑορτασμὸς τῆς 100ετηρίδος τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Παλιγγενεσίας.

[1] Πρβλ. τὰς ἐν Καΐρῳ ἐκδιδομένας ἑλλην. ἐφημερίδας «Κάϊρον» καὶ «Χρόνον» τῆς 16, 29 Φεβρουαρ. 1904.

ΜΥΣΤΗΡΙΑ*

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

II

Τὴν ἴδια μέρα τὸ βράδυ ἔτυχε νάνταμώση ὁ Νάγκελ τὸν Μινούττα ἐντελῶς τυχαίως. Καὶ ἄνοιξε μεταξὺ τῶν δύο μία κουβέντα, μία βαρετὴ κι' ἀτέλειωτη κουβέντα, ποὺ βέβαια θὰ βάσταξε ὥς τρεῖς ὧρες.

Ἔτσι ἦρθαν τὰ πράματα ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος.

Ὁ Ἰωάννης Νάγκελ ἐκάθετο στὸ καφενεῖο τοῦ ξενοδοχείου, ὅταν μπῆκε μέσα ὁ Μινούττας. Ἐκάθοντο καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ μία χωριάτισσα μ' ἕνα μάλλινο πλεχτό, ριγωτό, μαῦρο καὶ κόκκινο στοὺς ὤμους. Ὁ Μινούττας, ἐφαίνετο νὰ τὸν ξέρουν ὅλοι· χαιρέτησε εὐγενικὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, μὰ ὅλοι τὸν ὑποδέχθηκαν μὲ γέλια καὶ φωνές. Μάλιστα ἡ χωριάτισσα σηκώθηκε καὶ ἤθελε νὰ τὸν πάρῃ νὰ χορέψουν μαζί.

— Ὄχι σήμερα, ὄχι σήμερα, λέγει ὁ Μινούττας τραβιούμενος· καὶ πάει ἴσια πρὸς τὸν ξενοδόχο, βγάζει τὸ καπέλο του καὶ τοῦ λέγει:

— Ἀνέβασα τὰ κάρβουνα στὴν κουζίνα· γιὰ σήμερα δὲν ἔχει ἄλλη δουλειά;

— Ὄχι, ἀποκρίθηκε ὁ ξενοδόχος· τί ἄλλη δουλειὰ θὲς νἄχῃ;

— Βέβαια, εἶπε καὶ ὁ Μινούττας καὶ γύρισε νὰ φύγῃ φοβισμένος.

Ἡ ἀσχημιά του ἦτον πρωτοφανής· εἶχε ἥσυχα γαλανὰ μάτια, μὰ κάτι φοβερὰ δόντια ποὺ πετοῦσαν ἔξω καὶ ἕνα περπάτημα παράξενο, γιατὶ εἶχε κάποιο σωματικὸ ἐλάττωμα. Τὰ μαλλιά του ἦταν μᾶλλον γκρίζα, τὰ γένεια του ὅμως ἦταν σκοῦρα, μὰ τόσο ἀραιὰ ποὺ ἐφαίνετο ἀνάμεσα ὅλο του τὸ πετσί. Αὐτὸς ἄλλοτε ἦτον θαλασσινός, τώρα ὅμως ζοῦσε μὲ ἕναν συγγενῆ του, ποὺ ἔκανε μικρὸ ἐμπόριο ἀπὸ κάρβουνα κάτω στὴν προκυμαία. Ὅταν μιλοῦσε μὲ κανέναν, ποτὲ ἢ πολὺ σπανίως σήκωνε τὰ μάτια ἀπὸ τὴν γῆ.

Ἀπὸ ἕνα τραπεζάκι τὸν φώναξαν· ἦτον ἕνας κύριος μὲ σταχτιὰ καλοκαιρινὰ ροῦχα ὁποὺ τοῦκανε νεῦμα δείχνοντας μία μποτίλια μπύρα.

— Ἔλα δῶ νὰ πιῇς ἕνα ποτήρι. Κ' ἔπειτα θέλω νὰ ἰδῶ πῶς εἶσαι χωρὶς γένεια, τοῦ εἶπε.

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 31 Μαΐου.

Ταπεινά, βαστώντας τὸν σκοῦφο ἀκόμα στὸ χέρι καὶ μὲ τὴν ράχη κυρτὴ ὁ Μινούττας ἐπλησίασε. Ὅταν πέρασε ἀπ' τὸ τραπεζάκι τοῦ Νάγκελ, ἐκύταζε κ' ἔκανε σὰν νὰ κουνοῦσε τὰ χείλια του. Στάθηκε μπρὸς στὸν κύριο μὲ τὰ σταχτιὰ καὶ ψιθύρισε:

— Ὄχι τόσο δυνατά, κύριε δικαστή, σᾶς παρακαλῶ, βλέπετε εἶναι ξένοι ἐδῶ.

— Σὲ καλό σου, λέγει ὁ δικαστής, ἐγὼ σὲ φωνάζω νὰ σοῦ προσφέρω ἕνα ποτήρι μπύρα, κ' ἐσὺ μοῦ λὲς πῶς μιλῶ δυνατά.

— Ὄχι, μὲ παρεξηγεῖτε καὶ ζητῶ συγγνώμη. Μὰ βλέπετε, ὅταν εἶναι ξένοι ἐδῶ δὲν θέλω νὰ μοῦ λὲν τὰ παληὰ ἀστεῖα σὰν νὰ εἶμαι καραγκιόζης. Οὔτε μπορῶ νὰ πιῶ μπύρα τώρα, ὄχι τώρα.

— Ὥστε ἔτσι; δὲν μπορεῖς νὰ πιῇς μπύρα τώρα;

— Ὄχι τώρα, δὲν . . . σᾶς εὐχαριστῶ.

— Τί δὲν μ' εὐχαριστεῖς τώρα; Καὶ λοιπὸν πότε μ' εὐχαριστεῖς;

— Ἄχ, μὲ παρεξηγεῖτε — ἂς εἶναι, ἐσεῖς νὰ εἶστε καλά.

— Τὸ λοιπόν, μὴ ἀνησίες· μὰ κάτι ἔχεις σήμερα, τί ἔχεις;

Ὁ δικαστὴς τραβᾷ τὸν Μινούττα νὰ καθίσῃ σὲ μιὰ καρέκλα, καὶ ὁ Μινούττας καθίζει μιὰ στιγμή, μὰ ἀμέσως ξανασηκώνεται πάλι.

— Ἀφῆστε με ἥσυχο, λέγει, δὲν μπορῶ νὰ πιῶ· εἶναι κάμποσος καιρὸς τώρα πού, ἀλήθεια, δὲν μπορῶ νὰ πιῶ. Ποιὸς ξέρει γιατί. Πρὶν τὸ καταλάβω, μεθῶ καὶ τότε λέγω ὅλο ἀνησίες.

Ὁ δικαστὴς σηκώνεται ὄρθιος, κυτάζει τὸν Μινούττα στὰ μάτια, τοῦ βάζει ἕνα ποτήρι στὸ χέρι καὶ τοῦ λέγει:

— Στὴν ὑγειά σου!

. . . . . .

Ὁ Μινούττας σηκώνει, ἔπειτα ἀπὸ λίγο, τὸ βλέμμα, διορθώνει μὲ τὸ χέρι τὰ μαλλιὰ ποὺ τοῦ πέφτουν στὸ μέτωπο, μὰ δὲν λέγει τίποτα. Ἔπειτα λέγει:

— Ἂς εἶναι, ἀφοῦ τὸ θέλετε, γιὰ χάρη σας, μὰ μόνο μερικὲς σταγόνες, μόνο γιὰ τὴν τιμὴ νὰ πιῶ μαζί σας.

— Ὄχι, ὅλο θὰ τὸ πιῇς, φωνάζει ὁ δικαστὴς καὶ γυρνᾷ ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος γιὰ νὰ μὴ ξεσπάσῃ στὰ γέλια.

— Ὄχι, ὄχι ὅλο, ὄχι ὅλο. Γιατί νὰ τὸ πιῶ ὅλο ἀφοῦ τὸ σιχαίνομαι; Μὴ θυμώσετε, σᾶς παρακαλῶ, μὴ μὲ κυτάζετε ἔτσι ἄγρια. Προτιμῶ πάλι νὰ τὸ πιῶ αὐτὴ τὴ φορά, ἀφοῦ τὸ θέλετε τόσο πολύ. Ἐλπίζω νὰ μὴ μοῦ ἀνεβῇ στὸ κεφάλι· φαίνεται γελοῖο, μὰ ἀλήθεια δὲν μπορῶ πιὰ νὰ πίνω. Εἰς ὑγείαν σας!

— Ὅλο νὰ τὸ πιῇς, ὅλο, φωνάζει πάλι ὁ δικαστής, ὡς τὸν πάτο, — ἔτσι μπράβο. Ἔλα τώρα, κάθισε ἐδῶ νὰ διασκεδάσωμε. Πρῶτα νὰ τρίξῃς τὰ δόντια σου καὶ ἔπειτα θὰ σοῦ κόψω τὰ γένεια νὰ σὲ κάνω δέκα χρόνια νεώτερο. Λοιπὸν πρῶτα τρίξε τὰ δόντια.

— Ὄχι, αὐτὸ δὲν τὸ κάνω· δὲν μπορῶ ὅταν εἶναι τόσοι ξένοι ἄνθρωποι. Μὴ μοῦ τὸ ζητᾶτε νὰ τὸ κάνω, ἀλήθεια δὲν μπορῶ, λέγει ὁ Μινούττας καὶ κάνει νὰ φύγῃ. Καὶ δὲν ἔχω καὶ καιρό, λέγει.

— Δὲν ἔχεις καιρό; τί κρῖμα! Χά, χά, ἀλήθεια, πολὺ κρῖμα. Οὔτε καιρὸ λοιπὸν δὲν ἔχεις;

— Ὄχι, ὄχι τώρα.

— Ἄκουσ' ἐδῶ· ἂν τώρα σοῦ πῶ πὼς σοῦ ἔχω ἕνα καινούριο σακκάκι, πιὸ καλὸ ἀπὸ αὐτὸ ποὺ φορεῖς. Στάσου νὰ ἰδῶ· οὔ, αὐτὸ εἶναι πέρα πέρα χαλασμένο· γιὰ δές, δὲν ἀντέχει οὔτε μὲ τὸ διάχυλο νὰ τὸ τραβήξῃ κανείς. Καὶ χώνοντας τὸ διάχυλο σὲ μιὰ τρύπα τοῦ ὑφάσματος; οὔ, πάει, ἔσκισε! τίποτα δὲν βαστᾷ πιά. Στὸ Θεό σου, γιὰ κύταξ' ἐδῶ!

— Ἀφῆστε με ἥσυχο. Γιὰ τὄνομα τοῦ Θεοῦ, τί σᾶς ἔκανα; ἀφῆστε καὶ τὸ ροῦχο μου.

— Κύρι' ἐλέησον, μὰ ἀφοῦ σοῦ ὑπόσχομαι ἕνα καινούριο γιὰ αὔριο. Σ' τὸ ὑπόσχομαι — στάσου νὰ δοῦμε· ἕνας, δύο, τέσσερις, ἑπτὰ — νά, ἐμπρὸς σ' ἑπτὰ ἀνθρώπους. Μὰ τί ἔχεις σήμερα; Ἐρεθίζεσαι καὶ θυμώνεις γιὰ τὸ τίποτα καὶ θέλεις ὅλους νὰ μᾶς δείρῃς. Μὰ τὸν Θεό! — καὶ μόνο ἐπειδὴ πιάνω τὸ ροῦχο σου.

— Συγγνώμη, δὲν ἤθελα νὰ θυμώσω· ξέρετε, ἐγὼ σᾶς κάνω κάθε χάρη, μά . . .

— Τὸ λοιπόν, κάνε μου τὴν χάρη καὶ κάθισε.

Ὁ Μινούττας βγάζει τὰ μαλλιά του πάλι ἀπὸ τὸ μέτωπο καὶ κάθεται.

— Λοιπὸν τώρα, κάνε μου τὴν χάρη καὶ τρίξε λίγο τὰ δόντια σου.

— Ὄχι, δὲν τὸ κάνω.

— Δὲν τὸ κάνεις, ναὶ ἢ ὄχι;

— Ἄχ, Θὲ παντοδύναμε, τί σᾶς ἔκανα; γιατί δὲν μ' ἀφήνετε ἥσυχο; γιατί νὰ μ' ἔχετ' ἐμένα πάντα περίγελο; Νά, ἐκεῖνος ἐκεῖ ὁ ξένος κυτάζει ἐδῶ· τὸν παρατήρησα, ὅλο ἐδῶ κυτάζει καὶ βέβαια γελᾷ κ' ἐκεῖνος. Ἔτσι γίνεται κάθε φορά· ὅταν πρωτοήρθατ' ἐσεῖς, μὲ εἶχε ἐμένα ὁ κύριος Στένερσεν ὁ γιατρὸς καὶ σᾶς ἔμαθε νὰ μὲ κάνετε περίγελο καὶ τώρα ἐσεῖς τὸν μαθαίνετε αὐτόν. Ἔτσι κάθε φορὰ ὁ ἕνας τὸ μαθαίνει ἀπὸ τὸν ἄλλον.

— Καλά, καλά! Λοιπόν, ναὶ ἢ ὄχι;

— Ὄχι σᾶς εἶπα! φωνάζει ὁ Μινούττας πηδώντας ἀπ' τὴν καρέκλα του. Μὰ σὰν νὰ φοβήθηκε πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ δείξῃ τόσο θυμό, ἀμέσως πάλι ξανακάθισε καὶ εἶπε: Ἀλήθεια, δὲν μπορῶ νὰ τρίξω τὰ δόντια, πιστέψετέ με!

— Δὲν μπορεῖς; χά, χά, χά! τί λόγος! Μπορεῖς καὶ μιὰ χαρὰ μάλιστα.

— Μάρτυς μου ὁ Θεός, δὲν μπορῶ!

— Χά, χά, χά, ἄλλη φορὰ μπόρεσες!

— Ναί, μὰ τότε ἤμουν μεθυσμένος. Δὲν θυμοῦμαι τίποτα πιά· ὅλα γυρνοῦσαν γύρω μου. Δύο μέρες ἤμουν ἄρρωστος ἔπειτα.

— Καλά, τὸ παραδέχομαι, ἤσουν τότε μεθυσμένος. Μὰ τώρα, τί κάθεσαι καὶ τὸ λὲς μπρὸς σὲ τόσους ξένους; Ἐγὼ δὲν θὰ τὸ ἔκανα αὐτό. Μὰ ἐσύ, τόσο δὰ φιλότιμο δὲν ἔχεις μέσα σου. Αὐτὸ ποὺ σοῦ λέω, ἂν καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτὸ εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος.

Ἐκείνην τὴν στιγμὴ ὁ ξενοδόχος βγῆκε ἀπὸ τὸ καφενεῖο. Ὁ Μινούττας στέκεται ἀμίλητος· ὁ δικαστὴς τὸν κυτάζει καὶ τοῦ λέγει:

— Τὸ λοιπόν, δὲν σοῦ λέει τίποτα τὸ σακκάκι;

— Μοῦ λέει, εἶπε ὁ Μινούττας, μὰ δὲν μπορῶ καὶ οὔτε θέλω πιὰ νὰ πιῶ. Νὰ τὸ ξέρετε.

— Καὶ θέλεις καὶ μπορεῖς. Τὸ ἀκοῦς ποὺ στὸ λέω; Καὶ θέλεις καὶ μπορεῖς. Κι' ἂν ἦτον νὰ στὸ ἔχυνα μέσα στὸ λαρύγγι, νὰ ἔτσι...

Καὶ σηκώνεται ὁ δικαστὴς καὶ πλησιάζει τὸν Μινούττα μὲ τὸ ποτήρι στὸ χέρι. Ἔλα, ἄνοιξε τὸ στόμα σου!

— Ὄχι, ὁρκίζομαι στὸν Θεό, δὲν θέλω ἄλλη μπύρα, φωνάζει ὁ Μινούττας χλωμὸς ἀπὸ τὸν τρόμο. Κανεὶς δὲν θὰ μὲ κάνῃ νὰ πιῶ ἄλλο. Ναί, πρέπει νὰ μὲ συχωρήσετε, μοῦ κάνει ἀλήθεια κακό, δὲν ξέρετε τί κακὸ ποὺ μοῦ κάνει. Μὴ μὲ βιάσετε, σᾶς παρακαλῶ πολύ, πολύ. Καλύτερα πάλι — καλύτερα ἔχω νὰ τρίξω τὰ δόντια, χωρὶς μπύρα.

— Ἄ, τότε ἀλλάζει, μάλιστα. Διάβολε! τότε μάλιστα, ἂν θὲς νὰ τρίξῃς χωρὶς μπύρα.

— Ναί, καλύτερα χωρὶς μπύρα.

Καὶ μέσα στὰ δυνατά, τὰ σατανικὰ γέλια ὅλων τῶν τριγύρω, ὁ Μινούττας τρίζει τὰ δόντια του, τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα δόντια. Ὁ Νάγκελ, ἐκεῖ ποὺ κάθεται ἥσυχος σὲ μιὰ γωνιὰ στὸ παράθυρο ἀκόμα κάνει σὰν νὰ διαβάζῃ τὴν ἐφημερίδα του.

— Πιὸ δυνατά, πιὸ δυνατά! φωνάζει ὁ δικαστής· ἀκόμα πιὸ δυνατά, γιατὶ δὲν ἀκοῦμε!

Ὁ Μινούττας κάθεται ἴσιος ἀπάνω στὴν καρέκλα του καὶ βαστιέται σφιχτὰ μὲ τὰ δυό του χέρια σὰν νὰ φοβᾶται νὰ πέσῃ. Καὶ τρίζει τὰ δόντια του ποὺ τρέμει ὅλο του τὸ κεφάλι. Ὅλοι γελοῦν· ἡ χωριάτισσα γελᾷ τόσο, ποὺ τῆς τρέχουν τὰ δάκρυα· δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ κρατηθῇ καὶ φτύνει δυὸ φορὲς κατιαγῆς ἀπ' τὸν ἐνθουσιασμό της.

— Ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάγῃ ἀπὸ σένα, φωνάζει.

— Νά, δὲν μπορῶ πιὸ δυνατά, λέγει ὁ Μινούττας, ἀλήθεια δὲν μπορῶ, ὁ Θεὸς μάρτυς μου· πιστέψετέ με, ἀλήθεια δὲν μπορῶ πιά.

— Τὸ λοιπόν ξεκουράσου τώρα κ' ἔπειτα ξαναρχίζομε. Μά, θὰ ξανατρίξῃς πάλι. Ἔπειτα θὰ σοῦ κόψωμε καὶ τὰ γένεια. Τώρα δοκίμασε λίγο αὐτὴ τὴ μπύρα· πρέπει νά, μπροστά σου εἶναι!

Ὁ Μινούττας κουνᾷ τὸ κεφάλι καὶ δὲν μιλᾷ. Ὁ δικαστὴς βγάζει τὸ πουγγί του καὶ τοῦ βάζει ἕνα εἰκοσιπεντάρικο στὸ τραπέζι.

— Ἄλλες φορὲς σοῦ δίνουν δέκα, ἐγὼ τώρα σοῦ δίνω εἰκοσιπέντε. Βλέπεις, σοῦ ἀνεβάζω τὴν τιμή. Ἔλα!

— Μὴ μὲ τυραννεῖτε, εἶπα, δὲν τὸ πίνω.

— Δὲν τὸ πίνεις;

— Γιὰ τὄνομα τοῦ Θεοῦ, πάψετε πιὰ καὶ ἀφῆστε με ἥσυχο. Τίποτα δὲν κάνω πιὰ γιὰ τὸ σακκάκι, εἶμαι κ' ἐγὼ ἄνθρωπος. Τί θέλετ' ἐπὶ τέλους;

— Ἄκουε τί θὰ σοῦ πῶ: Ἐδῶ ποὺ βλέπεις, ρίχνω λίγη στάχτη τοῦ τσιγάρου μου μέσα στὴν μπύρα σου, βλέπεις; Καὶ τώρα παίρνω αὐτὸ τὸ μικρὸ τὸ σπιρτουλάκι κι' ἀκόμα τοῦτο τὸ τιποτένιο σπιρτουλάκι καὶ μπροστὰ στὰ μάτια σου τὰ βάζω καὶ τὰ δύο μέσ' στὸ ποτήρι σου. Ἔτσι! Καὶ τώρα σοῦ ἐγγυῶμαι πῶς ἔτσι ποὺ εἶναι θὰ τὸ πιῇς καὶ θὰ τὸ παραπιῇς, ὡς τὸν πάτο. Αὐτὸ ποὺ σοῦ λέγω!

Ὁ Μινούττας πετάχτηκε. Ἔτρεμε ὁλόκληρος· τὰ μαλλιά του τοῦπεσαν πάλι στὸ μέτωπο καὶ κύταζε τὸν δικαστὴ καὶ δὲν ἔβγαζε τὰ μάτια ἀπὸ πάνω του. Ἔμεινε ἔτσι κάμποσα δευτερόλεπτα.

Ἀκόμα καὶ ἡ χωριάτισσα φώναξε: Μή, μή, μὴ τὸ κάνῃς αὐτό! Χά, χά, χά, ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάγῃ ἀπὸ σένα!

— Λοιπὸν δὲν τὸ πίνεις; ρωτᾷ ὁ δικαστής. Σηκώθηκε κ' ἐκεῖνος κ' ἔμενε ἔτσι ὀρθός.

Ὁ Μινούττας κάνει σὰν μιὰ προσπάθεια νὰ μιλήσῃ, μὰ δὲν βγάζει λέξι. Ὅλοι τὸν κυτάζουν.

Τότε ἔξαφνα σηκώνεται ὁ Νάγκελ ἀπὸ τὴν γωνιά του κοντὰ στὸ παράθυρο, ἀφήνει τὴν ἐφημερίδα καὶ μὲ ἡσυχία, χωρὶς πολλὴ ταραχή, ἔρχεται πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μινούττα. Ὅλων ἡ προσοχὴ γυρνᾷ σ' αὐτόν. Στέκεται κοντὰ στὸν Μινούττα, τὸν πιάνει ἀπὸ τὸν ὦμο καὶ λέγει μὲ δυνατὴ καθαρὴ φωνή:

— Ἂν πάρῃς τὸ ποτήρι σου καὶ τὸ πετάξῃς στὸ κεφάλι αὐτοῦ τοῦ σκύλλου, σοῦ δίνω δέκα κορόνες καὶ προσέχω νὰ μὴ σοῦ συμβῇ κανένα κακὸ ἐσένα. Ἔδειξε τὸν δικαστὴ κατὰ πρόσωπο καὶ ξανάειπε: Αὐτὸν τὸν σκύλλο, λέγω!

Μὲ μιᾶς ἔγεινε ἡσυχία. Ὁ Μινούττας ξερὸς ἀπ' τὸν τρόμο κύταζε τὸν ἕνα κ' ἔπειτα τὸν ἄλλον κ' ἔλεγε: Μά...; ὄχι,... μά...; Ἄλλο δὲν μπορροῦσε νὰ πῇ, καὶ ἡ φωνή του ἔτρεμε καὶ ὅλο τὸ ἴδιο ξανάλεγε σὰν νὰ ρωτοῦσε κάτι. Κανεὶς ἄλλος δὲν μιλοῦσε. Ὁ δικαστὴς ἔκανε ἕνα βῆμα πίσω καὶ γύρεψε νὰ βρῇ τὴν καρέκλα του· εἶχε γείνει ἄσπρος σὰν τὸ κερὶ καὶ δὲν ἔβγαζε μιλιά. Ἔμενε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

— Τὸ ξαναλέγω, εἶπε πάλι ὁ Νάγκελ ἥσυχα καὶ δυνατά, σοῦ δίνω δέκα κορόνες γιὰ νὰ ρίξῃς τὸ ποτήρι σου στὸ κεφάλι αὐτουνοῦ τοῦ σκύλλου. Νά, τὰ χρήματα. Δὲν ἔχεις νὰ φοβηθῇς ἐσὺ τίποτα! Καί, ἀλήθεια, ὁ Νάγκελ βαστοῦσε δέκα κορόνες καὶ τὶς ἔδειχνε τοῦ Μινούττα.

Μὰ ὁ Μινούττας ἦτον περίεργος. Γύρισε κ' ἔτρεξε σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ καφενείου ἔτσι μὲ τὰ μικρά του τὰ περίεργα βηματάκια καὶ κάθισε ἐκεῖ χωρὶς νὰ πῇ τίποτα. Χαμήλωσε τὸ κεφάλι καὶ κύταζε φοβισμένα δεξιὰ κι' ἀριστερά.

Ἄνοιξε ἡ πόρτα κ' ἦρθε πάλι ὁ ξενοδόχος. Δὲν πρόσεξε ἀμέσως τί συνέβαινε καὶ ἄρχισε νὰ διορθώνῃ κάτι πράματα ἐκεῖ στὸν μπουφέ. Μόνον ὅταν ὁ δικαστὴς πετάχτηκε ἀπὸ τὴν θέσι του καὶ βγάζοντας μιὰν ἄγρια φωνὴ σήκωσε τὰ χέρια νὰ χτυπήσῃ τὸν Νάγκελ, τότε γύρισε καὶ τοὺς πρόσεξε καὶ ρώτησε:

— Μά, τί διάβολο συμβαίνει ἐδῶ;

Κανεὶς δὲν ἀποκρίθηκε. Ὁ δικαστὴς χτυποῦσε μανιωδῶς μὲ τὰ χέρια του, μὰ μόνο τὶς γροθιὲς τοῦ Νάγκελ εὕρισκε καὶ χτυποῦσε. Θύμωνε ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ τὸν πετύχῃ καὶ χτυποῦσε στὴν τύχη σὰν νὰ πάλαιβε μὲ κανέναν φανταστικὸ ἐχθρό. Ἔπειτα γύρισε νὰ πάῃ πρὸς τἄλλα τραπεζάκια, σκουντούφλησε σ' ἕνα σκαμνὶ κ' ἔπεσε κάτω. Βογκοῦσε· στὴν τρέλλα του ἦτον ἀγνώριστος· εἶχαν πονέσει τὰ χέρια του χτυπώντας τὶς μυτερὲς γροθιὲς τοῦ Νάγκελ. Ὅλο τὸ καφενεῖο ἀναστατώθηκε. Ἡ χωριάτισσα κ' ἡ συνοδεία της ἔτρεξαν πρὸς τὴν πόρτα νὰ φύγουν· οἱ ἄλλοι μπῆκαν στὴ μέση καὶ φώναζαν ὅλοι μαζί. Σηκώθηκε κι' ὁ δικαστὴς ἀπὸ κάτω, πάει στὸν Νάγκελ καὶ φοβερίζοντας μὲ τὰ χέρια, μόλις βρίσκοντας λέξεις νὰ μιλήσῃ, μὲ κομμένη ἀναπνοὴ καὶ μὲ γελοία ἀπελπισία τοῦ φωνάζει:

— Παλιάνθρωπε... μασκαρᾶ... ποὺ νὰ σὲ πάρῃ ὁ διάβολος!

Ὁ Νάγκελ τὸν κύταζε καὶ γελοῦσε. Πῆρε ἀπ' τὸ τραπέζι τὸ καπέλο ποὺ εἶχε ἀφήσει ὁ δικαστὴς καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε κάμνοντας μία ὑπόκλισι. Τὸ ἄρπαξε ὁ δικαστὴς καὶ στὸν θυμό του ἔκανε νὰ τὸ πετάξῃ· μὰ σὰν νὰ τὸ καλοσκέφθηκε καὶ τὤχωσε μὲ ὁρμὴ στὸ κεφάλι του. Γύρισε καὶ πῆγε στὴν πόρτα καὶ βγῆκε ἔξω. Τὸ καπέλο του εἶχε δυὸ βοῦλες καὶ ἦταν νὰ σκάσῃ κανεὶς ἀπ' τὰ γέλια.

Ὁ ξενοδόχος ἦρθε πιὸ κοντὰ καὶ ζήτησε ἐξηγήσεις. Ἔπιασε τὸν Νάγκελ ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ τοῦ εἶπε:

— Τί συμβαίνει;

Ὁ Νάγκελ ἀπήντησε:

— Ἀφῆστε τὸ χέρι μου. Δὲν ἔχει φόβο νὰ φύγω. Ἔπειτα, δὲν συμβαίνει καὶ τίποτα. Ἐπρόσβαλα ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπο κ' ἐκεῖνος θέλησε νὰ ὑπερασπιστῇ τὸν ἑαυτό του. Τίποτε ἄλλο. Ὅλα εἶναι ἐν τάξει.

Μὰ ὁ ξενοδόχος θύμωσε καὶ χτύπησε τὸ πόδι καὶ εἶπε:

— Δὲν θέλω ἐγὼ καβγάδες ἐδῶ μέσα. Ἂν σᾶς ἀρέσῃ, πηγαίνετε ἔξω στὸν δρόμο. Ἐδῶ μέσα δὲν θέλω τέτοια πράματα. Ὅλοι μας πιὰ θὰ τρελλαθοῦμε!

Πετάχτηκαν μερικοὶ ἀπ' τοὺς ἄλλους κ' εἶπαν:

— Καλά, μὰ ἐμεῖς τὰ εἴδαμε ὅλα ἀπὸ τὴν ἀρχή· καὶ σὰν τοὺς ἀνθρώπους ποὺ πάντα εἶναι ἕτοιμοι νὰ πᾶνε μὲ τὸ μέρος τοῦ νικητῆ, ὅλοι παίρνουν τὸ μέρος τοῦ Νάγκελ καὶ διηγοῦνται στὸν ξενοδόχο ὅλη τὴν ἱστορία.

Ὁ Νάγκελ ὕψωσε τοὺς ὤμους μὲ ἀδιαφορία καὶ πῆγε κοντὰ στὸν Μινούττα.

— Δὲν μοῦ λές, τί τοῦ εἶσαι ἐσὺ τοῦ δικαστῆ, ποὺ τολμᾷ νὰ σὲ μεταχειρίζεται ἔτσι;

— Μὴ λέτε ἀνοησίες, ἀπαντᾷ ὁ Μινούττας, δὲν τοῦ εἶμαι τίποτα, μοῦ εἶναι τέλεια ξένος Μιὰ φορὰ στὴν ἀγορὰ χόρεψα γιὰ μιὰ δεκάρα ποὺ μοῦδωσε. Πάντα ὅμως μὲ πειράζει καὶ μὲ κάνει κορόϊδο.

— Λοιπόν, χορεύεις μπρὸς στὸν κόσμο καὶ παίρνεις δεκάρες;

— Ποῦ καὶ ποῦ, μὰ ὄχι συχνά. Καμιὰ φορά, ὅταν ἔχω πολλὴ ἀνάγκη γιὰ χρήματα καὶ δὲν ξέρω πῶς ἀλλιῶς νὰ τἄβρω.

— Τί τὰ χρειάζεσαι τὰ λεπτά;

— Τὰ χρειάζομαι γιὰ πολλὰ πράματα. Πρῶτα, εἶμαι ἕνας κουτὸς ἄνθρωπος, δὲν εἶμαι δυστυχῶς καὶ πολὺ ἄξιος. Τί νὰ γείνῃ! Ὅταν ἤμουν ναύτης καὶ κέρδιζα μόνος μου τὸ ψωμί μου, τότε ὅλα πήγαιναν καλύτερα. Μὰ ἔπειτα ἔπαθα αὐτὸ τὸ κακό, ἔπεσα ἀπὸ τὸ κατάρτι καὶ χτύπησα σοβαρὰ κι' ἀπὸ τότε δὲν εἶμαι πιὰ τόσο γερός. Τὸ φαγί μου καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζομαι μοῦ τὰ δίνει ὁ θεῖος μου· κάθομαι καὶ μαζί του καὶ ὄχι μόνο δὲν μοῦ λείπει τίποτα, μὰ ἔχω μάλιστα καὶ ἀρκετά, γιατὶ ὁ θεῖος μου ἐμπορεύεται κάρβουνα καὶ ἀπὸ αὐτὸ ζῇ. Μὰ κ' ἐγὼ δουλεύω γιὰ τὸν ἑαυτό μου, προπάντων τώρα τὸ καλοκαῖρι ποὺ δὲν πουλοῦμε σχεδὸν καθόλου κάρβουνα. Ἀλήθεια, σᾶς λέω τὴν ἀλήθεια ὅπως κάθομαι τώρα ἐδῶ μπροστά σας. Τέτοιες μέρες εἶναι ποὺ μοῦ ἔρχεται καλὰ μιὰ δεκάρα· ἀγοράζω κάτι καὶ τὸ φέρνω σπίτι. Ὅσο ὅμως γιὰ τὸν δικαστή, αὐτὸς διασκεδάζει νὰ μὲ βλέπῃ νὰ χορεύω, ἴσα ἴσα ἐπειδὴ ἔχω πάθει καὶ δὲν μπορῶ νὰ χορέψω καλά.

— Καὶ λοιπὸν ὁ θεῖος σου τὸ ξέρει καὶ σὲ ἀφήνει νὰ χορεύῃς γιὰ χρήματα στὴν ἀγορά;

— Ὄχι, ὄχι, πῶς τὸ λέτε τέτοιο πρᾶμα! Πολλὲς φορὲς μάλιστα μοῦ λέει: πέτα τα αὐτὰ τὰ βρωμολεφτά! Βρωμολεφτὰ τὰ λέει, ὅταν γυρίζω

σπίτι μὲ καμιὰ δεκάρα καὶ μὲ βρίζει καὶ μὲ μαλόνει ποὺ μὲ κοροϊδεύει ὅλος ὁ κόσμος.

— Αὐτὸ ἦταν τὸ πρῶτο. Ἔπειτα τὸ δεύτερο;

— Τί;

— Τὸ δεύτερο!

— Ποιὸ δεύτερο; δὲν καταλαβαίνω.

— Εἶπες πρίν, *πρῶτα* εἶμαι κουτὸς ἄνθρωπος. Λοιπόν, ἔπειτα, ποιὸ εἶναι τὸ *δεύτερο;*

— Ἂν τὸ εἶπα αὐτό, τότε ζητῶ συγγνώμη.

— Ὁ πατέρας σου ἦτον παπᾶς;

— Ναί, ἦτον παπᾶς.

. . . . .

— Ἄκου δῶ, τοῦ λέγει ὁ Νάγκελ σὲ λίγο, ἂν δὲν ἔχῃς τώρα ἄλλη δουλειά, ἔλα λίγο ἀπάνω μαζί μου. Θές; ἔλα! Καπνίζεις; καλά, λοιπὸν ἔλα! Κάθομαι στὸ δεύτερο πάτωμα· ἂν θὲς νἄρθῃς, θὰ μοῦ κάνῃς χάρη.

Καὶ ὅλοι ἀπόρησαν ὅταν τοὺς εἶδαν τοὺς δύο νἀνεβαίνουν στὸ δεύτερο πάτωμα, ὅπου κάθησαν μαζὶ ὅλο τὸ βράδυ.

III

Ὁ Μινούττας κάθισε καὶ ἄναψε ἕνα τσιγάρο.

— Δὲν πίνεις τίποτα; ρώτησε ὁ Νάγκελ.

— Ὄχι, δὲν μ' ἀρέσει νὰ πίνω· ζαλίζομαι εὔκολα καὶ τότε τὰ βλέπω ὅλα διπλᾶ, ἀπήντησε.

— Ἤπιες ποτὲ σαμπάνια; βέβαια θὰ ἤπιες!

— Ναί, μὰ εἶναι πολλὰ πολλὰ χρόνια τώρα, ἦτον στοὺς ἀργυροὺς γάμους τοῦ πατέρα μου καὶ τῆς μητέρας μου.

— Σοῦ εἶχε ἀρέσει;

— Ναί, θυμοῦμαι πὼς μ' ἄρεσε πολύ.

Ὁ Νάγκελ χτύπησε τὸ κουδούνι καὶ παράγγειλε σαμπάνια.

Ἐκεῖ ποὺ ἐκάθοντο κ' ἔπιναν σιγὰ σιγά, λέγει ἔξαφνα ὁ Νάγκελ κυτάζοντας τὸν Μινούττα στὰ μάτια:

— Γιὰ πές μου — σοῦ κάνω ἁπλῶς μιὰ ἐρώτησι καὶ ἴσως νὰ σοῦ φανῇ καὶ ἀστεῖο· ἂν σοῦδιναν χρήματα, θἄφηνες νὰ σὲ γράφουν ἐσένα γιὰ πατέρα ἑνὸς παιδιοῦ, ἑνὸς ξένου παιδιοῦ; Ἔτσι, μόνο μιὰ ἐρώτησι κάνω.

Ὁ Μινούττας τὸν κύταζε μὲ μεγάλα μάτια καὶ δὲν μιλοῦσε.

— Ἔτσι, γιὰ καμιὰ πενηνταριὰ κορόνες, ἤ, ἂς ποῦμε, γιὰ μερικὰ ἑκατοστάρικα; ξαναρωτᾷ ὁ Νάγκελ, ἀδιάφορο πόσα.

Ὁ Μινούττας κουνᾷ τὸ κεφάλι καὶ γιὰ πολλὴ ὥρα δὲν μιλᾷ.

Ἔπειτα λέγει: Ὄχι.

— Εἶσαι βέβαιος πὼς δὲν θὰ ἤθελες νὰ τὸ κάνῃς; Θὰ σοῦ πλήρωνα τὰ χρήματα μετρητά.

— Οὔτε ἔτσι· ὄχι, δὲν μπορῶ νὰ τὸ κάνω.

— Μὰ γιατί ὄχι;

— Μὴ μοῦ τὸ ξαναπῆτε, μὴ μὲ παρακαλῆτε πιά. Ἀφῆστε με. Εἶμαι κ' ἐγὼ ἄνθρωπος.

— Βέβαια εἶσαι κ' ἐσὺ ἄνθρωπος. Μὰ βέβαια, ἴσως εἶναι πολὺ νὰ ζητήσῃ κανεὶς τέτοιο πρᾶμα. Γιατί νὰ κάνῃς τοῦ ἄλλου τέτοια χάρη; Μὰ θέλω νὰ σὲ ρωτήσω κάτι ἄλλο: θὰ ἤσουν πρόθυμος... θὰ μποροῦσες, ἂν σοῦδιναν πέντε κορόνες, νὰ γυρίσῃς ὅλη τὴν πόλι μὲ μιὰ ἐφημερίδα ἢ μιὰ χάρτινη σακκούλα καρφωμένη στὴν ράχη; νά, νἀρχίσῃς ἀπὸ ἐδῶ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο καὶ νὰ πᾷς ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀγορὰ ὡς τὴν προκυμαία—θὰ μποροῦσες; γιὰ πέντε κορόνες;

Ὁ Μινούττας σκύβει τὸ κεφάλι καὶ ξαναλέγει μηχανικῶς: πέντε κορόνες! Ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ δὲν λέγει.

— Ἂς εἶναι, ἂς ποῦμε δέκα κορόνες, ἂν προτιμᾷς· ἂς ποῦμε δέκα κορόνες. Γιὰ δέκα κορόνες τὸ κάνεις;

Ὁ Μινούττας βγάζει τὰ μαλλιά του ἀπὸ τὸ μέτωπο.

— Δὲν καταλαβαίνω, λέγει, γιατὶ ὅλοι ὅσοι ἔρχονται ἐδῶ, ἀπὸ πρὶν τὸ ξέρουν πὼς ἐγὼ εἶμαι κορόϊδο ὁλωνῶν.

— Νά, κύταξε ἐξακολουθεῖ ὁ Νάγκελ, τὰ χρήματα ἐστὰ δίνω ἀμέσως, ἀρκεῖ ἐσὺ νὰ θέλῃς.

Τοῦ Μινούττα τὸ βλέμμα καρφώνεται στὶς *δέκα κορόνες· τὶς κυτάζει σὰν χαμένος, σὰν νὰ* τὶς λαχταροῦσε· καὶ φωνάζει:

— Ναί, ἐγώ...

— Μιὰ στιγμή, συγγνώμη, λέγει βιαστικὰ ὁ Νάγκελ, συγγνώμη ποὺ σὲ διακόπτω, λέγει πάλι γιὰ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ. Πῶς εἶναι τὄνομά σου; δὲν μοῦ φαίνεται νὰ μοῦ εἶπες καθόλου πῶς σὲ λέν.

— Τὄνομά μου εἶναι Γκρέγκαρδ.

— Ὥστε, Γκρέγκαρδ. Λοιπὸν δὲν θὲς νὰ κερδίσῃς μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὶς δέκα κορόνες; ἔ;

— Ὄχι, ψιθυρίζει ὁ Μινούττας μὲ δισταγμό.

— Τώρα ἄκου τί θὰ σοῦ πῶ, λέγει ὁ Νάγκελ μιλώντας μὲ σιγανὴ φωνή· ἐγὼ σοῦ δίνω εὐχαρίστως τὶς δέκα κορόνες ἴσα ἴσα ἐπειδὴ δὲν θέλεις νὰ κάνῃς ἐκεῖνο ποὺ σοῦ προτείνω. Καὶ σοῦ δίνω κι' ἄλλες δέκα κορόνες ἂν θέλῃς νὰ μοῦ κάνῃς τὴν εὐχαρίστησι νὰ τὶς δεχθῇς. Μὴ ξαφνίζεσαι ἔτσι· ἐμένα δὲν μοῦ κοστίζει τίποτα· ἔχω τώρα πολλὰ χρήματα, δὲν μὲ μέλει νὰ ξοδέψω.

— Ἔβγαλε τὰ χρήματα κ' ἐξακολούθησε: Σὲ παρακαλῶ, χάρη μοῦ κάνεις!

Ὁ Μινούττας μένει βουβός· ἡ χαρὰ τὸν πνίγει καὶ ἀρχίζει νὰ παλαίβῃ μὲ τὰ δάκρυα. Γυαλίζουν τὰ μάτια του, καὶ ξεροκαταπίνει. Ὁ Νάγκελ τοῦ λέγει:

— Θὰ εἶσαι περίπου σαράντα χρόνων.

— Εἶμαι σαραντατριῶν· σαραντατρία περασμένα.

— Λοιπόν, βάλ' τα τώρα τὰ χρήματα στὴν τσέπη σου καί... σὲ καλὴ μεριά. Γιὰ νὰ σοῦ πῶ ἀκόμα· πῶς τὸν λὲν τὸν δικαστὴ ποὺ μιλούσαμε κάτω στὸ καφενεῖο;

— Δὲν ξέρω, τὸν λέμε πάντα: δικαστή.

— Δὲν πειράζει, δὲν ἔχει σημασία· γιὰ πές μου...

— Συγγνώμη, λέγει ὁ Μινούττας. Δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ κρατηθῇ· εἶναι κατασυγκινημένος· κάτι θέλει νὰ πῇ, νὰ ἐξηγηθῇ, μὰ τραυλίζει σὰν μικρὸ παιδί. Συγγνώμη, συγχωρῆστε με, ὅλο ξαναλέγει καὶ δὲν βρίσκει νὰ πῇ ἄλλο τίποτα.

— Τί θὲς νὰ πῇς;

— Θέλω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω· σᾶς εὐγνωμονῶ μὲ ὅλην μου...

. . . . .

— Αὐτό, τώρα, τέλειωσε, λέγει ὁ Νάγκελ.

— Ὄχι, ὄχι, σταθῆτε μιὰ στιγμή, φωνάζει ὁ Μινούττας, συγγνώμη, μὰ δὲν τελειώσαμε ἀκόμα. Ἐσεῖς ἐνομίσατε πὼς δὲν *θέλω* νὰ τὸ κάνω, πὼς τὸ κάνω ἀπὸ κακία, πὼς μ' ἀρέσει νἀγριεύω. Μὰ τὸν Θεὸ ποὺ δοξάζω... Λοιπὸν τελειώσαμε; Μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς τελειώσαμε ἐνῷ ἐσεῖς μένετε ἴσως μὲ τὴν ἐντύπωσι πὼς ἐγὼ μόνο τὰ χρήματα σκεπτόμουν, πὼς δὲν ἤθελα νὰ τὸ κάνω γιὰ πέντε κορόνες; Ἐλπίζω πὼς δὲν *πιστεύετε ἀλήθεια πὼς* δὲν ἤθελα νὰ τὸ κάνω ἐπειδὴ δὲν μοῦ δώσατε ἀρκετά.—Αὐτὸ ἤθελα νὰ πῶ.

— Καλά, καλά, νὰ μὴ γίνεται λόγος πιά. Ἕνας ἄνθρωπος μὲ ὄνομα καὶ μὲ μόρφωσι σὰν κ' ἐσένα δὲν εἶναι καὶ σωστὸ νὰ κάνῃ ἔτσι τὸν καραγκιόζη. Τί λὲς κ' ἐσύ; Ἄ, τώρα ποὺ θυμοῦμαι... ἐσὺ βέβαια θὰ ξέρης ὅλη τὴν πόλι; ἔ; Ἐγὼ ἔχω σκοπὸ νὰ καθίσω ἐδῶ κάμποσους μῆνες, νὰ περάσω ἐδῶ τὸ καλοκαῖρι. Τί λές; Εἶσαι ἀπὸ ἐδῶ, ἐσύ;

— Ναί, γεννήθηκα ἐδῶ· ὁ πατέρας μου ἦτον ἐδῶ παπᾶς καὶ ἀπὸ τότε ποὺ ἔπαθα — δεκατρία χρόνια τώρα — κάθομαι κ' ἐγὼ ἐδῶ.

— Κουβαλᾷς κάρβουνα στὰ σπίτια; Ἂν δὲν κάνω λάθος κάτι ἔλεγες, πὼς ἔφερες κάρβουνα ἐδῶ στὸ ξενοδοχεῖο.

— Ναί, κουβαλῶ κάρβουνα. Δὲν μὲ πειράζει ὅμως — ἂν εἶναι γι' αὐτὸ ποὺ ρωτᾶτε. Τώχω τώρα παληὰ συνήθεια καὶ δὲν μὲ πειράζει, ἀρκεῖ μόνο νὰ προσέχω ὅταν ἀνεβαίνω ἢ κατεβαίνω τὶς σκάλες. Μὰ πέρσι τὸ χειμῶνα ἔπεσα μιὰ φορὰ καὶ χειροτέρεψα, ποὺ ἔπρεπε πολὺ καιρὸ ἔπειτα νὰ περπατῶ μὲ μπαστούνι.

— Ἀλήθεια, πῶς συνέβηκε;

— Στὴν σκάλα τῆς τράπεζας· στὰ σκαλοπάτια εἶχε λίγο πάγο. Ἐγὼ ἀνέβαινα μὲ ἕνα σάκκο ἀρκετὰ βαρύ. Εἶχα ἀνεβῆ σχεδὸν ὡς στὴ μέση, ὅταν εἶδα ἀπάνω ἀπάνω τὸν κύριο Ἀνδρέζεν, τὸν πρόξενο, ποὺ κατέβαινε. Θέλησα λοιπὸν νὰ γυρίσω καὶ νὰ ξανακατέβω γιὰ νὰ κάνω θέσι στὸν πρόξενο. Δὲν μοῦ τὸ ζήτησε ἐκεῖνος, ἀλλὰ ἦτον φυσικὸ ἀπὸ μέρους μου· πάντα θὰ τὸ ἔκανα καὶ μόνος μου· καὶ τότε γλίστρησα κ' ἔπεσα· ἔπεσα ἀπάνω στὸν δεξιὸ ὦμο — φαίνεται γελοῖο νὰ τὸ λέγω, μὰ ἀλήθεια ἔπεσα καὶ χτύπησα στὸν δεξιὸ ὦμο, ἀφοῦ πῆρα μερικὲς τούμπες. Ὁ πρόξενος μοῦ φώναξε: τί ἔπαθες; πῶς δὲν φωνάζεις; δὲν πόνεσες; Ὄχι, τοῦ ἀποκρίθηκα ἐγώ, εὐτυχῶς δὲν ἔπεσα ἄσχημα. Μὰ δὲν πέρασαν πέντε λεπτὰ καὶ μοῦ ἔρχονται δύο λιποθυμίες, ἡ μία ἀπάνω στὴν ἄλλη. Ἔπειτα, ὁ πρόξενος, ποὺ δὲν ἔφταιγε δὰ καθόλου ἐκεῖνος, πῶς μὲ φρόντισε, τὸ τί δὲν μοῦ ἔκανε!

— Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ δὲν ἔπαθες τίποτ' ἄλλο; δὲν χτύπησες καθόλου στὸ κεφάλι;

— Ναί, λίγο, ἔφτυσα καὶ λίγο αἷμα.

— Καὶ ὁ πρόξενος σὲ βοήθησε ὅταν ἤσουν ἄρρωστος;

— Ναί, καὶ τί δὲν μοῦ ἔκανε! Μοῦ ἔστελνε πότε τὸ ἕνα, πότε τὸ ἄλλο· οὔτε μιὰ μέρα δὲν μὲ ξέχασε. Μὰ τὸ καλύτερο ἀπ' ὅλα ἦτον ποὺ τὴν ἡμέρα ποὔγινα πάλι καλὰ καὶ πῆγα σπίτι του νὰ τὸν εὐχαριστήσω, εἶχε βάλει τὴ σημαία στὸ μπαλκόνι του. Εἶχε δώσει διαταγὴ νὰ βάλουν τὴ σημαία μόνο γιὰ δική μου τιμή, ἂν καὶ ἦταν τὴν ἴδια μέρα καὶ τὰ γενέθλια τῆς κυρίας Φριδερίκας.

— Ποιὰ εἶναι ἡ Φριδερίκα;

— Ἡ κόρη του.

— Ἔτσι; — Βέβαια, ἦτον πολὺ ὡραῖο ἐκ μέρους του... Ἄ, καὶ δὲν μοῦ λές, γιατί εἶχαν σημαῖες ἐδῶ τὰ σπίτια, μερικὲς μέρες τώρα;

— Σταθῆτε νὰ σκεφθῶ, εἶναι περίπου μιὰ ἑβδομάδα; Ἔ, τότε θὰ ἦταν γιὰ τοὺς ἀραβῶνες τῆς Κίελλανδ, τῆς κυρίας Δάγνης Κίελλανδ. Ἔτσι, μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη ἀραβωνιάζονται καὶ πανδρεύονται καὶ φεύγουν. Ἐγὼ ἔχω τώρα γνωστὲς καὶ φίλες σ' ὅλη τὴ Νορβηγία καὶ δὲν εἶναι μία ποὺ νὰ μὴν ἤθελα νὰ τὴν ξαναβλέπα. Τὶς εἶδα ποὺ πήγαιναν σχολεῖο καὶ ποὺ ἔπαιζαν καὶ ποὺ πῆραν τὴν πρώτη μετάδοσι καὶ ποὔγιναν μεγάλες ὅλες τους. Ἡ Δάγνη εἶναι μόλις εἰκοσιτριῶν χρόνων καὶ ἡ ἀγαπημένη ὅλης τῆς πόλεως. Εἶναι νόστιμη. Ἀρραβωνιάστηκε μ' ἕναν ὑποπλοίαρχο Χάνσεν, ποὺ αὐτὸς μοῦ χάρισε μιὰ φορὰ αὐτὸν τὸν σκοῦφο ποὺ φορῶ. Κ' ἐκεῖνος εἶναι ἀπὸ ἐδῶ.

— Αὐτὴ ἡ Κίελλανδ ἔχει ξανθὰ μαλλιά;

— Ναί, εἶναι ξανθή· εἶναι πάρα πολὺ νόστιμη καὶ ὅλοι τὴν ἀγαποῦν.

— Θὰ εἶναι ἐκείνη ποὺ εἶδα ἐκεῖ ἔξω κοντὰ στὸ σπίτι τοῦ παπᾶ. Ξέρεις καθόλου ἂν ἔχῃ μιὰ κόκκινη ὀμπρέλα;

— Ναί, ἴσα ἴσα, καὶ καμία ἄλλη, ποὺ νὰ

Ἀπὸ τὰ μεγάλα γυμνάσια τοῦ πυροβολικοῦ. Φωτογρ. ἀπὸ 500 μέτρων, Χ. Δελλαπόρτα, Λοχ. Μηχ.

ξέρω, δὲν ἔχει κόκκινη ὀμπρέλα. Ἂν εἴδατε μία νέα, μὲ μιὰ χοντρὴ ξανθὴ πλεξούδα, τότε ἐκείνην εἴδατε. Καμία δὲν τῆς μοιάζει. Μὰ ἴσως νὰ μὴ τῆς μιλήσατε ἀκόμα;

— Πῶς; ἴσως καὶ νὰ τῆς μίλησα. Καὶ ὁ Νάγκελ σκεπτικὸς ἔλεγε μέσα του: Τὸ λοιπόν, αὐτὴ ἦτον ἡ Κίελλανδ!

— Ναί, μὰ δὲν θὰ τῆς μιλήσατε πολύ. Θὰ δῆτε ἀκόμα ὅταν τύχῃ νὰ τῆς μιλήσετε. Γελᾷ πολὺ δυνατὰ ὅταν τῆς φαίνεται κάτι ἀστεῖο καὶ πολλὲς φορὲς γελᾷ καὶ χωρὶς λόγο. Ὅταν τῆς μιλᾷ κανείς, βλέπεις μὲ τί προσοχὴ ἀκούει ἐκεῖνο ποὺ τῆς λέγουν, ὥς που νὰ τελειώσῃ καὶ ἔπειτα ἀπαντᾷ· μὰ ὅταν ἀπαντᾷ, πάντα κοκκινίζει. Τὸ παρατήρησα πολλὲς φορὲς ὅταν μιλᾷ μὲ κανέναν. Τώρα, μ' ἐμένα εἶναι ἄλλο πρᾶμα, μ' ἐμένα κουβεντιάζει ἔτσι ὅπως τύχῃ. Π. χ. στὸν δρόμο μπορῶ νὰ πάω κατ' ἐπάνω της· θὰ σταθῇ, θὰ μοῦ δώσῃ τὸ χέρι, ἀκόμα κι' ἂν εἶναι βιαστική. Ἂν δὲν τὸ πιστεύετε, μπορεῖτε καμιᾶ φορὰ νὰ τὸ προσέξετε.

— Πῶς, τὸ πιστεύω. Λοιπόν, σοῦ εἶναι καλὴ φίλη ἡ Κίελλανδ;

— Ἐννοεῖται μόνον ἔτσι δηλαδὴ πὼς εἶναι καλὴ κ' ἐπιεικὴς μαζί μου· βέβαια ἀλλιῶς ὄχι, αὐτὸ εἶναι φυσικό. Πηγαίνω ποῦ καὶ ποῦ στὸ σπίτι των ὅταν μὲ καλοῦν καὶ καθὼς βλέπω, κι' ἀκάλεστος νὰ πάω, δὲν τοὺς πειράζει, μᾶλλον εὐχαριστοῦνται. Ἡ κυρία Δάγνη μάλιστα μοῦ δάνεισε καὶ βιβλία ὅταν ἤμουν ἄρρωστος· μοῦ τἄφερε μόνη της καὶ τὰ βαστοῦσε ὅλον τὸν δρόμο στὸ χέρι της.

— Καὶ σὰν τί βιβλία ἦταν αὐτά;

— Ἐννοεῖτε, σὰν τί βιβλία μπορῶ νὰ διαβάζω καὶ νὰ καταλαβαίνω ἐγώ;

— Ὄχι, αὐτὴ τὴ φορὰ ἐσὺ μὲ παρεξηγεῖς. Ἡ ἐρώτησίς σου εἶναι πονηρή, μὰ μὲ παρεξηγεῖς. Ἐννοοῦσα, σὰν τί βιβλία μπορεῖ νὰ εἶναι ποὺ ἔχει καὶ διαβάζει μία νέα. Αὐτὸ θὰ ἤθελα νὰ ξέρω.

— Θυμοῦμαι πὼς μιὰ φορὰ μοῦφερε «Χωρικοὶ Φοιτηταὶ» τοῦ Γκάρμπορκ κι' ἄλλα δύο· τὸ ἕνα, μοῦ φαίνεται, ἦτον τοῦ Τουργκένιεφ «Ρουντίν». Μιὰ ἄλλη φορὰ μοῦ διάβασε ἡ ἴδια ἀπὸ τὸ «Ἀμείλικτος» τοῦ Γκάρμπορκ.

— Καὶ ἦταν δικά της βιβλία;

— Ἦταν τοῦ πατέρα της· ἔγραφε μέσα τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα της.

— Ἔτσι; — Μὰ ἔλα, τώρα πρέπει νὰ πιῇς λίγο. Νὰ μὴ πιοῦμε σὲ κανενὸς τὴν ὑγεία; Π.χ. στὴν ὑγεία τῆς οἰκογένειας Κίελλανδ; Θὰ εἶναι καλὴ οἰκογένεια.

Ἀφοῦ ἤπιαν, εἶπε ὁ Νάγκελ:

— Τὸ λοιπόν, ὅταν πήγαινες τότε στὸν κύριο Ἀνδρέζεν, τὸν πρόξενο, γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃς, ὅπως ἔλεγες, . . .

— Ναί, ἤθελα νὰ τὸν εὐχαριστήσω γιὰ τὴν βοήθεια τοῦ.

— Ἀκριβῶς, — μὰ ἡ σημαία, ἐκείνην τὴν ἡμέρα, ἦτον βαλμένη ὅταν πῆγες;

— Ναί, γιὰ τιμή μου τὴν εἶχε βάλει ὁ ἴδιος μοῦ τὸ εἶπε.

. . . . . .

— Μπορεῖ βέβαια, μὰ δὲν μπορεῖ καὶ νὰ τὴν εἶχαν βάλει γιὰ τὰ γενέθλια τῆς κόρης του;

— Ναί, ἦταν καὶ γι' αὐτὸ βέβαια. Θὰ ἦταν ντροπὴ ἂν στὰ γενέθλια τῆς κυρίας Φριδερίκας δὲν ἔβαζαν τὴ σημαία.

— Βέβαια, σωστὰ λές . . . Μὰ ἂς μιλήσωμε τώρα γιὰ τίποτα ἄλλο· ὁ θεῖος σου πόσων ἐτῶν εἶναι;

— Θὰ εἶναι ὡς ἑβδομῆντα. Ὄχι, πολλὰ λέω, ἀλλὰ βέβαια θὰ εἶναι ἑξῆντα περασμένα. Εἶναι πολὺ γέρος, μὰ βαστᾷ πολὺ καλὰ γιὰ τὴν ἡλικία του· στὴν ἀνάγκη μπορεῖ νὰ διαβάσῃ καὶ χωρὶς γυαλιά.

— Πῶς τὸν λέν;

— Τὸν λὲν Γκρέγκαρδ· ἔχομε τὸ ἴδιο ὄνομα.

— Κάθεται ὁ θεῖος σου σὲ δικό του σπίτι ἢ τὸ νοικιάζει;

— Ὄχι, τὴν νοικιάζει τὴν κάμαρα ποὺ καθόμαστε· μὰ τὸ καρβουναριὸ εἶναι δικό του. Δὲν δυσκολευόμαστε ὅμως νὰ πληρώνωμε τὸ νοῖκι, ἂν εἶναι γι' αὐτὸ ποὺ ρωτᾶτε. Πληρώνομε μὲ κάρβουνα καὶ κάποτε τοὺς κάμνω κ' ἐγὼ καμιὰ δουλειὰ ὅταν χρειάζονται.

— Ὁ θεῖος σου, δὲν κουβαλᾷ κάρβουνα;

— Ὄχι, αὐτὸ εἶναι δική μου δουλειά. Ἐκεῖ-

Ὁ κόσμος παρακολουθῶν τὰ μεγάλα γυμνάσια. Ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τῆς πρώτης εἰκόνος ὁ πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος καὶ ὁ στρατηγὸς Ἐντού. — Φωτογρ. Χ. Δελλαπόρτα, Λοχ. Μηχ.

νος ζυγίζει καὶ φροντίζει γιὰ ὅλα κ' ἐγὼ κουβαλῶ. Ἐγὼ μπορῶ καλύτερα νὰ κουβαλῶ, ἐπειδὴ εἶμαι πιὸ δυνατός.

— Βέβαια. Καὶ ἔπειτα θὰ ἔχετε καὶ καμιὰ γυναῖκα νὰ σᾶς μαγειρεύῃ.

. . . . .

— Συγγνώμη, λέγει σὲ λίγο ὁ Μινούττας, μὴ θυμώσετε, μὰ ἂν νομίζετε πὼς εἶναι τώρα καιρός, θὰ φύγω. Ὅπως θέλετε. Ἴσως μὲ ἔχετε ἐδῶ γιὰ νὰ μοῦ κάνετε εὐχαρίστησι χωρὶς νὰ

καθόλου· εἶναι ἀλήθεια δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ τὸ ἀγγίξῃ κανείς· γιὰ δῆτ' ἐδῶ, ἔκανε τώρα καὶ ὁ δικαστὴς μιὰ μεγάλη τρύπα, συγγνώμη . . . Γιὰ τὴν γυναῖκα ποὺ λέγατε, δὲν ἔχομε καμιὰ γυναῖκα νὰ μᾶς μαγειρεύῃ. Ἐμεῖς μόνοι μας καὶ μαγειρεύομε καὶ πλένομε. Δὲν μᾶς πέφτει καὶ τόσο δύσκολο· ἐμεῖς τὸ κάνομε ὅσο πιὸ εὔκολα μποροῦμε. Π. χ. ὅταν ψήνομε τὸ πρωὶ καφέ, πίνομε καὶ τὸ βράδυ ἀπ' τὸν ἴδιο χωρὶς οὔτε νὰ τὸν ξαναζεστάνωμε, καὶ τὸ μεσημέρι πάλι,

Λόχος πεζικοῦ μετὰ τὰ τελευταῖα ἔνσφαιρα πυρά. Φωτογρ. Α. Τσαμοπούλου

εὐχαριστῆστε ἐσεῖς νἀκοῦτε γιὰ τὰ δικά μου. Μπορεῖ κι' ὅλας νὰ θέλετε νὰ μιλᾶτε μαζί μου γιὰ κανέναν ἄλλο λόγο ποὺ ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω· τότε καλά. Μὰ κι' ἂν φύγω — δὲν θὰ πάθω τίποτα· νὰ μὴ νομίζετε πὼς μπορεῖ νὰ μὲ πειράξῃ κανείς· δὲν εἶναι κανένας ποὺ νὰ θέλῃ τὸ κακό μου. Ἔννοια σας, ὁ δικαστὴς δὲν μὲ παραμονεύει νὰ μ' ἐκδικηθῇ, ἂν εἶναι αὐτὸ ποὺ φοβᾶστε· κι' ἂν ἀκόμα μὲ παραμόνευε, δὲν θὰ μοῦ ἔκανε τίποτα κακό· δὲν πιστεύω.

— Κάνε ὅπως θές. Ἐμένα μοῦ κάνεις εὐχαρίστησι ὅσο μένεις. Μὰ νὰ μὴ νομίζῃς πὼς ἐπειδὴ σοῦδωσα μερικὲς κορόνες γιὰ καπνό, γι' αὐτὸ εἶσαι ὑποχρεωμένος νὰ μοῦ λὲς πράματα ποὺ ἴσως δὲν θέλεις. Εἶσαι ἐλεύθερος νὰ κάνῃς ὅπως θές.

— Ὄχι, μένω, μένω, φωνάζει ὁ Μινούττας, κι' ὁ Θεὸς νὰ σᾶς εὐλογῇ! Ἐγὼ εἶμαι εὐτυχὴς ποὺ βρίσκετε εὐχαρίστησι μαζί μου, ἂν καὶ ἀλήθεια ντρέπομαι καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό μου καὶ ποὺ φορῶ τέτοιο ροῦχο ἐδῶ μπροστά σας. Θὰ μποροῦσα νὰ ἤμουν καλύτερα ντυμένος, ἂν εἶχα πρὶν καιρὸ γιὰ νὰ συγυριστῶ. Φορῶ ἕνα παληὸ σακκάκι τοῦ θείου μου, ποὺ δὲν βαστᾷ πιὰ

καὶ τότε μαγειρεύομε μιὰ γιὰ πάντα. Τί θέλομε περισσότερο; Τὴν πλύση τὴν κάνω ἐγώ, μοῦ εἶναι μάλιστα καὶ διασκέδασις ὅταν δὲν ἔχω ἄλλη δουλειά.

Κάτω στὸ ξενοδοχεῖο χτύπησε ἕνα κουδούνι κι' ἀκούετο ὁ κόσμος ποὺ πήγαινε στὸ φαγί.

— Εἶναι τὸ κουδούνι γιὰ τὸ φαγί, εἶπε ὁ Μινούττας.

— Ναί, λέγει ὁ Νάγκελ, μὰ οὔτε σηκώθηκε οὔτε ἔδειξε καθόλου ἀνυπομονησία. Ἴσα ἴσα ἐκάθισε πιὸ ἀναπαυτικὰ καὶ ρώτησε πάλι:

— Θὰ τὸν ἤξερες κ' ἐκεῖνον τὸν Κάρλσεν, ποὺ τὸν εὑρῆκαν σκοτωμένο μέσ' στὸ δάσος; δὲν ἦτον κρῖμα;

— Ναί, πάρα πολὺ κρῖμα. Ἂν τὸν ἤξερα! Ἔκτακτος ἄνθρωπος, τί εὐγενὴς χαρακτήρας! Ξέρετε τί μοῦ εἶπε μιὰ φορά; Μιὰ Κυριακὴ πρωὶ μὲ φώναξε σπίτι του. Θὰ εἶναι ἕνας χρόνος τώρα· ἦτον πέρσι τὸν Μάϊο. Μὲ παρακάλεσε νὰ τοῦ φροντίσω ἕνα γράμμα. — Καλά, τοῦ εἶπα, εὐχαρίστως πηγαίνω, μὰ τὰ παπούτσια μου σήμερα δὲν εἶναι τῆς ἀνθρωπιᾶς· δὲν μπορῶ μ' αὐτὰ νὰ παρουσιαστῶ σὲ ξένο σπίτι. Ἂν δὲν σᾶς πειράζῃ, νὰ πάω πρὶν νὰ ἰδῶ νὰ δανειστῶ

κανένα ἄλλο ζευγάρι. Μπᾶ, δὲν εἶναι καθόλου ἀνάγκη, μοῦ εἶπε, δὲν πειράζει, παρὰ μόνο νὰ μὴ βραχοῦν τὰ πόδια σου.— Φαντασθῆτε, ἀκόμα κι' αὐτὸ ἐσυλλογίζετο, νὰ μὴ βραχοῦν τὰ πόδια μου. Ἔπειτα μοῦβαλε κρυφὰ μιὰ κορόνα στὸ χέρι καὶ μοῦδωσε τὸ γράμμα. Ἔφευγα, ὅταν ξανάνοιξε τὴν πόρτα καὶ τρέχει κατόπιν μου. Ὅλο του τὸ πρόσωπο ἔλαμπε· ἐγὼ στέκομαι καὶ τὸν κυτάζω· εἶχε δάκρυα στὰ μάτια. Μὲ πιάνει, μὲ σφίγγει σχεδόν, καὶ μοῦ λέγει: Πήγαινε τώρα, καλέ μου φίλε· ἀργότερα θὰ σὲ θυμηθῶ. Ὅταν γίνω παπᾶς κ' ἔχω μιὰ θέσι, τότε θἄρθῃς σ' ἐμένα καὶ θὰ μένῃς πάντα μαζί μου. Ναί· καὶ τώρα πήγαινε, κι' ὁ Θεὸς μαζί σου! — Μὰ δὲν πρόφτασε νὰ πάρῃ θέσι· ἂν ζοῦσε ὅμως ἀκόμα, βέβαια θὰ μὲ συλλογιζότανε.

— Ναί.

— Καλά, ἔννοια σου, μὴ φοβᾶσαι πὼς θὰ τὸ πῶ σὲ κανέναν. Μὰ ἐσὺ τὸ καταλαβαίνεις γιατί ἀπέθανε ἴσα ἴσα τώρα;

— Ὄχι, γραφτὸ θὰ τοῦ ἦτον αὐτὸ τὸ κακό.

— Τὸ κακό; ἄ, ναί, τὸ λοιπὸν ἀλήθεια παραπάτησε κ' ἔπεσε ἔτσι, ποὺ νὰ σκοτωθῇ;

— Ναί, καθὼς φαίνεται περπατοῦσε ἔτσι σκεπτικός, καὶ πέφτοντας ἔκοψε τὶς δύο φλέβες του ἐκεῖ στὸν σφυγμό. Μεγάλο δυστύχημα!

— Ξέρεις πότε θὰ τὸν θάψουν;

— Αὔριο τὸ μεσημέρι.

Ἔπειτα δὲν μίλησαν πιὰ γι' αὐτό. Στὴν ἀρχὴ κανεὶς δὲν μιλοῦσε. Ἔπειτα ἔχωσε ἀπ' τὴν πόρτα ἡ Σάρα τὸ κεφάλι της καὶ εἶπε πὼς τὸ φαγὶ ἦτον ἕτοιμο. Σὲ λίγο εἶπε ὁ Νάγκελ:

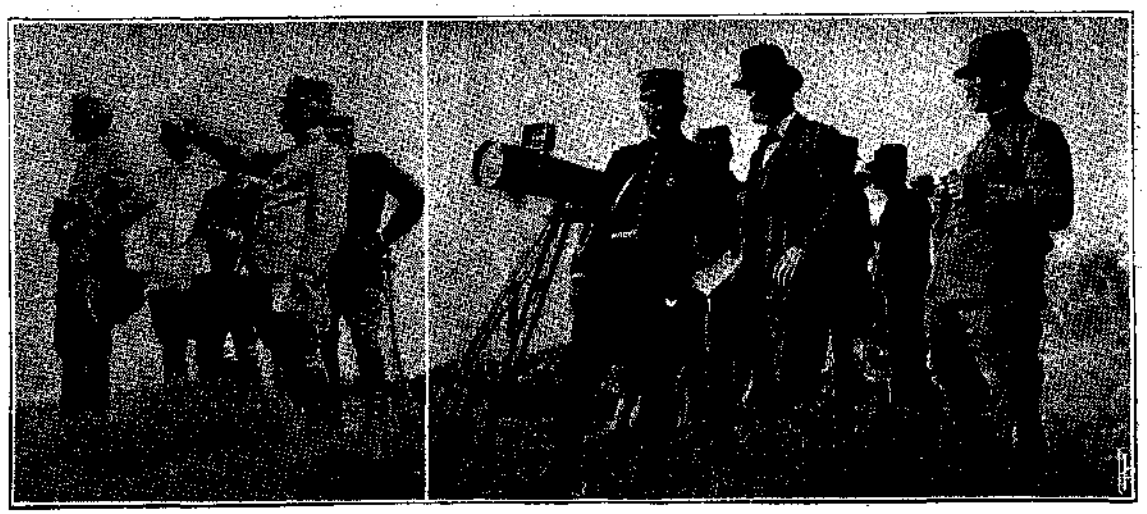

Ὁ στρατηγὸς Ἐντοὺ καὶ ὁ συνταγματάρχης Μπορντὼ εἰς τας ἀσκήσεις ἐνσφαίρων πυρῶν τοῦ πεζικοῦ. Φωτογρ. Α. Τσαμοπούλου

Ὁ συνταγματάρχης Λεπιντί, ὁ πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος καὶ ὁ στρατηγὸς Ἐντοὺ παρακολουθοῦντες ἀπὸ τοῦ λόφου Πανὶ τὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ. Φωτογρ. Α. Τσαμοπούλου

— Καὶ τότε τὸ πῆγες τὸ γράμμα;

— Ναί.

— Καὶ χάρηκε ἡ Κίελλανδ ὅταν τὄλαβε;

— Πῶς μπορεῖτε νὰ ξέρετε πὼς ἦτον γιὰ τὴν κυρία Κίελλανδ;

— Δὲν τὸ εἶπες τώρα ἐσύ;

— Ἐγὼ τὸ εἶπα; ἀδύνατο.

— Χά, χά, ἀδύνατο; νομίζεις πὼς σοῦ λέω ψέματα;

— Ὄχι, συγγνώμη, μπορεῖ νἄχετε καὶ δίκαιο· μὰ ὅπως κι' ἂν εἶναι, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ εἶχα πῆ. Ἀπὸ ἀπροσεξία θὰ τὸ εἶπα. Μά, ἀλήθεια τὸ εἶπα;

— Μὰ γιατί ὄχι; σοῦ τὸ ἀπαγόρευσε ἐκεῖνος νὰ τὸ πῆς;

— Ὄχι, ὄχι ἐκεῖνος.

— Ὅμως ἐκείνη;

— Τὸ λοιπόν, ἡ Κίελλανδ εἶναι τώρα ἀραβωνιασμένη. Πῶς εἶναι ὁ ἀραβωνιαστικός της;

— Ὁ ὑποπλοίαρχος Χάνσεν εἶναι πολὺ καλός, ἀλήθεια ἔκτακτος ἄνθρωπος. Τίποτα δὲν θὰ τῆς λείψῃ μαζί του.

— Εἶναι πλούσιος;

— Ὁ πατέρας του εἶναι πολὺ πλούσιος.

— Εἶναι ἔμπορος;

— Ὄχι, εἶναι εἰσοδηματίας. Κάθεται ἐδῶ λίγο πάρα πέρα. Δὲν ἔχουν μεγάλο σπίτι, μὰ οὔτε τὸ χρειάζονται καὶ πιὸ μεγάλο· ὅταν λείπει ὁ γυιός, τότε μένουν μόνο οἱ δύο γέροι. Ἔχουν καὶ μία κόρη, μὰ ἐκείνη εἶναι παντρεμένη στὴν Ἀγγλία.

— Ὡς πόση περιουσία νὰ ἔχῃ ὁ γέρο-Χάνσεν;

— Μά, θἄχῃ ὡς ἕνα ἑκατομμύριο, δὲν τὸ ξέρει κανεὶς ἀκριβῶς!

— Ἄδικη εἶναι ἡ μοιρασιὰ σ' αὐτὸν τὸν

κόσμο! εἶπε ἔπειτα ἀπὸ λίγο ὁ Νάγκελ. Τί λές, Γκρέγκαρδ, νὰ εἶχες τώρα λίγα ἀπ' τὰ χρήματά του;

— Θεὸς φυλάξοι! Ὄχι· γιατί; πρέπει ὅλοι νὰ εἴμαστε εὐχαριστημένοι μὲ αὐτὰ ποὺ ἔχομε. Ἴσως κι' αὐτοὶ ποὺ ἔχουν τὰ πολλὰ νὰ μὴν εἶναι πιὸ εὐτυχισμένοι.

— Ναί, ἔτσι λένε... Ἴσα ἴσα θυμοῦμαι κάτι ἄλλο νὰ σοῦ πῶ. Ἀφοῦ ἔχεις νὰ κουβαλᾷς κάρβουνα στὰ σπίτια, βέβαια δὲν θὰ σοῦ μένῃ καιρὸς γι' ἄλλη δουλειά, ἔ; βέβαια, τὸ καταλαβαίνω πολὺ καλά. Μὰ ἄκουσα πὼς ρωτοῦσες τὸν ξενοδόχο ἂν δὲν εἶχε ἄλλη δουλειὰ γιὰ σένα σήμερα· θυμᾶσαι;

— Ὄχι.

— Πῶς, κάτω στὸ καφενεῖο εἶπες πὼς ἔφερες τὰ κάρβουνα στὴν κουζίνα καὶ ρώτησες ἂν δὲν εἶχε ἄλλη δουλειά· δὲν θυμᾶσαι;

— Ἀ ναί, αὐτὸ εἶχε ἄλλη σημασία· γιὰ τὴν πληρωμή. Μὰ δὲν ἤθελα νὰ τὰ ζητήσω τὰ χρήματα, γι' αὐτὸ εἶπα μόνο ἂν δὲν εἶχε πιὰ ἄλλη δουλειά. Εἴχαμε ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα καὶ τὴν περιμέναμε κάπως αὐτὴ τὴν πληρωμή.

— Πόσα χρήματα εἴχατε ἀνάγκη;

— Θεὸς φυλάξοι! φωνάζει ὁ Μινούττας. Μὴν τὸ λέτε πιὰ αὐτό· ἔχομε τώρα περισσότερα παρὰ ὅσα χρειαζόμαστε. Ὅλα ὅλα ἦταν ὡς ἕξι κορόνες καὶ τώρα ἔχω εἴκοσι στὴν τσέπη μου, κι' ὁ Θεὸς νὰ σᾶς τὸ πληρώσῃ! Τὶς ἕξι κορόνες τὶς θέλαμε ἴσα ἴσα γιὰ νὰ πληρώσωμε τὶς πατάτες καὶ κάτι ἄλλα. Ὁ ἔμπορος μᾶς εἶχε στείλει τὸν λογαριασμὸ καὶ ἐμεῖς ὅλο σκεπτόμαστε πόσα θέλαμε. Μὰ τῶρα δὲν ἔχομε πιὰ ἀνάγκη, καὶ μποροῦμε ἥσυχα νὰ πέσωμε νὰ κοιμηθοῦμε κι' αὔριο νὰ σηκωθοῦμε πάλι χαρούμενοι.....

— Καὶ τώρα τὸ καλύτερο εἶναι νὰδειάσωμε τὰ ποτήρια μας καὶ νὰ ποῦμε καληνύχτα, λέγει ὁ Νάγκελ καὶ σηκώνεται. Ἐβίβα! Ἐλπίζω πὼς δὲν εἶναι ἡ τελευταία φορὰ ποὺ βλεπόμαστε. Πρέπει νὰ μοῦ ὑποσχεθῆς πὼς θὰ ξανάρθῃς. Ἡ κάμαρά μου εἶναι ἀριθμὸς 7 καθὼς βλέπεις. Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ἐπίσκεψί σου!

Ὁ Νάγκελ εἶπε αὐτὰ μὲ πολλὴν εἰλικρίνεια καὶ ἔδωσε τὸ χέρι τοῦ Μινούττα. Τὸν συνόδευσε κάτω ὡς τὴν ἐξώπορτα· ἔβγαλε τὸν βελουδένιο του σκοῦφο καὶ τὸν χαιρέτησε βαθειὰ ὅπως καὶ μιὰ ἄλλη φορὰ σ' αὐτὴν τὴν ἴδια θέσι.

Ὁ Μινούττας ξεκίνησε· προχωροῦσε μὲ τὴ ράχη καὶ ἔκανε ἄπειρες ὑποκλίσεις· δὲν ἔλεγε λέξι, ἂν καὶ ὅλη τὴν ὥρα νόμιζες πὼς προσπαθοῦσε κάτι νὰ πῇ.

Ὅταν ὁ Νάγκελ μπῆκε στὴν τραπεζαρία, μὲ πολλὴν εὐγένεια ζήτησε συγγνώμη ἀπὸ τὴν Σάρα ποὺ ἄργησε τόσο πολύ.

IV

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῒ ξύπνησε ὁ Νάγκελ ὅταν ἡ Σάρα χτύπησε τὴν πόρτα καὶ τοῦφερε τὶς ἐφημερίδες του. Τοὺς ἔρριξε μιὰ ματιὰ καὶ μὲ βία τὶς πέταξε καταγῆς. Ἕνα τηλεγράφημα πούλεγε πὼς ὁ Γλάδστων ἔμεινε στὸ κρεββάτι ἐπειδὴ εἶχε κρυολογήσει μὰ ἔπειτα ἔγινε πάλι καλά, τὸ διάβασε δυὸ φορὲς καὶ γέλασε δυνατά. Ἔπειτα σταύρωσε τὰ χέρια του πίσω ἀπ' τὸν λαιμό του καὶ ἄφησε τοὺς λογισμούς του νὰ τρέχουν ἔτσι:

— Εἶναι ἐπικίνδυνο νὰ περπατῇ κανεὶς μ' ἕνα ἀνοιχτὸ σουγιαδάκι μέσ' στὸ δάσος. Πόσο εὔκολα μπορεῖ νὰ γλιστρήσῃ, κ' ἡ λεπίδα νὰ κόψῃ τὸν ἕνα ἢ καὶ τοὺς δύο καρποὺς τῶν χεριῶν! Πῶς τοὔτυχε τοῦ Κάρλσεν!... Ἐπὶ τέλους, καὶ γιατί ὄχι; Γιατί διάβολο νὰ θέλωμε νὰ περπατοῦμε τόσο ἴσια στὴ ζωή! Μάλιστα ἂν ἔπειτα ἔτσι κ' ἔτσι σὲ βάζουν σὲ τιμημένο χῶμα καὶ γράφουν οἱ ἐφημερίδες τὸν θάνατό σου μὲ ἰδιαίτερα τηλεγραφήματα. Χί, χί, χί! Καὶ ἔπειτα, τί διαφορὰ εἶναι ἂν συριανίζῃ κανεὶς μὲ ἀνοιχτὸ σουγιὰ στὸ χέρι ἢ μ' ἕνα μπουκαλάκι φαρμακείου στὴν τσέπη;

Μὰ ὄχι, ἀλήθεια, ὁ Γλάδστων εἶναι ἀληθινὸς γίγας. Ὁ Γλάδστων ὡρισμένως ζῇ ὡς που μιὰ μέρα θὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πολλή του τὴν ὑγεία. Καὶ καθὼς φαίνεται, ἀμέτρητα χρόνια ἀκόμη θὰ ἔχῃ ἡ ἀνθρωπότης τὴν εὐχαρίστησι νἀκούῃ γιὰ τὰ κρυολογήματά του. Ὁ Γλάδστων εἶναι ἐξοχος ἄνθρωπος, ὁ Γλάδστων εἶναι ἀναντιρρήτως ὁ μεγαλύτερος ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς. Ποιὸς ἄλλος νὰ εἶναι ὁ μεγαλύτερος; Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἀπέθανε. Ἔστω καὶ ἂν γράφαμε τῶρα 1703, π. χ. 5 Μαρτίου 1703: ἕνας κόσμος χωρὶς Γλάδστωνα, ἄδειος κόσμος κ' ἔρημος, μόνο συντηρητικὲς ἐφημερίδες!

Νὰ ἦταν τὸ ἀτσάλι σου τόσο κοφτερό, ὅσο τὸ τελευταῖο σου τὸ ὄχι! Τί ὡραῖο! τί θαυμασία ἀνοστιά! τί γελοῖος στόμφος, μὰ καὶ τί ἀνθρώπινος! Ὅταν τὸ σκέπτομαι, πάντα νομίζω πὼς βλέπω ἕνα παιδὶ μὲ μία χοντρὴ μύτη φουσκωμένη. Ὅμως ἐδειξε ἀρκετὴ ἀποφασιστικότητα, πρὸ πάντων διάλεξε ὡραία πόζα, μπρούμυτα, καὶ τὸ πρόσωπο μέσα στὰ νερά. Μὰ ἡ ὥρα! — ὄχι, Θεὸς φυλάξοι! Μέρα μεσημέρι καὶ γράφοντας ἕναν ἀποχαιρετισμό, τί σαχλαμάρα! Ὅμως εἶχε γοῦστο ὁ ἄνθρωπος. Πῆγε στὸ δάσος, κ' ἐδῶ συμφωνῶ μαζί του. «Στὸ δάσος πήγαινε ὁ νηός, λά, λά, λά, λά!» Καὶ τί ὡραῖα δάση ποὺ ἔχομε ἐμεῖς ἐδῶ στὸν δρόμο πρὸς τὸ Γιέβικ. Νὰ εἶσαι ξαπλωμένος ἐκεῖ καὶ νὰ μισοκοιμᾶσαι, νὰ ξεχνᾷς τὸν ἑαυτό σου καὶ νὰ κυτάζῃς τὸν οὐρανὸ σὰν νὰ ἤθελες νὰ δῇς τί συμβαίνει ἐκεῖ μέσα, τί λὲν ἐκεῖ ἀπάνω γιὰ μᾶς

ἐδῶ. Αὐτὸς ἐδῶ, λέγει ἡ συχωρεμένη μαμά, ἂν αὐτὸς ἀνέβῃ ἐδῶ, τότε ἐγὼ φεύγω, λέγει καὶ τὸ κάμνει ἀνατολικὸ ζήτημα. Χί, χί, λέω ἐγώ, καί: ψτ! νὰ μὴ σᾶς ἐνοχλῶ, νὰ μὴ σᾶς ἐνοχλῶ!

Μά, τὴν ὥρα δὲν τὴν διάλεξε καλά. Ἐγὼ θὰ διάλεγα μιὰ ὡραία ἄγρια νυχτιά, θεοσκότεινη χωρὶς ἕνα ἄστρο. Καὶ βέβαια ποτὲ δὲν θἄφηνα γραπτὸν ἀποχαιρετισμό. Μὰ τί κάθομαι τώρα καὶ τὰ σκέπτομαι αὐτά; τί μὲ μέλουν ἐμένα; τί διάβολο ἔχω ἐγὼ νὰ κάνω μὲ αὐτὸν τὸν αἰσθηματικὸ θεολόγο μὲ τὸ ἀτσάλι του καὶ μὲ τὸ τελευταῖο του τὸ ὄχι; Χί, χί, χί, τί διάβολο μὲ μέλει ἐμένα...;

Μέλη τῆς Γαλλικῆς ἀποστολῆς. Ἀριστερά: Μπωσκὲ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου, λοχαγὸς Ρομιέ, συνταγματάρχης Δεπιντί, συνταγμ. Κροσσὸν ντὲ Πλεσσί. — Φωτογρ. Α. Ἰσαμοπούλου

Πόσοι παράξενοι φθόγγοι εἶναι μέσ' στὸν ἄνθρωπο! Π. χ. τὸ γέλιο· πῶς ἔρχεται καὶ ποῦ πάει; Ἀπαίσιος φθόγγος, ἀναιδὴς φθόγγος, φθόγγος ποὺ θυμίζει τὶς καρακάξες καὶ τὶς μαϊμοῦδες. Τὸ γέλιο, στὸν ὀργανισμό, βέβαια εἶναι ἕνα ἀπομεινάρι, ἄρα τὸ γέλιο εἶναι ἕνα ἀπομεινάρι. Καὶ αὐτὸς ὁ ἀνόητος, ὁ ἄναρθρος φθόγγος ἔρχεται ἀπὸ κάποιο μέρος τοῦ σώματός μου μόνον ὅταν μὲ γαργαλίσῃ κανεὶς ἀπὸ κάτω ἀπ' τὸ σαγόνι! Τί ἦτον ποὺ μοῦλεγε τόσες φορὲς ὁ Σλάχτερ Χάγγε, αὐτὸς ποὺ ὁ ἴδιος γελοῦσε τόσο δυνατὰ καὶ ποὺ γι' αὐτὸ εἶχε τόση πέραση; Ἔλεγε, πῶς κανεὶς ἄνθρωπος ποὺ ἔχει τὶς πέντε αἰσθήσεις του...

Μά, τί χαριτωμένο κοριτσάκι ποὺ εἶχε! Τὴν ἡμέρα ποὺ τὴν ἀπάντησα στὸν δρόμο, ἔβρεχε· βαστοῦσε ἕναν κουβὰ στὸ χέρι καὶ εἶχε χάσει τὰ λεπτὰ ποὺ εἶχε γιὰ τὸ συσσίτιο· πῆγαινε κ' ἔκλαιγε. Θεέ μου, Παναγία μου, μ' ἔβλεπες ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ποὺ δὲν εἶχα μιὰ πεντάρα νὰ δώσω στὸ καημένο τὸ παιδὶ νὰ χαρῇ; πῶς τραβοῦσα τὰ μαλλιά μου μέσ' στὴ μέση τοῦ δρόμου καὶ δὲν εἶχα λεπτό; Τότε πέρασε ἡ μουσική· ἐκείνη ἡ νόστιμη διακόνισσα γύρισε καὶ μοῦρριξε μιὰ ἀστραφτερὴ ματιά· ἔπειτα ἐξακολούθησε τὸν δρόμο της σιγὰ μὲ σκυμμένο κεφάλι σὰν νὰ ἐλυπεῖτο τὸν ἑαυτό της γιὰ τὴν ἀστραφτερὴ ματιὰ ποὺ μοῦ χάρισε. Ἐκείνην τὴ στιγμὴ μ' ἄρπαξε ἀπ' τὸ χέρι ἕνας ἄνθρωπος μὲ μαλακὸ καπέλο καὶ μὲ μακριὰ γένεια· ἂν δὲν μὲ τραβοῦσε θὰ μὲ πατοῦσε ἕνα ἁμάξι. Θεέ μου, φαντάσου, ἕνα ἁμάξι...

Στ! μία... δύο... τρεῖς· τί σιγὰ ποὺ χτυπᾷ! τέσσερις... πέντε... ἕξι... ἑπτὰ... ὀχτώ· μπᾶ, κι' ὅλας ὀχτώ; ἐννέα... δέκα. Θεέ μου βόηθα, κι' ὅλας δέκα! Ἀμ τότε πρέπει νὰ σηκωθῶ. Νὰ σηκωθῶ, νὰ σηκωθῶ βέβαια. Μὰ ποιὸ ρολόϊ νὰ χτύπησε; Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ ρολόϊ τοῦ καφενείου; Ἄλλως τε δὲν ἔχει καὶ σημασία. Μὰ χθὲς τὸ βράδυ δὲν ἦτον ἀστεία ἐκείνη ἡ σκηνὴ στὸ καφενεῖο; Ὁ Μινούττας ἔτρεμε! Ἔφτασα ἴσα ἴσα στὴν ὥρα· ἂν δὲν πήγαινα, βέβαια θὰ τὴν ἔπινε τὴ μπύρα μὲ τὴ στάχτη καὶ μὲ τὰ σπίρτα μέσα. Βέβαια· μὰ ἐπὶ τέλους κι' ἂν τῶπινε, τί; Γιὰ νἄχωμε καλὸ ρώτημα: κι' ἂν τῶπινε, τί; Τί ἀνακατώνομαι ἐγὼ σὲ ξένες δουλειές. Μήπως ἐπρόκειτο γιὰ καμιὰ σπουδαία καταστροφὴ τοῦ σύμπαντος, π. χ. γιὰ κανένα κρυολόγημα τοῦ Γλάδστωνος; Χί, χί, χί, ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάγῃ, χριστιανέ, ἂν λὲς τὴν ἀλήθεια: πῶς δηλ. γύριζες νὰ πᾷς στὴν πατρίδα σου, μὰ πὼς ἔξαφνα ὅταν τὴν εἶδες αὐτὴν τὴν πόλι αἰσθάνθηκες τόσο ζωηρὴ συγκίνησι — ἂς ἦτον ἡ πόλις καὶ μικρὴ καὶ τιποτένια — πῶς σχεδὸν σοῦ ἦρθε νὰ κλάψῃς ἀπὸ κάποια παράξενη μυστικὴ χαρὰ ὅταν εἶδες ὅλες ἐκεῖνες τὶς σημαῖες. Ἦτον 12 Ἰουνίου· οἱ σημαῖες ἦταν γιὰ τοὺς ἀρραβῶνες τῆς Κίελλανδ. Καὶ δυὸ μέρες ἔπειτα τὴν ἀντάμωσα τὴν ἴδια.

Γιατί ἔπρεπε νὰ τὴν ἀνταμώσω ἴσα ἴσα ἐκεῖνο τὸ βράδυ ποὺ αἰσθανόμουν σὰν νὰ ἤμουν ξεσκισμένος μέσα μου καὶ ποὺ δὲν μ' ἔμελε ὅ,τι κι' ἂν ἔκανα; Ὅταν τώρα τὰ συλλογίζομαι ὅλα ἐκεῖνα, ντρέπομαι σὰν σκυλλί.

Καλησπέρα, Κυρία! Εἶμαι ἐδῶ ξένος, συγγνώμη, πηγαίνω περίπατο καὶ δὲν ξέρω ποῦ βγαίνει ὁ δρόμος.

Ὁ Μινούττας ἔχει δίκαιο, ἀμέσως κοκκινίζει κι' ὅταν μιλᾷ, κοκκινίζει ἀκόμα περισσότερο.

Ποῦ θέλετε νὰ πᾶτε; λέγει καὶ μ' ἐξετάζει μὲ τὸ βλέμμα.

Ἐγὼ βγάζω τὸν σκοῦφο μου καὶ στέκομαι ἔτσι μπροστά της, κ' ἐνῷ βαστῶ ἀκόμα τὸν

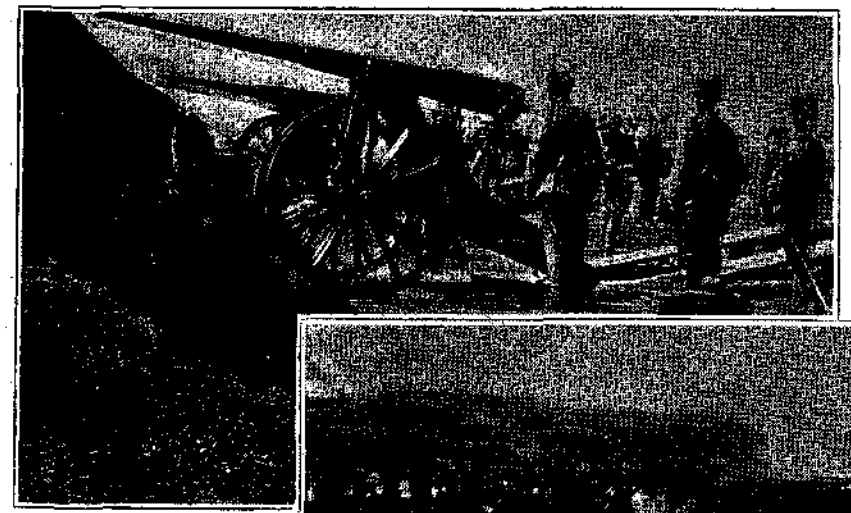

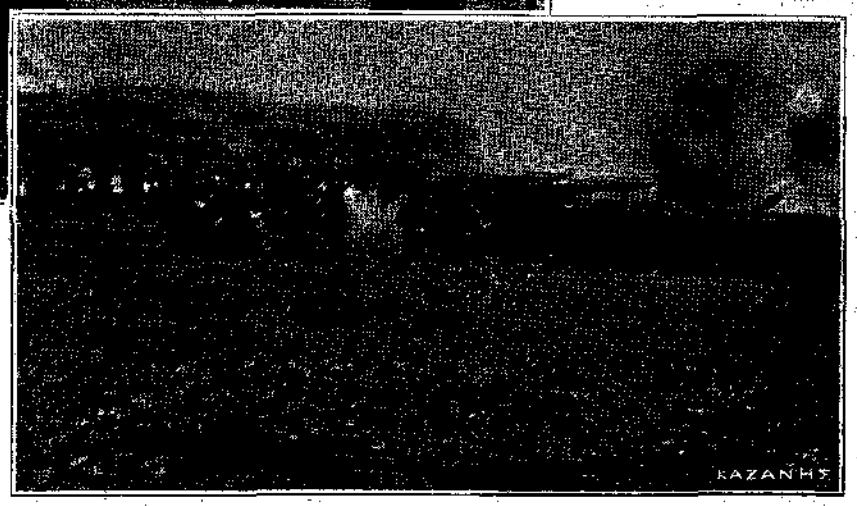

Γυμνάσια τοῦ Πυροβολικοῦ. 1 Πρὸ τῆς δοκιμαστικῆς βολῆς. — 2 Δοκιμαστικὴ βολὴ
Φωτογρ. Ἰωσὴφ Κωστάκη

σκοῦφο στὸ χέρι σκέπτομαι καὶ τῆς λέγω:

Ἔχετε, παρακαλῶ, τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ πῆτε πόσο εἶναι ἀπὸ ἐδῶ ὡς τὴν πόλι, ἀκριβῶς πόσο;

Δὲν ξέρω, λέγει ἐκείνη, πόσο εἶναι ἀπὸ ἐδῶ ὡς τὴν πόλι, μὰ ὅταν φθάσετε στὴν ἐκκλησία, ἀπὸ ἐκεῖ ὡς στὴν πόλι εἶναι ἕνα τέταρτο. — Καὶ κάνει νὰ φύγῃ.

Εὐχαριστῶ πολύ, λέγω ἐγώ, μὰ ἀφοῦ ἡ ἐκκλησία εἶναι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δάσους, ἐπιτρέψετέ μου νὰ σᾶς συνοδεύσω ἂν πηγαίνετε ἐκεῖ ἢ καὶ πιὸ μακριά· ὁ ἥλιος ἔφυγε πιά, δῶστε μου νὰ βαστῶ τὴν ὀμπρέλα σας. Δὲν θὰ σᾶς ἐνοχλήσω, οὔτε θὰ μιλήσω ἂν θέλετε· ἀφῆστε με μόνο νὰ περπατῶ κοντά σας καὶ ν' ἀκούω τὸ κελάδημα τῶν πουλιῶν. Σταθῆτε, μὴ φεύγετε ἔτσι γλήγορα! Μὰ γιατί φεύγετε;

Μὰ ὅταν ἐκείνη ἔτρεχε καὶ δὲν σταματοῦσε, τότε ἄρχισα κ' ἐγὼ νὰ τρέχω κατόπιν της γιὰ νὰ μ' ἀκούσῃ, καὶ φώναζα:

Ὁ διάβολος νὰ πάρῃ τὸ ὡραῖο σου τὸ πρόσωπο ἂν δὲν μοῦκανε βαθειὰ βαθειὰ ἐντύπωσι.

Τότε ἄρχισε νὰ τρέχῃ ἀκόμα πιὸ γλήγορα, ὅσο ποὺ σὲ λίγο δὲν τὴν ἔβλεπα πιά· τὴν χοντρὴ ξανθή της πλεξούδα τρέχοντας τὴν βαστοῦσε στὸ χέρι της. Ποτὲ δὲν εἶδα τέτοιο πρᾶμα.

Ἔτσι ἦταν. Ἐγὼ δὲν ἤθελα νὰ τὴν προσβάλω· δὲν εἶχα τίποτα κακὸ στὸν νοῦ μου· βάζω στοίχημα πὼς τὸν ἀγαπᾷ τὸν ὑποπλοίαρχό της· οὔτε κἂν μοῦ πέρασε ἀπ' τὸν νοῦ νὰ τὴν πλησιάσω μὲ τέτοιο σκοπό· μὰ τώρα ὅλα εἶναι καλά, ἴσως ὁ ὑποπλοίαρχός της νὰ μὲ προκαλέσῃ, χί, χί, θὰ πάῃ μαζὶ μὲ τὸν δικαστὴ καὶ θὰ μὲ προκαλέσῃ.

Θὰ ἤθελα ὅμως νὰ ἤξερα ἂν ἀλήθεια ὁ δικαστὴς σκέπτεται τώρα νὰ χαρίσῃ τοῦ Μινούττα ἕνα σακκάκι. Μιὰ μέρα μπορῶ νὰ περιμένω, μπορῶ νὰ περιμένω ἴσως καὶ δυὸ μέρες. Μὰ ἂν μέσα στὶς δύο μέρες δὲν τὸ δώσῃ, τότε θὰ πρέπῃ νὰ τοῦ τὸ θυμίσωμε... Ναί, μὰ γιατί νὰ θέλω τώρα ἐγὼ νὰ τοῦ τὸ θυμίσω. Τί μὲ μέλει τώρα ἐμένα. Πάλι κόντεψα νὰ πάω νἀνακατωθῶ σὲ ξένες δουλειές. Ὅμως, μιὰ γιὰ πάντα· παίρνω ὅρκο πὼς δὲν θὰ ξανασυμβῇ πιά. Πάει, τέλειωσε. Τελεία, Νάγκελ.

Μήπως π. χ. μὲ προσκάλεσε κανεὶς ἐκεῖ ποὺ κάθονταν στὴν λέσχη καὶ συζητοῦσαν γιὰ θρησκεία, νὰ πάω νὰ πῶ κ' ἐγὼ τὴν γνώμη μου; Καθόλου· κανεὶς δὲν μοῦ τὴν ἐζήτησε. Μὰ γιατί δὲν τὸν ἄφηνα ἐκεῖνον τὸν νέο νὰ τὶς ἀραδιάσῃ ὅλες τὶς ἀλήθειες ποὺ ἤξερε; Ἤξερε πολλὰ καὶ μιλοῦσε καλά, μοίραζε δίκαια τὸν ἥλιο καὶ τὸν ἄνεμο στὸν Θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶχε τὴν ἴδια γνώμη μὲ τὸν Ντράβντεν καὶ τὸν Σπινόζα. Τί ἀντίρρησι μποροῦσε νἄχῃ κανείς; Καὶ τί ἀντίρρησι μποροῦσε νἄχῃ μὲ τὸν ἄλλο ρήτορα, τὸν μηχανικό; Αὐτὸς πήγαινε λίγο πιὸ μακριά, μὰ ἔμενε κατὰ τὸν δικό του τρόπο πάρα πολὺ μετριοπαθής. Ὅταν χτύπησε τὸ τραπέζι καὶ ἤθελε καλὰ καὶ σώνει νὰ ὑπάρχῃ Θεός, ἔκανε μάλιστα δυνατὴ ἐντύπωσι. Δυὸ γέροι κούνησαν λίγο τὸ κεφάλι καὶ συμφώνησαν μὲ τὴν γνώμη του· νὰ μὴ τὰ πολυλογῶ, ὅλοι ἦταν σύμφωνοι σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Χί, χί. Δὲν μποροῦσα τότε κ' ἐγὼ νὰ κρατήσω τὴν γλῶσσα μου καὶ νὰ φροντίζω μόνο γιὰ τὶς δικές μου δουλειές; ἐμένα προσωπικῶς δὲν μ' ἔμελε δὰ τί ἔκαναν ἐκεῖ στὴ λέσχη. Μὰ σηκώθηκα κ' ἔκανα θόρυβο καὶ τοὺς ἔφερα σύγχυσι. Μοῦ φαίνεται πὼς ὅταν σηκώθηκα νὰ μιλήσω, σηκώθηκα μὲ ἄρκετὸ σέβας, μὰ τί νὰ μοῦ κάνῃ τὸ σέβας ποὺ τοὺς ἔκανα κορόϊδο ὅλους μαζὶ καὶ μὲ πέταξαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα. Χί, χί, χί.

Ὄχι, καλύτερα νὰ μὴν ἀνοίγῃ κανεὶς ποτὲ τὸ στόμα. Καλύτερα νὰ εἶναι κανεὶς ἔμπορος ἐδωδίμων καὶ νὰ πασπατεύῃ ὅλην τὴν ἡμέρα λουκάνικα καὶ ἄλειμμα καὶ λαρδὶ καὶ ν' ἀπαγγέλλῃ Οὐγκώ. Νἄχῃ ἁμάξια κι' ἄλογα κ' ἕνα γραφεῖο στὴν πόλι, νὰ ζῇ ἀνθρωπινά, νἄχῃ σχέσεις, νὰ δέχεται σπίτι του βουλευτάς, κάτι νὰ κάμνῃ ἐπὶ τέλους, νἄχῃ σπίτι καὶ γυναῖκα κ' ἕναν σκύλλο. Τελεία, Νάγκελ.

Ἄχ ναί, ἕνα σπίτι! Χαρά του ὅποιος ἔχει σπίτι! Καὶ γυναῖκα! Ἐγὼ κάθε μέρα θὰ εὐγνωμονοῦσα τὸν Θεὸ καὶ θἄδινα κάτι στοὺς πτωχοὺς ἀναλόγως τῶν μέσων ποὺ θὰ εἶχα. Ξέρω μιὰ πτωχὴ γυναῖκα ποὺ μὲ κύταξε τόσο ντροπαλὰ σὰν νὰ ἤθελε κάτι νὰ ζητήσῃ· καὶ ὅμως δὲν εἶπε τίποτα. Τὰ μάτια της κυριολεκτικῶς μὲ ἀκολουθοῦν, ἂν καὶ ἔχῃ κι' ὅλας ἄσπρα μαλλιά. Τέσσερις φορὲς ἄλλαξα δρόμο γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀπαντήσω. Δὲν εἶναι γρηά, δὲν εἶναι ἄσπρη ἀπὸ γηρατεῖα, τὰ φρύδια της εἶναι ἀκόμα πολὺ μαῦρα, φοβερὰ μαῦρα, τόσο ποὺ τὰ μάτια της φαίνονται νὰ βγάζουν φλόγες. Σχεδὸν πάντα βαστᾷ ἕνα πανέρι μπροστά της ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ποδιά της, καὶ ἴσως γι' αὐτὸ νὰ ντρέπεται. Ὅταν περνᾷ ἀπὸ κοντά μου, γυρνῶ καὶ βλέπω πὼς πάει στὴν ἀγορὰ καὶ βγάζει ἀπὸ τὸ πανέρι της μερικὰ αὐγά, κι' αὐτὰ τὰ δυὸ τρία αὐγὰ τὰ πουλᾷ στὸν πρῶτο ποὺ τύχῃ, καὶ πάλι μὲ τὸ πανέρι κάτω ἀπ' τὴν ποδιὰ γυρίζει σπίτι της. Κάθεται σ' ἕνα μικρὸ σπιτάκι κάτω στὴν προκυμαία. Ἔχει μόνο ἕνα πάτωμα καὶ δὲν εἶναι ἀσβεστωμένο. Τὴν εἶδα μιὰ φορὰ μέσ' ἀπ' τὸ παράθυρο· δὲν ἔχει κουρτίνες, ἔχει μόνο κάτι ἄσπρα λουλούδια, καὶ ἐστέκετο ἐκείνη μέσ' τὴν κάμαρα καὶ μὲ κύταζε καθὼς περνοῦσα. Ποιὸς ξέρει τί εἴδους ἄνθρωπος νὰ εἶναι· μὰ τὰ χέρια της εἶναι μικρὰ μικρά. Ἐλεημοσύνη θὰ μποροῦσα εὔκολα νὰ σοῦ δώσω, ἄσπρο μου, καλὸ κορίτσι, μὰ καλύτερα θὰ εἶχα νὰ σὲ βοηθοῦσα, νὰ σὲ βοηθοῦσα στὰ σωστά.

Ἔπειτα τὸ ξέρω πολὺ καλὰ γιατί τὰ μάτια σου μὲ κυνηγοῦν ἔτσι, παρευθὺς τὸ κατάλαβα. Περίεργο· μιὰ ἀγάπη ἀπὸ τὰ νειάτα, νὰ ἀπο-

Γυμνάσια πυροβολικοῦ: Βολὴ ἀπὸ 3000 μέτρων. Φωτογρ. Ἰωσὴφ Κωστάκη

Γυμνάσια πυροβολικοῦ: Ἡ κριτική. Φωτογρ. Ἰωσὴφ Κωστάκη

λουθῇ τὸν ἄνθρωπο τόσον καιρὸ κ' ἔξαφνα πάλι νὰ παρουσιάζεται πρὶν προφτάσῃ κανεὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇ. Μὰ τὸ γλυκό της τὸ πρόσωπο δὲν τὄχεις καὶ εἶσαι κατ' πολὺ πιὸ μεγάλη ἀπὸ ἐκείνην. Ἄχ ναί, καὶ μολαταῦτα πῆγε καὶ παντρεύτηκε μ' ἕναν τηλεγραφητὴ καὶ πῆγε νὰ καθίσῃ στὸ Καμπελβάαγ. Θεὲ παντοδύναμε! Ἔτσι εἶναι, ὅσα κεφάλια, τόσες γνῶμες. Δὲν μποροῦσα νὰ περιμένω τὴν ἀγάπη της κι' οὔτε τὴν εἶχα. Τί νὰ γίνῃ!... Μπᾶ, χτυπᾷ δεκάμισυ... Βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ τίποτα. Μὰ ἂν ἤξερες μὲ πόση ἀγάπη σὲ θυμόμουν, ὅλα αὐτὰ τὰ δώδεκα χρόνια καὶ ποτέ... Χί, χί! μὰ εἶναι καὶ δικό μου λάθος, δὲν φταίει ἐκείνη. Ἐκεῖ ποὺ ἄλλοι θυμοῦνται ἕνα χρόνο κ' ἔπειτα, τίποτε, κάθομαι ἐγὼ καὶ τὴν θυμοῦμαι δέκα χρόνια. Οὔφ...

Ἔπειτα, ἐκείνη τὴν καημένη τὴν αὐγουλοῦ, γιὰ τὰ ὡραῖα της τὰ μάτια, γιατί τάχα νὰ μὴ τὴν βοηθήσω στ' ἀληθινὰ παρὰ νὰ τῆς δώσω ἔστι μόνο ἐλεημοσύνη; Νά, ἔχω ἐδῶ μπροστά μου ἑξηνταδύο χιλιάδες κορόνες ἀπὸ τὸ κτῆμα, ποὺ μπορῶ νὰ τὶς πάρω μετρητὲς στὸ χέρι. Χί, χί, χί, χί! φτάνει μιὰ ματιὰ νὰ ρίξω στὸ τραπέζι καὶ νὰ τρία πιστοποιητικὰ τηλεγραφήματα μεγίστης ἀξίας. Θεούλη μου παντοδύναμε, τί ἰδέα ἦτον αὐτή, τί νοστιμάδα! Νά, ἔτσι ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἀγρονόμος καὶ κεφαλαιοῦχος, δὲν πουλᾷ ἀμέσως στὴν πρώτη ζήτησι μόνο σκέπτεται, καὶ περιμένει καὶ σκέπτεται. Καὶ στὸ μεταξὺ κανένας δὲν παραξενεύεται, ὅσο τολμηρὸ κι' ἂν ἦτον τὸ κόλπο. Νὰ πάρῃ ἡ ὀργή, ἤθελα νὰ πῶ, δὲν εἶναι ἀπίστευτη ἡ τόση των ἀνοησία; Ἄνθρωπε, τὄνομά σου εἶναι γαΐδαρος! Μπορεῖ κανεὶς νὰ σὲ κάνῃ ὅ,τι θέλει. Ἄ-χα, -ναί, χασμήθηκα. Πάει, τέλειωσε κι' αὐτό.

Ἐκεῖ ἀπ' τὴν τσέπη τοῦ γελέκου μου βλέπω ἔξαφνα καὶ προβάλλει τὸ λαιμάκι ἑνὸς μικροῦ μποτιλιοῦ· εἶναι γιατρικό, πρωσσικὸν ὀξύ. Τὸ φυλάγω χάριν περιεργείας καὶ δὲν ἔχω τὸ κουράγιο νὰ τὸ πάρω. Μὰ γιατί τὸ φυλάγω καὶ γιατί τὸ προμηθεύτηκα; Κι' αὐτὸ εἶναι ἀνοησίες κ' ἐκφυλισμένες προσποιήσεις καὶ ἀνοστιὲς καὶ ρεκλάμες καὶ ἀηδίες... Ἢ ἂς πάρωμε π. χ. ἕνα πρᾶμα ἐντελῶς ἀθῶο, σὰν τὸ μετάλλιό μου τῆς «σωτηρίας». Μοῦ τὸ ἔδωσαν ἐπειδή, καθὼς λέν, τὸ ἄξιζα στ' ἀληθινά. Ναί, ναί, ἔτσι ἀνακατώνεται κανεὶς σ' ὅλων τῶν εἰδῶν τὶς δουλειές, σώζει καὶ ἀνθρώπους, μὰ ὁ Θεὸς τὸ ξέρει ἂν ἡ δική μου πρᾶξις ἦτον καλὴ κ' ἐπαινετή. Κρίνετε ἐσεῖς οἱ ἴδιοι, Κύριοι καὶ Κυρίες: Στὸ κατάστρωμα ἦτον ἕνας νέος κ' ἔκλαιε ποὺ ἔτρεμαν οἱ ὦμοι του. Πάω καὶ τοῦ μιλῶ, ἐκεῖνος μὲ κυτάζει τρομαγμένος σὰν τρελλὸς καὶ διὰ μιᾶς φεύγει καὶ τρέχει κάτω στὸ σαλόνι. Τρέχω κατόπιν του· ἐκεῖνος κρύφτηκε κι' ὅλας μὲς στὴν καμπίνα του. Γυρεύω στὸν κατάλογο τῶν ἐπιβατῶν, βρίσκω τὄνομά του, βλέπω πὼς πάει στὸ Ἀμβοῦργον. Αὐτὸ ἦτον τὴν πρώτη βραδυά. Ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὥρα δὲν τὸν ἄφησα στιγμὴ ἀπὸ τὰ μάτια μου, ὅλο τοῦ ξεφυτρώνω ἐκεῖ ποὺ δὲν μὲ περιμένει καὶ τὸν κυτάζω μέσ' στὸ πρόσωπο. Γιατί τὰ κάνω ὅλα αὐτά; Κύριοι καὶ Κυρίες, κρίνετε ἐσεῖς οἱ ἴδιοι! Τὸν βλέπω καὶ κλαίει· κάτι τὸν βασανίζει φοβερά· κάθε τόσο γυρνᾷ καὶ κυτάζει σὰν τρελλός, ἀφῃρημένος, κάτω στὰ βαθειά. Τί μὲ μέλει ἐμένα; Τίποτα, βέβαια, καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ κρίνετε ἐσεῖς οἱ ἴδιοι, μὴ στενοχωρῆστε, μὴ ντρέπεστε! Περνοῦν μερικὲς μέρες, ἔχομε ἐνάντιο ἄνεμο καὶ ἡ θάλασσα ἀγριεύει. Τὴν νύχτα στὶς δύο ἔρχεται στὸ πίσω μέρος, ἐγὼ εἶμαι κι' ὅλας κρυμμένος ἐκεῖ καὶ τὸν παρατηρῶ. Ἡ σελήνη κάνει τὸ πρόσωπό του κίτρινο καὶ παράξενο. Καὶ λοιπόν; Γυρνᾷ ἀπὸ ἐδῶ, γυρνᾷ ἀπὸ ἐκεῖ, σηκώνει τὰ χέρια καὶ ρίχνειται στὴν θάλασσα, τὰ πόδια μπροστά. Ὅμως δὲν κρατιέται καὶ βγάζει μιὰ φωνή. Μὴ μετανοοῦσε γιὰ τὴν ἀπόφασί του; φοβήθηκε τὴν τελευταία στιγμή; Ἂν ὄχι, τότε γιατί φώναξε; Κύριοι καὶ Κυρίες, στὴν θέσι μου τί θὰ ἐκάμνατε; Σᾶς ἀφήνω ἐλευθέρους νὰ πῆτε τί θὰ ἐκάμνατε. Ἴσως θὰ ἐσέβεσθε τὸ ἔντιμο θάρρος ἑνὸς δυστυχισμένου — ἂς κλονίστηκε καὶ λίγο στὸ τέλος — καὶ θὰ ἐμένατε ἥσυχοι κρυμμένοι ἐκεῖ ποὺ εἴστε. Μὰ ἐγὼ σὰν δαιμονισμένος φωνάζω νὰ τοὺς εἰδοποιήσω ἀπάνω στὸ γεφυρίκι τοῦ πλοιάρχου καὶ ρίχνομαι κ' ἐγὼ στὴν θάλασσα, ἀπ' τὴν πολλή μου βία μάλιστα μὲ τὸ κεφάλι μπροστά. Χτυπῶ γύρω μου σὰν τρελλός, ὁρμῶ δεξιά, ὁρμῶ ἀριστερὰ καὶ ἀκούω ἀπάνω στὸ πλοῖο δυνατὲς φωνὲς καὶ διατάγματα. Ἐκεῖ αἰσθάνομαι πὼς πιάνω τὸ χέρι του ποὺ ἦταν ξερὸ καὶ τὰ δάχτυλα ξερά, τεντωμένα. Τὸν πιάνω ἀπὸ τὸν λαιμό, ἐκεῖνος γίνεται ὅλο πιὸ βαρύς, ἔπειτα ἀφήνεται, δὲν κάνει καμιὰ ἀντίστασι καὶ δὲν χτυπᾷ πιά· ἀκόμα μιὰ φορὰ κάνει νὰ ξεφύγῃ, ἐγὼ στριφογυρίζω μαζί του· ἀνεβαίνει τὸ κῦμα καὶ μᾶς χτυπᾷ τὰ μέτωπα μαζί· σκότος σκεπάζει τὰ μάτια μου. Τί νὰ κάνω; βρίζω καὶ τρίζω τὰ δόντια καὶ τὸν βαστῶ τὸν μασκαρὰ σφιχτά, ὅλην τὴν ὥρα τὸν βαστῶ σφιχτὰ ἀπ' τὸν λαιμό, ὥςπου ἐπὶ τέλους ἦρθε ἡ βάρκα. Τί θὰ ἐκάνατε ἐσεῖς; Ἐγὼ σὰν κτῆνος, τὸν ἔσωσα, κ' ἔπειτα; Δὲν σᾶς ἄφησα ἐσᾶς ἐλευθέρους νὰ κρίνετε, Κύριοι καὶ Κυρίες; Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ βάλετε πέτσινα γάντια γιὰ νὰ πῆτε τὴν γνώμη σας! Τί μὲ μέλει ἐμένα; Ἀλλὰ ἂς παραδεχθοῦμε πὼς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶχε λόγο νὰ μὴ θέλῃ νὰ φτάσῃ καὶ νὰ βγῇ στὸ Ἀμβοῦργον! Ἐδῶ εἶναι ὁ κόμπος! Μὰ τὸ μετάλλιο! Αὐτὸ τὸ μετάλλιο εἶναι ἀνταμοιβὴ γιὰ μιὰ καλὴ πρᾶξι, κ' ἐγὼ

τῶχω κρυμμένο στὴν τσέπη μου καὶ δὲν τὸ πετῶ καθόλου στοὺς χοίρους. Καὶ γι' αὐτὸ μπορεῖτε νὰ κρίνετε! Ἐμπρὸς λοιπόν, πῆτε τὴν γνώμη σας, τί διάβολο μὲ μέλει ἐμένα. Ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία μὲ μέλει τόσο λίγο, ποὺ οὔτε θυμοῦμαι πιὰ τὸ ὄνομα ἐκείνου τοῦ κακομοίρη, ἂν καὶ βέβαια θὰ ζῇ ἀκόμα σήμερα. Γιατί νὰ ἤθελε νὰ σκοτωθῇ; Ἴσως ἀπὸ ἀτυχῆ ἔρωτα; ἴσως νὰ ἦτον, ἀλήθεια, καμιὰ γυναῖκα ἀνακατωμένη μέσα· δὲν ξέρω, μὰ μοῦ εἶναι καὶ ἀδιάφορο. Πάει τέλειωσε κ' αὐτό!...

Ἄχ, οἱ γυναῖκες, οἱ γυναῖκες! Νά, π. χ. ἡ Κάμμα, ἡ μικρὴ Δανίδα Κάμμα. Σῶσον Κύριε! Τρυφερὴ σὰν μικρὸ περιστέρι, καὶ γεμάτη ἀφοσίωσι καὶ ὅμως ἱκανὴ νὰ σοῦ πάρῃ καὶ τὸν τελευταῖο σου παρᾶ, νὰ σὲ γδύσῃ κυριολεκτικῶς, φτάνει μόνο νἄγερνε τὸ κεφάλι της τὸ κατεργάρικο ἀπ' τὸ πλαῖ καὶ νὰ ψιθύριζε: Σίμονσεν, παρακαλῶ, Σίμονσεν! Ὁ Θεὸς μαζί σου, Κάμμα, ἤσουν ὅλη ἀφοσίωσι. Μὰ ἄε στὸ διάβολο, ἂς εἶναι...

Καὶ τώρα θὰ σηκωθῶ...

Ἀλήθεια, ἀπὸ τέτοια πρέπει νὰ φυλάγεται κανείς. Παιδί μου, νὰ φυλάγεσαι ἀπὸ τὴν εὔνοια τῶν γυναικῶν, λέγει ἕνας μεγάλος ποιητής — ἤ, τί εἶναι ποὺ λέγει ὁ μεγάλος ποιητής; Ὁ Κάρλσεν ἦτον ἀδύνατος χαρακτήρ, ἦτον ἕνας ἰδεολόγος ποὺ πῆγε κ' ἤθρε τὸν θάνατο μὲ τὰ μεγάλα του αἰσθήματα, δηλαδή: μὲ τ' ἀδύνατά του νεῦρα, ποὺ κι' αὐτὸ σημαίνει: ἔλλειψι θρεπτικῆς τροφῆς καὶ ὑπαίθριας ἐργασίας.... χί, χί, ὑπαίθριας ἐργασίας. «Νὰ ἦτον τὸ ἀτσάλι σου τόσο κοφτερό, ὅσο τὸ τελευταῖο σου τὸ ὄχι!» Μὰ τὸν Θεό, δὲν μοῦ βγαίνει ἀπ' τὸν νοῦ, ἀλήθεια, δὲν μοῦ βγαίνει ἀπὸ τὸν νοῦ. Πῆγε ὁ εὐλογημένος καὶ μὲ μιὰ σαχλαμάρα χάλασε ὅλην τὴν καλὴ φήμη ποὺ μποροῦσε νὰ εἶχε ἀφήσει στὸν κόσμο μετὰ τὸν θάνατό του. Θάβαζα στοίχημα πὼς αὐτὴ ἡ φράσις εἶναι τοῦ Βίκτωρ Οὐγκώ, ναί, ἀμέσως τὸ καταλαβαίνω ποὺ εἶναι τοῦ πιὸ μεγάλου ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας. Ἂς ὑποθέσωμε τώρα ὅτι τὸν ἀντάμωνα τὸν Κάρλσεν ἐγκαίρως, ἔστω καὶ τὴν τελευταία μέρα πρὶν σκοτωθῇ, μὰ ὡς μισὴ ὥρα πρὶν ἀπ' τὴν καταστοφή· κι' ἂν μοῦ ἔλεγε πὼς εἶχε σκοπὸ ν' ἀπαγγείλῃ Βίκτωρ Οὐγκὼ τὴν τελευταία του τὴν ὥρα, τότε θὰ τοὔλεγα: Κύταξέ με, ἔχω τὶς πέντε... τὶς πέντε, θὰ τοὔλεγα... γιὰ κύταξέ με, ἔχω τὶς πέντε αἰσθήσεις μου, κ' ἐνδιαφέρομαι ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπότητος νὰ μὴ τυχὸν λερώσῃς τὴν τελευταία στιγμὴ τῆς ζωῆς σου μὲ τίποτα λόγια κανενὸς μεγάλου ποιητοῦ. Ξέρεις τί εἶναι ἕνας μεγάλος ποιητής; Ἕνας μεγάλος ποιητὴς εἶναι ἕνας ἄνθρωπος ποὺ δὲν ντρέπεται, πού, ἀλήθεια, δὲν κοκκινίζει γιὰ τὸ ψευτοεπάγγελμά του. Ἄλλοι τρελλοὶ ἔχουν στιγμὲς ποὺ ὅταν βρεθοῦν μόνοι μὲ τὸν ἑαυτό τους κοκκινίζουν ἀπὸ ντροπή, μὰ ὁ μεγάλος ποιητὴς δὲν ντρέπεται, δὲν κοκκινίζει. Κύταξέ με ἀκόμα μιὰ φορά: ἂν θέλῃς καὶ καλὰ νὰ ἀπαγγείλῃς τὰ λόγια κανενός, τότε πάρε κανέναν γεωγράφο καὶ ἔτσι δὲν γίνεσαι κορόϊδο. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ...! Ἔχεις ἰδέα τοῦ γελοίου; Ὁ βαρῶνος Λεδαὶν μιλοῦσε μιὰ φορὰ μὲ τὸν Βίκτωρ Οὐγκώ. Ἐκεῖ ποὺ μιλοῦσαν, ρωτᾷ ὁ βαρῶνος Λεδαὶν ποὺ ἦτον ῥαδιοῦργος: Ποιὸς εἶναι κατὰ τὴν γνώμη σας ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς Γαλλίας; — ὁ Β. Οὐγκὼ χαμογέλασε, δάγκασε τὰ χείλια του καὶ εἶπε: δεύτερος μεγάλος ποιητὴς εἶναι ὁ Ἀλφρέδος Μυσσέ. — Χί, χί, χί! μὰ ἴσως δὲν ἔχεις ἰδέα τοῦ γελοίου... Μὰ πάρε καὶ ἀπάγγειλε τὰ λόγια ἑνὸς γεωγράφου, πάρε καὶ πὲς π. χ. ὅτι: σὲ τόσο βορεινὸ μέρος ὅπως ἡ Νορβηγία, εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ ζῇ κανεὶς γερά, ἐπειδὴ τὸ αἷμα εἶναι αἴσθημα καὶ τὸ αἴσθημα νεῦρα καὶ λοιπὸν τὰ νεῦρα ἐξαρτῶνται ἀπλούσταια ἀπὸ τὸ κλῖμα... Χί, χί, ἢ μήπως αὐτὸ εἶναι ἐθνογραφία; Ὁ Θεὸς τὸ ξέρει τί εἶναι, δὲν μπορῶ νὰ ἀποφασίσω ἀμέσως αὐτὴν τὴν στιγμή. Μὰ πάρε ἐσὺ καὶ πές μας τέτοια λόγια καὶ μὴ γυρεύῃς ἄλλο. Μὰ αὐτὸς ὁ Οὐγκώ... Σκέψου το καλά· ἐγὼ θέλω νὰ σὲ σώσω. Ξέρεις τί ἔκανε ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ τὸ 1870; Ἔγραψε μιὰ προκήρυξι πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς γῆς κ' ἔλεγε μέσα πὼς ἀπαγορεύει ρητῶς στὰ γερμανικὰ στρατεύματα νὰ πολιορκήσουν καὶ νὰ βομβαρδίσουν τὸ Παρίσι. «Ἔχω ἐδῶ ἐγγόνια καὶ ἄλλους συγγενεῖς καὶ δὲν θέλω νὰ τοὺς δῶ νὰ τοὺς σκίζουν οἱ μπόμπες». Αὐτὰ ἔλεγε ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ. Χί, χί, χί. Μὰ εἶναι ἀλήθεια, δὲν ἔχεις ἰδέα τοῦ γελοίου...

Μὰ τώρα θὰ δῇς — στάσου νὰ δῇς! Τί διάβολο — ἀκόμα δὲν μοῦφεραν τὰ παπούτσια! Τί κάνει ἡ Σάρα μὲ τὰ παπούτσια μου; Κοντεύουν ἕνδεκα κι' ἀκόμα δὲν μοῦ τἄφερε. Τί θὰ πῇ ἄραγε ὅταν ἔρθῃ καὶ τὰ φέρῃ; μὰ ἐννοῶ ἀκριβῶς, τί θὰ πῇ κατὰ λέξι καὶ μὲ τί φωνή! «Νὰ μὲ συγχωρῆτε ποὺ σᾶς ἔκανα νὰ περιμένετε τόσο καιρὸ γιὰ τὰ παπούτσια». — Ἢ δὲν θὰ πῇ τίποτα; θὰ ἦτον ἀλήθεια ἀστεῖο ἂν δὲν ἔλεγε τίποτα. Μὰ πάντα κάτι λέγει· τοὐλάχιστον «παρακαλῶ» πάντα λέγει, λοιπὸν θὰ τὸ πῇ καὶ τώρα. Ἂς στὸν διάβολο! Ἀνοησίες, ἠλιθιότητες καὶ κουταμάρες...

... Μὰ ἀλήθεια ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ...

Ἄλλως τε ἔχει θαυμάσιο σῶμα αὐτὴ ἡ Σάρα! Οἱ γόφοι της τρέμουν ὅταν περπατᾷ σὰν τὰ πλευρὰ μιᾶς ὡραίας φοράδας. Θὰ ἤθελα νὰ ἤξερα ἂν ἦτον ποτὲ παντρεμένη. Τοὐλάχιστον δὲν φωνάζει πολὺ ὅταν τῆς δίνῃ κανεὶς μιὰ σκουντιὰ καὶ μοῦ φαίνεται πὼς θὰ τῆς καλοάρεζαν πολλῶν εἰδῶν πράματα... Ἄχ, μιὰ φορὰ

εἶδα ἕναν γάμο, ἀλήθεια τὸν εἶδα. Χμ! Κύριοι καὶ Κυρίες ἦτον μιὰ Κυριακὴ βράδυ σ' ἕναν σταθμὸ τοῦ σιδηροδρόμου στὴν Σουηδία, στὸ Κουγκσμπάκα. Μὰ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ ξεχάστε πὼς ἦτον Κυριακὴ βράδυ. Ἐκείνη εἶχε μεγάλα ἄσπρα χέρια, ἐκεῖνος μιὰ ὁλοκαίνουρια στολὴ δοκίμου καὶ δὲν εἶχε ἀκόμα γένεια, τόσο νέος ἦτον. Ταξίδευαν μαζὶ ἀπὸ τὸ Γότθενμπούργ· ἦτον νέα ἐκείνη, κ' οἱ δύο ἦταν νέοι. Ἐγὼ καθόμουν πίσω ἀπ' τὴν ἐφημερίδα μου καὶ τοὺς κύταζα. Ἐφαίνοντο τόσο στενοχωρεμένοι ποὺ καθόμουν ἐγὼ ἐκεῖ· ὅλην τὴν ὥρα κύταζε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Τοῦ κοριτσιοῦ τὰ μάτια ἔλαμπαν καὶ δὲν μποροῦσε νὰ καθίσῃ μιὰ στιγμὴ ἥσυχο. Ἐκεῖ σφυρίζει ὁ σιδηρόδρομος ποὺ πλησιάζαμε στὸ Κουγκσμπάκα. Ἐκεῖνος τῆς ἔπιασε τὸ χέρι, συνεννοήθηκαν· καὶ μόλις στάθηκε ὁ σιδηρόδρομος, πήδηξαν κ' οἱ δύο κάτω βιαστικά. Ἐκείνη τρέχει πρὸς μία πόρτα ἐκεῖ στὸν σταθμό, ἐκεῖνος κατόπιν της — Θεέ μου, κάνει λάθος, μπαίνει στὴν ἴδια πόρτα! Καὶ τὴν κλείνουν τὴν πόρτα πίσω τους. Ἐκείνην τὴν στιγμὴ ἀρχίζουν οἱ καμπάνες νὰ χτυποῦν, γιατὶ ἦτον Κυριακὴ βράδυ. Μὲ τέτοια δυνατὴ καμπανοκρουσία βρίσκονταν ἐκεῖ μέσα. Περνοῦν τρία λεπτά, τέσσερα λεπτά, πέντε λεπτά· τί γίνονται; Εἶναι ἀκόμα μέσα κ' οἱ καμπάνες χτυποῦν, χτυποῦν! νὰ μὴ χάσουν τὸν σιδηρόδρομο; Ἐκεῖ ἀνοίγει ἡ πόρτα κι' ὁρμᾷ ἐκεῖνος ἔξω. Τοῦλειπε τὸ καπέλο του· ἐκείνη ἀπὸ πίσω τοῦ τὸ βάζει στὸ κεφάλι κ' ἐκεῖνος γυρίζει καὶ τῆς χαμογελᾷ. Ἔπειτα πηδᾷ τὶς σκάλες κάτω μ' ἕναν πῆδο, ἐκείνη κατόπιν του, διορθώνοντας ἀκόμα λίγο τὴν φορεσιά της καὶ ὅταν μπῆκαν πάλι στὸν σιδηρόδρομο καὶ κάθισαν στὶς θέσεις των, ψυχὴ δὲν τοὺς εἶχε παρατηρήσει, ἐκτὸς ἀπὸ ἐμένα. Τοῦ κοριτσιοῦ τὰ μάτια ἔλαμπαν χρυσᾶ καθὼς μὲ κύταζε καὶ χαμογελοῦσε· μὰ ἡ ἀναπνοή της ἀνέβαινε καὶ κατέβαινε, ἀνέβαινε καὶ κατέβαινε. Σὲ λίγο ὁ ὕπνος τοὺς εἶχε πάρει καὶ τοὺς δυό, σὰν πεθαμένους, τέτοια θεία κούραση εἶχαν.

Πῶς σᾶς φαίνεται; Κύριοι καὶ Κυρίες, ἡ ἱστορία μου τέλειωσε. Μὰ δὲν αἰσθανθῆκατε σὰν νὰ ἦτον ἕνα μικρὸ κομμάτι ζωὴ ζωντανὴ ποὺ πέρασε ἀπὸ κοντά σας; Ἀφήνω ἐκείνην τὴν κυρία ἐκεῖ μὲ τὰ γυαλιὰ καὶ μὲ τὸν ὀρθὸ γιακὰ τὸν κολαριστό,—δηλ. θέλω νὰ πῶ: μὲ τὶς μπλὲ κάλτσες.—Ἀποτείνομαι, μόνο σὲ σᾶς τοὺς δυὸ τρεῖς. Συγγνώμη, ἂν ἐπρόσβαλα κανέναν, προπάντων ζητῶ συγγνώμη ἀπὸ τὴν κυρία μὲ τὰ γυαλιὰ καὶ μὲ τὶς μπλὲ κάλτσες. Νὰ — γιὰ δέτε την, σηκώνεται, τώρα σηκώνεται. Θεέ μου, ἡ σηκώνεται γιὰ νὰ φύγῃ ἢ θέλει νὰ μᾶς πῇ τὰ λόγια κανενὸς σπουδαίου ἀνθρώπου. Κι' ἂν θέλῃ νὰπαγγείλῃ τίποτα, τότε βέβαια θὰ μὲ καταπολεμήσῃ. Μὰ ἂν θέλῃ νὰ μὲ καταπολεμήσῃ, τότε αὐτὰ θὰ πῇ: χμ, θὰ πῇ, ὁ κύριος ἀπ' ἐδῶ ἔχει γιὰ τὴν ζωὴ τὴν πιὸ ἀπάνθρωπη ἀντίληψι ποὺ ἄκουσα ποτέ. Αὐτὸ εἶναι ζωή; Ἔτσι; αὐτὸ λέγεται ζωή; Δὲν ξέρω ἂν ὁ κύριος ἀγνοεῖ ἐντελῶς ἐκεῖνο ποὺ εἶπε ἕνας ἀπ' τοὺς πιὸ μεγάλους σοφοὺς γιὰ τὴν ζωή: «Ἡ ζωή,— ἕνας πόλεμος μὲ τοὺς δαίμονες ποὺ ἔχομε μέσ' στὴν καρδιά μας καὶ μέσ' στὸ πνεῦμα μας».

Ἕνδεκα. Τὰ παπούτσια μου, ποῦ διάβολο εἶναι τὰ παπούτσια μου; ... Τώρα λοιπὸν — μὰ γιὰ νὰ εἴμαστε ἐπιεικεῖς μὲ τοὺς κακομοίρηδες ὅσοι εἶναι ἄγριοι σὰν μπουλντὼγκ καὶ ἀγριεύουν γιὰ τὸ παραμικρό, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ δὲν ἔχει κανεὶς καὶ κανένα μέσον νὰ τρυπήσῃ κανέναν· ἂς εἶναι ἀγκάθι, γαϊδουράγκαθο, σκαντζόχοιρος χί, χί! Θὰ ἤθελα νἄλεγα κάτι φοβερὸ καὶ τρελλὸ ποὺ νὰ τράνταζαν ὅλοι οἱ τοῖχοι...

Μιὰ κυρία χλωμή, λιγνή, μαυροντυμένη μὲ τὸ πιὸ τριανταφυλλένιο χομόγελο. Τῆς καλοάρεζα, μὲ τραβοῦσε ἀπ' τὸ μανίκι γιὰ νὰ σταματήσω. Κάνε κ' ἐσὺ στὸν κόσμο μιὰ τέτοια κίνησι σὰν τὸν Βίκτωρ Οὐγκὼ καὶ τότε νὰ μιλᾷς.

Χί, χί, λέω ἐγώ. Ἐγὼ ποὺ δὲν ξέρω κανέναν ποιητὴ καὶ οὔτε μίλησα ποτὲ μὲ κανέναν· ἐγὼ ποὺ εἶμαι ἀγρονόμος καὶ ποὺ ἀπὸ τότε ποὺ ἔγινα εἴκοσι τεσσάρων χρόνων, μόνο γιὰ γκουάνο καὶ γιὰ σπόρους καὶ σπαρτὰ μελέτησα, ἐγὼ ποὺ δὲν θὰ μποροῦσα νὰ κάνω ἕνα ποίημα οὔτε σὲ μιὰ ὀμπρέλα τῆς βροχῆς, πῶς νὰ πῶ τίποτα ἐγὼ γιὰ τὴν ζωὴ καὶ γιὰ τὸν θάνατο καὶ γιὰ τὴν αἰωνία εἰρήνη;

Ἢ κανέναν ἄλλο διάσημο ἄνθρωπο, λέγει ἔπειτα. Τριγυρίζετε καὶ κάνετε τὸν σπουδαῖο καὶ βάζετε κάτω ὅλους τοὺς μεγάλους. Ὅμως οἱ μεγάλοι στέκουν ψηλὰ καὶ θὰ στέκουν ψηλὰ ἐνόσω ζοῦν· θὰ τὸ δῆτε!

Κυρία μου, λέω ἐγὼ καὶ κλίνω ταπεινὰ τὸ κεφάλι, κυρία μου, μὰ τὸν Θεό, τί ἀμορφωσύνη, τί διανοητικὴ κακομοιριὰ ποὺ δείχνει αὐτὸ ποὺ εἴπατε τώρα δά. Σσυγχωρῆστε με ποὺ μιλῶ ἔτσι· μὰ ἂν εἶστε ἄνδρας κι' ὄχι γυναῖκα, τότε θὰ ὁρκιζόμουν πὼς ἀνήκετε στὴν Ἀριστερά. Δὲν ὑποβιβάζω ὅλους τοὺς μεγάλους ἐγώ, μὰ γιὰ νὰ κρίνω τὴν ἀξία ἑνὸς ἀνθρώπου, δὲν κυτάζω ἂν ἀναστάτωσε τὸ κόσμο· τὸν κρίνω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, μετρῶ καὶ συγκρίνω μὲ τὶς δικές μου ψυχικὲς δυνάμεις· τὸν κρίνω, μὲ ἄλλα λόγια, ἀπὸ τὴν γεῦσι ποὺ ὅλη του ἡ ζωὴ καὶ ὅλο του τὸ ἔργον μοῦ ἀφήνουν στὸ στόμα. Δὲν κάνω καθόλου τὸν καμπόσο, εἶναι ἁπλοῦστατα τὸ συμπέρασμα ποὺ βγαίνει ἀπ' τὴν ὑποκειμενική μου κρίσι. Νὰ ἀναστατώσῃς τὸν κόσμο — αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ πιὸ σπουδαῖο πρᾶγμα. Ἡ δουλειὰ δὲν εἶναι νὰ κάνῃ κανεὶς ἀναστάτωσι μέσα σ' ἕναν σωρὸ δικηγόρων, δασκαλισσῶν, δημοσιογράφων ἢ ψαράδων τῆς Γαλιλαίας,

ἢ νὰ ἐκδώσῃ ἕνα φυλλάδιο περὶ Ναπολέοντος τοῦ Μικροῦ. Ἡ δουλειὰ εἶναι νὰ καταλάβῃ κανεὶς ποῦ εἶναι ἡ δύναμις, αὐτὴν νὰ βρῇ καὶ ν' ἀναπτύξῃ, τὴν πνευματικὴ καὶ τὴν πρακτικὴ δύναμι, τοὺς ἐκλεκτούς, τοὺς ὑπερόχους, τοὺς ἄρχοντες, τοὺς μεγάλους, τὸν Καϊάφα, τὸν Πιλάτο, τὸν Αὐτοκράτορα. Τί μ' ὠφελεῖ νὰ φέρω ἀναστάτωσι μέσα στὸ σωρό, κ' ἔκειτα νὰ μὲ σταυρώσουν; Τὸν σωρό, τὸν ὄχλο, μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν αὐξήσῃ καὶ νὰ τὸν δυναμώσῃ τόσο ποὺ νὰ πάῃ ν' ἁρπάξῃ καὶ τὴν κυριαρχία· μπορεῖ νὰ τοῦ βάλῃ ἕνα μαχαίρι στὸ χέρι καὶ νὰ τοῦ πῇ: χτύπα, τρύπα καὶ μπορεῖ νὰ τὸν σπρώξῃ καὶ νὰ τὸν παρορμήσῃ ποὺ νὰ βγῇ νικητὴς στὶς ἐκλογές. Μὰ νὰ νικήσῃ ἀληθινὴ νίκη, νίκη πνευματική, νὰ κάνῃ τὸν κόσμο νὰ προοδεύσῃ ἔστω καὶ μιὰ πιθαμή, αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνῃ ὁ ὄχλος. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες εἶναι καλοὶ γιὰ θέματα ὁμιλίας, μὰ οἱ ὑπέροχοι ἄνθρωποι, οἱ ἄρχοντες, τὰ παγκόσμια πνεύματα, αὐτοὶ πρέπει καλὰ νὰ σκεφθοῦν γιὰ νὰ καταλάβουν ποιοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ὀνομάζονται μεγάλοι. Τότε ὁ μεγάλος ἄνθρωπος μένει πίσω καὶ ὁ σωρὸς κ' ἡ ἀσήμαντη πλειονοψηφία κι' ὁ δικηγόρος κ' ἡ δασκάλισσα κι' ὁ δημοσιογράφος κι' ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Βραζιλίας κάθονται καὶ τὸν θαυμάζουν.

Τὸ λοιπόν, λέγει εἰρωνικὰ ἡ ἀξιότιμος κυρία... ὁ πρόεδρος χτυπᾷ τὸ τραπέζι καὶ παρακαλεῖ τὸ ἀκροατήριο νὰ κάνῃ ἡσυχία, μὰ ἡ κυρία ἐπιμένει στὴν γνώμη της καὶ λέγει: Λοιπόν, ἀφοῦ δὲν καταδικάζετε ὅλους τοὺς μεγάλους ἄνδρας, πῆτε μας μερικούς, ἢ τοὐλάχιστον ἕναν ποὺ νὰ βρίσκῃ ἔλεος ἐνώπιόν σας. Θὰ εἶναι διασκεδαστικὸ ν' ἀκούσωμε.

Ἐγὼ ἀπήντησα:

Μπορῶ, ἂν θέλετε, μὰ ἡ δουλειὰ εἶναι πὼς ὅ,τι κι' ἂν πῶ, θὰ μὲ πάρετε πολὺ κατὰ γράμμα. Ἂν πῶ ἕναν ἢ δύο ἢ δέκα, βέβαια θὰ νομίσετε πὼς ἄλλους ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ξέρω νὰ πῶ. Μὰ καὶ χωρὶς αὐτό, τί νὰ κάθωμαι τώρα νὰ λέω. Ἂν π. χ. σᾶς ἔλεγα τρεῖς νὰ διαλέξετε, τὸν Τολστόη, τὸν Χριστὸ καὶ τὸν Κάντ, θὰ καθίσετε βέβαια νὰ συλλογισθῆτε, πρὶν πῆτε ποιόν θεωρεῖτε τὸν πιὸ μεγάλο. Θὰ λέγατε πὼς ὅλοι τους εἶναι μεγάλοι, ὁ καθένας στὸ εἶδος του καὶ ὅλος ὁ ἐλεύθερος φιλοπρόοδος τύπος θὰ συμφωνοῦσε μαζί σας.

Τὸ λοιπόν, ποιὸς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τρεῖς, εἶναι κατὰ τὴν γνώμη σας ὁ πιὸ μεγάλος; μὲ διακόπτει.

Κατὰ τὴν δική μου γνώμη, κυρία μου, δὲν εἶναι ἐκεῖνος ὁ πιὸ μεγάλος ποὺ κάνει τὴν πιὸ μεγάλη μεταβολὴ στὸ καθεστὼς μιᾶς ἐποχῆς, ἂν καὶ πάντα καὶ στὰ παλιὰ χρόνια καὶ τώρα αὐτοὶ εἶναι ποὺ ὁ κόσμος χάνει τὸ κεφάλι του γι' αὐτούς. Ὄχι, ἐμένα, ἡ φωνὴ τοῦ δικοῦ μου αἵματος λέγει πὼς ἐκεῖνος εἶναι ὁ πιὸ μεγάλος ποὺ κατορθώνει νὰ δώσῃ στὴν ὕπαρξί μας τὴν πιὸ πολλὴ ἀξία, τὴν πιὸ πολλὴ πραγματικὴ ὠφέλεια. Ὁ μεγάλος τρομοκράτης εἶναι ὁ πιὸ μεγάλος, εἶναι ὁ μοχλὸς ποὺ σηκώνει τὰ οὐράνια σώματα.

Μὰ ἀπὸ τοὺς τρεῖς ποὺ εἴπατε, βέβαια εἶναι ὁ Χριστὸς ποὺ..;

...εἶναι ὁ Χριστός, ναί! λέω γλήγορα γλήγορα. Ἔχετε πολὺ δίκαιο, κυρία μου, καὶ χαίρομαι ποὺ σ' αὐτὸ συμφωνοῦμε... Μὰ ἀλήθεια, αὐτὴν τὴν χάρη, νὰ κάνῃ κανεὶς μεταβολὲς στὸ καθεστώς, νὰ κηρύττῃ ἀλήθειες, δὲν τὴν βάζω καθόλου ψηλά, πολὺ χαμηλὰ μάλιστα, αὐτὴν τὴν τυπικὴ χάρη νἄχῃ κανεὶς πάντα τὸν λόγο ἕτοιμο στὸ στόμα. Τί εἶναι τῆς ἀληθείας οἱ κήρυκες, οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος κήρυκες; Ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν τὴν ἀρνητικὴ ἀξία ἑνὸς διαμέσου ἐμπόρου, μεσίτες ποὺ πραγματεύονται ἐμπορεύματα. Καὶ ὅσο περισσότερο πραγματεύονται ἐμπορεύματα, τόσο περισσότερο μεγαλώνει ἡ φήμη των! Χί, χί, χί! Μὰ ἔχει καθόλου νόημα νὰ κάθωμαι ἐγὼ τώρα νὰ κηρύττω στὸν γείτονά μου τὸν Ὄλα Νορντίστουεν τὶς θεωρίες τοῦ Φάουστ περὶ τῆς ὑπάρξεως; Μὴ γι' αὐτὸ θ' ἀλλάξουν οἱ θεωρίες καὶ τὰ δόγματα τοῦ ἑπομένου αἰῶνος;

Μὰ τί θὰ γείνῃ ὁ Ὄλα Νορντίστουεν ἂν κανεὶς δὲν...

Ἄσε τὸν Ὄλα Νορτίστουεν νὰ πάῃ νὰ χαθῇ! τὴν διακόπτω ἐγώ. Ὁ Ὄλα Νορντίστουεν δὲν ἔχει ἄλλη δουλειὰ στὸν κόσμο παρὰ νὰ περιμένῃ τὸν θάνατο νὰ τὸν πάρῃ· δηλ. μὲ ἄλλα λόγια: καλὰ θὰ κάνῃ νὰ ξεπαστρευτῇ ὅσο μπορεῖ πιὸ γλήγορα. Ὁ Ὄλα Νορντίστουεν εἶναι καλὸς γιὰ νὰ κοπρίζῃ τὴν γῆ, εἶναι καλὸς γιὰ στρατιώτης ποὺ νὰ περνᾷ ἀπὸ πάνω του ὁ Ναπολέων μὲ τἄγριο ἄλογό του· τέτοιος εἶναι ὁ Ὄλα Νορντίστουεν, — νὰ τὸ ξέρετε! Ὁ Ὄλα Νορντίστουεν, νὰ πάρ' ἡ ὀργή, δὲν εἶναι οὔτε ἡ ἀρχή, ὄχι νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα κανενὸς πράματος. Οὔτε ἕνα κόμμα δὲν εἶναι στὸ μεγάλο βιβλίο, οὔτε μιὰ μουντζαλιὰ στὸ χαρτί. Νά, αὐτὸς εἶναι ὁ Ὄλα Νορντίστουεν...

Στ! γιὰ τὄνομα τοῦ Θεοῦ, λέει ἡ ἀξιότιμη κυρία ταραγμένη καὶ γυρίζει νὰ δῇ ἂν ὁ πρόεδρος δὲν μοῦ δείχνει τὴν πόρτα.

Καλά, λέω ἐγώ· χί, χί, χί, καλά, δὲν ξαναλέω πιὰ τίποτα. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ βλέπω τ' ὡραῖο της τὸ στόμα καὶ λέγω: Συγχωρῆστε με, κυρία, ποὺ τόση ὥρα κάθομαι καὶ σᾶς ζαλίζω μὲ ἀνοησίες καὶ φλυαρίες. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς εὐχαριστήσω γιὰ τὴν καλοσύνη σας; Τὸ στόμα σας εἶναι τόσο ὡραῖο ὅταν χαμογελᾶτε, ἀντίο!

Τότε ἐκείνη κοκκινίζει ὡς τ' αὐτιὰ καὶ μὲ

προσκαλεῖ νὰ πάω σπίτι της. Ἀπλούστατα νὰ πάω σπίτι της, σπίτι της ἐκεῖ ποὺ κάθεται. Χί, χί, χί. Κάθεται στὸν τάδε δρόμο, τὸν τάδε ἀριθμό· θὰ ἤθελε, λέει, νὰ συζητήση ἀκόμα λίγο μαζί μου γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Δὲν συμφωνεῖ σ' ὅλα κ' ἔχει μερικὲς ἀντιρρήσεις. Ἂν ἤθελα νὰ πάω αὔριο τὸ βράδυ, θὰ τὴν εὕρισκα ἐντελῶς μόνη. Μὰ θὰ θελήσω νὰ πάω αὔριο τὸ βράδυ; Εὐχαριστῶ. Λοιπὸν καλὴ ἀντάμωσι.

Χί, χί, χί. Καὶ ἔπειτα δὲν μὲ ἤθελε γιὰ τίποτ' ἄλλο παρὰ γιὰ νὰ μοῦ δείξη μιὰ ὡραία καινούρια μαλακὴ κουβέρτα τοῦ κρεβατιοῦ, ἐθνικὸ σχέδιο, ὑφασμένο στὸ Χάλλιγδαλ. Χί, χί, χί! Μά, αὐτὸ μποροῦσα κι' ἀπὸ πρὶν νὰ τὸ εἶχα σκεφθῆ. Ἦτον ὅμως ὡραία, καί...

Μὰ τώρα πρέπει νὰ σηκωθῶ, ἔχω ἢ δὲν ἔχω παπούτσια!

Πετάχτηκε ἀπὸ τὸ κρεβάτι, ἄνοιξε τὶς κουρτίνες τοῦ παραθύρου καὶ κύταξε ἔξω. Ὁ ἥλιος ἔλαμπε κι' ὁ καιρὸς ἦτον γλυκός. Χτύπησε τὸ κουδούνι. «Ἄραγε θὰ πῇ τώρα τίποτα;» εἶπε κι' ἀπήντησε πάλι ὁ ἴδιος μὲ δυνατὴ φωνή: «Βέβαια θὰ πῇ: «νὰ μὲ συγχωρῆτε», θὰ πῇ. Μ' ἂν τύχη καὶ δὲν πῇ τίποτα, οὔτε μιὰ λέξι, οὔτε γρῦ, τότε τί; Τότε δὲν θὰ μοῦ συμβῇ τίποτα κακὸ σήμερα. Τίποτα κακό! Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὴν ἀνοίξῃ τὸ στόμα της!»

Στάθηκε καὶ συλλογίζετο ὅταν ἄκουσε βήματα στὴ σκάλα καὶ μόλις ἄνοιξε ἡ Σάρα τὴν πόρτα, τῆς φώναξε ἔτσι ποὺ ἐστέκετο μισόγυμνος στὴν μέση τῆς κάμαρας:

— Λοιπόν, κορίτσι μου, τί λές;

— Ναί, νὰ μὲ συγχωρῆτε γιὰ τὰ παπούτσια εἶπε ἐκείνη. Μὰ ἔχομε σήμερα πλύση...

— Καλά, εἶπε ὁ Νάγκελ.

Ὡς τὶς δώδεκα ἔμεινε σπίτι· ἔπειτα βγῆκε καὶ πῆγε στὸ νεκροταφεῖο γιὰ νὰ παρευρεθῇ στὴν κηδεία. Σὰν πάντα φοροῦσε τὰ κίτρινά του ροῦχα.

[Μεταφρασ. Τ.] [Ἀκολουθεῖ]

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

ΤΟ ΝΕΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς Διπλῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς ἤρχισεν ἰσχῦον τὸ νέον Σύνταγμα. Ἡ χρονολογία αὐτὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι σημειώνει σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς χώρας. Ἡ μεταρρύθμισις δὲν εἶνε οὐσιώδης εἰς τὴν μορφὴν τοῦ Πολιτεύματος ἀφοῦ ἡ τροποποίησις ἀπέβλεπε μὴ θεμελιώδεις διατάξεις τοῦ Πολιτεύματος ἀλλ' εἶνε σημαντικὴ διὰ τὴν ἠθικὴν μεταβολὴν τὴν ὁποίαν ἐσημείωσε. Ἀνεφάνη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς δρίσεως ὁ παράγων τῆς Κοινῆς Γνώμης, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ὅτι διετέλει εἰς χαλάρωσιν λυπηρὰν διὰ τὸ μέλλον τοῦ Τόπου. Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἰδίως τὸ Κράτος ἐρρέπετο μοιρολατρικῶς μὲ κυβερνῶντας ἀπαισιοδόξους διὰ τὸ μέλλον. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ μόνη δύναμις ἡ προμηνύουσα τὸν κίνδυνον καὶ ἐξεγείρουσα τὰς καλὰς θελήσεις ἦτο ὁ Τύπος. Αὐτὸς παρεσκεύασε τὴν Κοινὴν Γνώμην διὰ τῆς ὁμοφωνίας του καὶ αὐτὸς ἔσπειρε τὸν καλὸν σπόρον. Εἶνε δίκαιον νὰ ἀπονεμηθῇ ὁ ἔπαινος αὐτὸς εἰς τὴν δύναμιν αὐτὴν καὶ ἐὰν ἀκόμη ὑπῆρξε ἀπήχησις τῆς Κοινῆς Γνώμης τὸ κήρυγμα πρὸς νέαν Πολιτικὴν Ζωήν.

Ἦτο τόσον παρεσκευασμένη διὰ τοῦτο ἡ Κοινὴ Γνώμη πρὸς μίαν μεταβολὴν ὥστε αὕτη ἐπῆλθε μὲ τὸν ἡσυχότερον καὶ σχεδὸν ὁμαλώτερον τρόπον. Ὅλα ὅσα συνέβησαν ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1909 ἔλαβον τὸν τύπον τῆς νομιμότητος ἡ ὁποία ἤρχισεν ἀπὸ τὴν ἀμνηστείαν τῶν πρωτεργατῶν τοῦ κινήτατος. Ἡ ὁμαλὴ αὐτὴ ἐξέλιξις ἔδωσε τὸ θάρρος διὰ νὰ προταθῇ ἡ ἀναθεώρησις τοῦ πολιτεύματος καὶ εἶνε εὐχάριστον ὅτι χωρὶς κλονισμὸν ἡ ἀναθεώρησις συνετελέσθη καὶ τὸ νέον Σύνταγμα εἶνε ἀναντιρρήτως πολὺ καλύτερον καὶ νεωτεριστικώτερον τοῦ παλαιοῦ. Βεβαίως ἐξ ὅλων τούτων μένει ὡς κηλὶς ἡ ὕπαρξις κακοῦ προηγουμένου, ἀλλ' εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν τὸ τοιοῦτον προηγούμενον, ὡς κίνδυνος νέας τυχὸν διαταράξεως, δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ διὰ Κυβερνήσεων ἐργαζομένων διὰ τὸ καλὸν τοῦ Ἔθνους μὲ ζῆλον καὶ ἐπιβολήν. Ἐκ τῆς ἠθικῆς κρίσεως τὴν ὁποίαν διῆλθεν ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν προκύπτουν τὰ ἀκόλουθα χιρακτηρισεικὰ εἰς τὸν λεπτὸν ἐρευνητήν. Ὅτι ὑπάρχει Κοινὴ Γνώμη ἐξεγειρομένη καὶ ἐπιβάλλουσα τὴν θέλησίν της. Ὅτι τὴν Κοινὴν Γνώμην ἀποτελοῦν αἱ ἐργατικαὶ τάξεις αἱ ὁποῖαι κατισχύουν ἐπίσης παντὸς ἀτάκτου στοιχείου. Ὅτι ἑπομένως πᾶσαν ἐξέγερσιν μετριάζει τὸ αἴσθημα τῆς συντηρητικότητος. Ὅτι εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἔθνους εἶνε ριζωμένη ἡ ἰδέα τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως καὶ τοῦ κύρους τῆς ἀρχῆς. Ἐὰν διὰ τοῦτο μὲ συνολικὸν βλέμμα περιλάβῃ κανεὶς πᾶν ὅ,τι συνετελέσθη κατὰ τὴν τελευταίαν αὕτην περίοδον, δὲν εἶνε δυνατὸν εἰμὴ νὰ ἀποκομίσῃ ἐντυπώσεις αἰσιοδόξους. Ὁ πολιτικὸς ἀνταγωνισμὸς εἰς τὸ μέλλον δὲν θὰ διεξάγεται μεταξὺ πολιτικῶν ἐκ κληρονομίας καὶ δημεγερτῶν χυδαίων. Ἐμβῆκεν ἡ ἀξία ἡ ἀτομικὴ εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς κρίσεως καὶ τὸ Κυβερνᾶν ἀποβαίνει πλέον τέχνη μὲ μεγάλα πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ ἐφόδια. Τὰς μεταβολὰς αὐτὰς αἱ ὁποῖαι ἐπῆλθον εἰς τὴν Κοινὴν συνείδησιν θὰ ὑποβοηθήσουν καὶ αἱ διὰ τοῦ νέου Συντάγματος ἐπελθοῦσαι μεταρρυθμίσεις. Εἰς τὴν πρώτην δὲ γραμμὴν ἔρχεται ἡ ἀφαίρεσις τῆς συνταγματικῆς διατάξεως κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ ἐκλογαὶ ἐνηργοῦντο διὰ σφαιριδίων καὶ ἡ ἐλευθερία πρὸς ἐκλογὴν νέου ἐκλογικοῦ συστήματος καθιεροῦντος τὴν ἀνεπηρέαστον ἐκλογὴν καὶ τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῶν μεγάλων ὁμάδων. Ὅλαι αἱ μεγάλαι εὐρωπαϊκαὶ χῶραι αἱ διεπόμεναι ἀπὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα ἐπέφερον μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ ἐκλογικόν των σύστημα καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως καθ' ἣν δίδονται ἕδραι καὶ εἰς τὰς μειονοψηφίας φαίνεται ὁλονὲν κατακτῶσα ἔδαφος. Ἡ παραδοχὴ τοιούτου συστήματος διὰ τὴν Ἑλλάδα θὰ εἶχε τὸ πλεονέκτημα ὅτι προσθέτως θὰ ὑπεβοήθει τὴν δημιουργίαν πολιτικῶν κομμάτων μὲ ἀρχάς. Πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτὴν βαίνομεν διὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, τὸ ὁποῖον καίτοι δὲν ἔλαβε φυσιογνωμίαν κοινοβουλευτικήν, ἀντιπροσωπεύει τὸ νεωτεριστικὸν κόμμα τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ ριζοσπαστικὰ τὰ συνεργαζόμενα ἔν τινι μέτρῳ πρὸς τὰ σοσιαλιστικὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν Κοινοβουλίων, τὰ δίδοντα σήμερον τὰς πλειονοψηφίας καὶ τὰς Κυβερνήσεις.

Οὐσιώδης διάταξις τοῦ νέου Συντάγατος εἶνε καὶ ὁ εἰσαχθεὶς θεσμὸς τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ὡς ρυθμιστοῦ τῆς νομοπαρασκευαστικῆς ἐργασίας καὶ ὡς παράγοντος μέλλοντος νὰ καθιερώσῃ παρ' ἡμῖν σύστημα διοικήσεως καὶ ἀληθῆ ἔλεγχον τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων τῶν ὁποίων συγχρόνως ἐξησφαλίσθη ἡ μονιμότης.

Ἕτεραι μεταρρυθμίσεις καὶ νεωτερισμοὶ τοῦ νέου Συντάγματος εἶνε ἡ καθιέρωσις τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως ὡς ὑποχρεωτικῆς διὰ τὸ Κράτος, ἡ ἐξέλεγξις τῶν ἐκλογῶν ὑπὸ δικαστικοῦ Σώματος, ἀπαλλασσομένης τῆς Βουλῆς ἀπὸ τοιοῦτον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀσκούμενον ἀπέβαινε πρὸς κλονισμὸν τοῦ γοήτρου της· ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν ἀξιωματικῶν ἀπὸ τῆς Πολιτικῆς· ἡ παραδοχὴ ξένων ὀργανωτῶν εἰς ὑπευθύνους ὑπηρεσίας· ἡ διαρρύθμισις τῶν τῆς ἀπαρτίας τῆς Βουλῆς, ἡ συνταγματικὴ ἀναγνώρισις τοῦ ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου καὶ ἡ τροποποίησις τῆς διατάξεως διὰ τῆς ὁποίας καθίσταται δυνατὴ καὶ ἡ εἰς τὸ μέλλον ἀναθεώρησις τοῦ Πολιτεύματος.

Ἀλλ' εἶνε ἐπουσιώδεις σχετικῶς αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ ἀπέναντι τοῦ οὐσιώδους τοῦ ἐπελθόντος εἰς τὸ δημόσιον φρόνημα, τὸ μόνον εἰς τὸ μέλλον δυνάμενον νὰ ἀναδείξῃ Κυβερνήσεις καὶ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς αὐτὰς τὸν νέον δρόμον ὁ ὁποῖος φέρει τὸ Κράτος ὄχι εἰς δόξας ὑπερτέρας τῶν δυνάμεων του, ἀλλ' εἰς θέσιν ὥστε νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ δίκαια του καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν διὰ τὰς ἐργατικὰς τάξεις καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πόρων τῆς χώρας διὰ τῆς προστασίας παντὸς ἐννόμου συμφέροντος.

ΑΓΡΙΠΠΑΣ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ "ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩ,,

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων τῆς βιβλιοθήκης Γ. Φέξη, ἐκδίδεται ὁ «Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ» τοῦ Σοφοκλέους εἰς ἔμμετρον μετάφρασιν τοῦ κ. Ἠλ. Π. Βουτιερίδη. Ἐκ τῆς μεταφράσεως αὐτῆς δημοσιεύομεν τὸ περίφημον χορικὸν

Εὔϊππου, ξένε, τᾶς δε χώρας
ἵκου τὰ κράτιστα γᾶς ἔπαυλα,
τὸν ἀργῆτα Κολωνόν, ἔνθ'
ἁ λίγεια μινύρεται
θαμίζουσα μάλιστ' ἀηδὼν
χλωραῖς ὑπὸ βάσσαις, κτλ.

ὅπου ὁ Σοφοκλῆς ὑμνεῖ τὰς καλλονὰς τοῦ δήμου του Κολωνοῦ καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.

Στροφὴ Α΄

Στῆς ἀλογοθροφούσας τούτης χώρας
τὸ μέρος τ' ὀμορφότερο ἦλθες, ξένε,
στὸν Κολωνὸ τὸν ἀσπροχώματ' ὅπου
τὸ γλυκόλαλο ἀηδόνι κελαδάει
συχνάζοντας στὰ δροσερὰ φαράγγια,
πάνω στὸ μαῦρο τὸν κισσὸ πετῶντας
καὶ στοῦ θεοῦ τ' ἀπάτητο τὸ δάσος,
ποὺ κάνει πλῆθος τοὺς καρποὺς κι' οὔτε ἥλιος,
οὔτε κανένας ἄνεμος τὸ πιάνει·
ὅπου συχνάζει πάντοτ' ὁ πατέρας
τοῦ μεθυσιοῦ ὁ Διόνυσος, συντρόφους
πιστοὺς τὶς θεῖες ἔχοντας βυζάχτρες.

Ἀντιστροφὴ Α΄

Καὶ μὲ τὴν οὐρανόσταλτη δροσιὰ μέρα τὴ μέρα
τὸ φουντωτὸ μανοῦσι ἀνθίζει,
ποὺ δυὸ τρανῶν θεῶν παλιὸ στολίδ' εἶναι, κι' ὁ κρόκος,
ποὺ σὰν χρυσάφι λαμπυρίζει·
καὶ δὲ στερεύουν οἱ πηγές, οἱ ἀκοίμητες ποὺ θρέφουν
πλούσια τοῦ Κηφισοῦ τὸ ρέμα,

μὰ πάντα κάθε ἡμέρ' αὐτὸς μὲ τὰ νερὰ καθάρια
στῆς πλατοστήθας γῆς τοὺς κάμπους
ξεχύνεται πιὸ γλήγορο τὸ κάρπισμα νὰ φέρῃ·
μήτε τὴ μίσησαν οἱ Μοῦσες,
μήτε κ' ἡ χρυσοχάλινη τήνε μισεῖ Ἀφροδίτη.

Στροφὴ Β'

Ἀνθίζει ἀκόμη δέντρο, ποὺ ὥς τὰ τώρα
μήτε καὶ μὲς στὴ χώρα τῆς Ἀσίας
μήτε καὶ στὸ τρανὸ τοῦ Πέλοπα νησὶ
δὲν ἄκουσα, πὼς μόνο του φυτρόνει
χωρὶς νὰ φυτευτῇ ἀπὸ ἀνθρώπου χέρι,
ὄντας στῶν ἐχτρῶν τἄρματα φοβέρα,
ποὺ πιὸ πολὺ στὴ χώρα τούτη ἀνθίζει,
ἡ ἀσημόφυλλ' ἡ ἐλιά, ποὺ θρέφει
τὰ παλληκάρια· αὐτὴ κανένας νέος
ἢ γέρος ἀρχηγὸς δὲ θ' ἀφανίσῃ
μὲ τοὺς πολεμιστές του κόβοντάς τη·
γιατὶ τὸ μάτι, ποὺ ὅλα γύρω βλέπει,
τοῦ Δία, ποὺ εἶναι τῆς ἐλιᾶς προστάτης,
τὴ φυλάει κ' ἡ Ἀθηνᾶ ἡ γαλανομμάτα.

Ἀντιστροφὴ Β'

Μὰ ἔχω γιὰ τὴν πατρίδα μου νὰ εἰπῶ καὶ παί-
πολὺ καλύτερο, ποὺ δῶρο [νεμ' ἄλλο
εἶναι τοῦ δυνατοῦ θεοῦ καὶ καύχημα μεγάλο
τῆς χώρας μου: πὼς εἶναι πρώτη
στὸ νὰ γυμνάζῃ τ' ἄλογα καὶ πρώτη στὰ καρά-
Ὦ γυιὲ τοῦ Κρόνου, Ποσειδῶνα [βια.
ἀφέντη, ἐσὺ τὴ σήκωσες σὲ τόσο τρανὴ δόξα,
γιατὶ σὲ τοῦτα ἐδῶ τὰ μέρη
πρωτόφτιασε τὸ χέρι σου τὰ γκέμια, ποὺ μερό-
τἄλογα. Κι' ἄλαφρὰ στὸ κῦμα [νουν
τὸ καλοχούφτιαστο κουπὶ μὲ λάμνισμα πηδάει
ἀκολουθῶντας τὶς Νεράϊδες.

ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ "ΗΛΕΚΤΡΑ,,

Ἐξεδόθη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὴν ἰδίαν σειρὰν τῆς βιβλιοθήκης Φέξη ἡ Ἠλέκτρα τοῦ Σοφοκλέους, κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Μ. Αὐγέρη. Ἀποσπῶμεν τὸν θρῆνον τῆς Ἠλέκτρας, ἐμπρὸς εἰς τὰ ὑποτιθέμενα λείψανα τοῦ ἀδελφοῦ της Ὀρέστου, μετὰ τὴν ψευδῆ ἀγγελίαν τοῦ θανάτου του:

» Ἐνθύμημα τοῦ πιὸ ἀκριβοῦ μου ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους,
» ὦ ἀπομεινάρι τῆς ψυχῆς τοῦ Ὀρέστη, ἄχ, στὰ ξένα
» μὲ ποιὲς ἐλπίδες σ' ἔστελνα καὶ πῶς γυρίζεις τώρα!
» Τώρα πιὰ ἕνα τίποτε ὄντας σὲ κρατῶ στὰ χέρια,
» κ' ἐγὼ ἀπ' τὸ σπίτι λαμπερὸν σ' εἶχα σταλμένον.
» Ἄμποτε ἀπὸ προτήτερα νὰχα πεθάνῃ,
» προτοῦ σὲ ξένη γῆ σὲ στείλω, ἀφοῦ μὲ τοῦτα
» τὰ χέρια σ' ἔκλεψα καὶ σ' ἔσωσα ἀπ' τὸ φόνο,
» γιὰ ναῦρισκες τὸ θάνατο τῇ μέρα ἐκείνῃ,
» παίρνοντας τὸ ἴδιο μέρος στοῦ πατρὸς τὸν τάφο.
» Τώρα μακρυὰ ἀπ' τὸ σπίτι καὶ σὲ τόπον ξένο,
» φευγάτος κακοτέλεψες, μακριὰ ἀπ' τὴν ἀδερφή σου,
» κι' οὔτε μὲ τὰ πονετικά μου ἡ δύστυχη τὰ χέρια
» σ' ἔλουσα, οὔτε σὲ στόλισα κι' οὔτε σοῦ πῆρα
» ἀπ' τὴν ἀβάσταχτη φωτιὰ τὸ θλιβερὸ κορμί σου,
» μά, ἀφοῦ σοῦ κάναν, δύστυχε, τὸ ξόδι ξένα χέρια,
» ξανάρχεσαι μικρὸς ὄγκος σὲ μικρὴ θήκη.
» Ὠιμένα ἡ δύστυχη, ἀνωφέλευτη ἡ τροφή μου ἐστάθη,
» ποὺ ἐγὼ συχνὰ σοῦ τάιζα ἄλλοτε μὲ γλυκὲς φροντίδες.
» κι' οὔτε ποτὲς τὴ μάνα σου περσότερο ἀγαποῦσες
» ἀπ' ὅσο ἐμένα, καὶ στὸ σπίτι μας ἄλλος δὲν ἦταν,
» μὰ ἐμὲ βάγια σου, ἐμὲ ἀδερφὴ καλοῦσες πάντα.
» Καὶ τώρα αὐτὰ μαζί σου σβύσαν σὲ μιὰ μέρα·
» ὅλα τὰ πῆρες κι' ἔφυγες σὰν τὴν ἀνεμοζάλη.
» Πάει ὁ πατέρας· χάθηκα κ' ἐγὼ γιὰ σένα·
» κι' ὁ ἴδιος τώρα πέθανες· γελοῦν οἱ ὀχτροί μας·
» κι' ἀπ' τὴ χαρὰ τρελλάθηκεν ἡ κακομάνα,
» ποὺ ἐσὺ γι' αὐτὴν πολλὲς φορὲς κρυφὰ μοῦ τὸ μη-
[νοῦσες,
» πὼς θὰ φανῇς ἐκδικητὴς ὁ ἴδιος μιὰν ἡμέρα.
» Ὅμως αὐτὰ ἡ κακή σου κ' ἡ δική μου τύχη
» ὁλότελα μᾶς τἄχει ἀποστερήσῃ,
» ποὺ ἔτσι μοῦ σ' ἔστειλεν ἀντὶς τὴν ἀκριβή σου
» τὴ θωριά, στάχτη καὶ χαμένον ἴσκιο.
» Ὠιμὲ σ' ἐμένα.
» Ὦ θλιθερο κορμάκι· ἄχ, ἄχ.
» Ὦ πολυαγαπημένε, ὠιμένα, ὠιμένα,
» ποὺ σὲ πικρότατους δρόμους σταλμένος εἶσαι·
» πῶς μ' ἔχασες· ἀλήθεια μ' ἔχεις χάσῃ, ἀγαπημένε.
» Δέξου λοιπὸν κ' ἐμὲ σ' αὐτὴ τὴν κατοικία σου,
» ἐμὲ τὸ τίποτε στὸ τίποτε, μαζί σου
» κάτω νὰ κατοικῶ ἀπὸ τώρα πλέον.
» Γιατὶ ὅσο ἀπάνω βρίσκοσουν τὴν ἴδια τύχην εἶχα,
» τώρα ποθῶ πεθαίνοντας νὰ μοιραστῶ τὸν τάφο.
» Γιατὶ νὰ θλίβουνται δὲ βλέπω οἱ πεθαμένοι.

Μ. ΑΥΓΕΡΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἡ Καταστροφὴ

Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ. — Ποῦ ἐμάθατε τὴν καταστροφήν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Ἤμουν εἰς τὸ θέατρον. Δὲν εἶχα βγῆ ἀπὸ ἐνωρὶς καὶ ἤμουν ὁ μόνος, ποὺ δὲν ἐγνώριζα ὅ,τι ἐγνώριζεν ὅλος ὁ κόσμος. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τῆς παραστάσεως, παρετήρησα ὅτι κανένας δὲν ἐπρόσεχεν εἰς τὸ θέαμα. Γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι ἐσιγομιλοῦσαν, ὡς νὰ ἔκαμναν ἐκμυστηρεύσεις, ἔπειτα ἐγύριζαν πρὸς τὴν σκηνὴν καὶ ἔμεναν ἀφηρημένοι. Ἡ κωμῳδία ἐπαίζετο ἐρήμην. Διέκρινα μάλιστα ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν ἕνα ἠθοποιόν, ὁ ὁποῖος ἐπλησίασεν ἕνα ἄλλον καὶ ἐφαίνοντο νὰ ὁμιλοῦν ἰδιαιτέρως περὶ πραγμάτων, ποὺ δὲν περιείχοντο εἰς τὸ ἔργον, οὔτε ἦσαν σχετικὰ πρὸς αὐτό. Εἰς τὰ διαλείμματα, ὅταν ἐπέστρεφε κάνεις εἰς τὴν θέσιν του, οἱ ἄλλοι τὸν ἐκύτταζαν καὶ τὸν ἐρωτοῦσαν μήπως ἔμαθε τίποτε νεώτερον περὶ τοῦ «Ἀβέρωφ». Αὐτὸς δὲν ἐγνώριζεν κ' ἐπερίμενε μαζῆ μὲ τοὺς ἄλλους τὸν νεοφερμένον, ποὺ ἐξ ἄπαντος θὰ εἶχε ἀκούσει κάτι νεώτερον. Τότε ἐπληροφορήθην καὶ ἐγὼ περὶ τίνος πρόκειται.

Ὁ ΜΑΘ. — Καὶ φαντάζομαι ὅτι θὰ συνεμερίσθητε τὴν γενικὴν ἀγωνίαν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Πῶς ὄχι; Ἔπαυσα κ' ἐγὼ νὰ παρακολουθῶ τὴν παράστασιν καὶ ἤρχισα νὰ ἐρωτῶ καὶ νὰ διαπυνθάνωμαι. Ὁμολογῶ ὅτι παρομοίαν ὁμαδικὴν συγκίνησιν σπανίως συνήντησα εἰς τὴν ζωήν μου. Ἐὰν μία Ἑλληνικὴ πόλις εἶχε βυθισθῆ εἰς τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, ἡ συγκίνησις δὲν θὰ ἦτο μεγαλυτέρα.

Ὁ ΜΑΘ. — Καὶ ὅμως εἶχαν ἔλθει ἀκριβέστεραι εἰδήσεις καὶ τὸ παράρτημα εἶχε πλέον ἀποδειχθῆ ὑπερβολικὰ ἀπαισιόδοξον.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Τί σημαίνει; Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἤθελαν νὰ πεισθοῦν, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐντελοῦς καταστροφῆς. Ὁ «Ἀβέρωφ» δὲν ὑπῆρχε πλέον δι' αὐτούς. Ὅταν μᾶς ἀναγγέλλουν ὅτι ἕνα προσφιλές μας πρόσωπον ἀσθενεῖ μὲν βαρέως, ἀλλὰ κάθε ἐλπὶς δὲν ἐχάθη, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ καταστροφὴ συνετελέσθη. Ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι τρόπος τοῦ λέγειν. Τὸ ἴδιον συνέβαινε καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτήν.

Ὁ ΜΑΘ.— Μήπως εἶχεν ἄδικον ὁ κόσμος; Ἕνα Ἑλληνικὸν θωρηκτὸν δὲν εἶναι ὅπως ἕνα Ἀγγλικόν, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ χαθῇ σήμερον καὶ ἀντικατασταθῇ αὔριον. Διὰ τὴν Ἑλλάδα ὁ «Ἀβέρωφ» δὲν ἦτο πλέον ἕνα πλοῖον, ἦτο μία θεότης προστατευτική. Καὶ μία θεότης ἐχάνετο ἐκείνην τὴν στιγμήν. Ἔπειτα μία πίστις ἐκλονίζετο ταυτοχρόνως. Μία πίστις πρὸς τὸ ναυτικὸν τῆς πατρίδος. Καὶ ἡ ἀπογοήτευσις, ἑνωμένη μὲ τὴν θλίψιν, ἐπίεζαν ὅλα τὰ στήθη. Δὲν ἦτο φυσικόν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Φυσικώτατον. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἕνας λαὸς δὲν πρέπει νὰ στηρίζῃ ὅλας τὰς ἐλπίδας του εἰς τὰ ἄψυχα, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἰσχυρὰ καὶ παντοδύναμα. Διότι ἡ δύναμις τῶν ἀψύχων εἶναι ἁπλούστατα μία ἀδυναμία, ὅταν δὲν ἐμψυχώνεται ἀπὸ τὴν δύναμιν τῶν ἐμψύχων. Καὶ θὰ ἤθελα ἕνα λαὸν ἀπελπισμένον περισσότερον, ὅταν χάνῃ ἕνα μεγάλον του ναύαρχον, παρὰ ὅταν χάνῃ ἕνα μεγάλο του σκάφος.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὑποθέτετε ὅτι δὲν θὰ συνέβαινεν αὐτό;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ συνέβαινεν. Ὁ ὄγκος τῶν ἀψύχων ἐπιβάλλεται περισσότερον εἰς τὰς συνειδήσεις, ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον τῶν ἐμψύχων. Ὅλοι ζητοῦμεν σκάφη, ὅπλα, πυροβόλα. Καὶ προσφέρομεν ἐράνους διὰ νὰ τἀποκτήσωμεν. Κανεὶς ὅμως δὲν ἀνησυχεῖ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι θὰ κινήσουν τὴν ἀδρανῆ ὕλην. Τὴν στιγμὴν ποὺ οἱ λοῦστροι διελάλουν τὴν καταστροφήν, ὅλοι ἐθρηνοῦσαν τὸ σκάφος ποὺ ἔστοίχισε 30 ἑκατομμύρια. Ἕνας ἀξιωματικὸς ἐμπῆκε τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐν στολῇ εἰς τὸ θέατρον. Ὅλοι ἐγύρισαν καὶ τὸν ἐκύτταξαν ἔξαλλοι ἀπὸ ὀργήν, ὡς νὰ εἶχε βουλιάξει αὐτὸς τὸ θωρηκτὸν καὶ τὰ ἑκατομμύρια. Καὶ ὅμως πολὺ πιθανὸν ὁ ἀξιωματικὸς αὐτὸς ν'ἄξιζε περισσότερον ἀπὸ ἕνα *ντρέντνωτ*.

Ὁ ΜΑΘ.—Ἕνας ἰκανὸς ἀξιωματικὸς ἠμπορεῖ εὔκολα νἀποκτηθῇ, ἀλλὰ ἕνα θωρηκτὸν ἀξίζει ἑκατομμύρια!

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐγὼ νομίζω ὅτι συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Κἀνένα ναυπηγεῖον δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ σᾶς κατασκευάσῃ ἕνα Νέλσωνα, μὲ ὅλα τὰ ἑκατομμύρια τοῦ κόσμου.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλ' ὅταν οἱ Νέλσωνες τσακίζουν τὰ καράβια τους εἰς τοὺς βράχους, δὲν νομίζετε ὅτι δὲν εἶναι πλέον Νέλσωνες καὶ ὅτι ἡ θλῖψις τοῦ κόσμου εἶναι διπλασίως δικαιολογημένη;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν τὸ νομίζω. Καὶ μεταξὺ τοῦ τσακίζοντος τὸ σκάφος του καὶ τοῦ ἀγνοοῦντος νὰ βάλῃ μίαν βολὴν ἢ τοῦ φεύγοντος προτροπάδην πρὸ τοῦ ἐχθροῦ, προτιμῶ τὸν πρῶτον. Τὸ κυβερνᾶν ἕνα πλοῖον εἶναι μία κοινοτάτη τέχνη, τὴν ὁποίαν κατέχουν ὅλοι οἱ αὐλακώνοντες τοὺς ὠκεανούς. Εἶναι βεβαίως ἀπαραίτητον καὶ αὐτό, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ πᾶν.

Ὁ ΜΑΘ. — Θέλετε νὰ ὑπερασπισθῆτε τὸν ἀτυχήσαντα κυβερνήτην;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν πρόκειται τώρα περὶ αὐτοῦ. Πρόκειται διὰ τὰς πλάνας τῆς κοινῆς ἀντιλήψεως. Ἐὰν ἀντὶ τῆς εἰδήσεως τοῦ «Ἀβέρωφ», τὸ παράρτημα ἀνήγγελλεν ὅτι ἀπέθαναν ἀπὸ ἐπιδημίαν ὅλοι οἱ καλοὶ πυροβοληταὶ τοῦ ναυτικοῦ, ὅλοι οἱ σοφοὶ τακτικοί, ὅλοι οἱ ἄξιοι τορπιλληταί, ὁ κόσμος θὰ εὕρισκε τρόπον νὰ παρηγορηθῇ. φθάνει νὰ ἔμεναν ἀνέπαφα τὰ σκάφη. Δὲν εἴδατε τί ἔγραφαν αἱ ἐφημερίδες; Ὅτι ὁ «Ἀβέρωφ» δὲν ἔπρεπε νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, διὰ νὰ μὴν ἐκτεθῇ εἰς τοὺς ἐνδεχομένους κινδύνους τοῦ ταξιδίου. Αὔριον θὰ γράψουν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται γυμνάσια τακτικῆς διὰ νὰ μὴν ἐκτίθενται τὰ σκάφη εἰς κινδύνους συγκρούσεων. Καὶ μεθαύριον θὰ προτείνουν νὰ παύσουν τὰ ἔνσφαιρα πυρὰ διὰ νὰ μὴ φθείρωνται τὰ πυροβόλα.

Ὁ ΜΑΘ. — Ποῦ ξέρετε; Ἴσως ἡ κοινὴ συνείδησις ἀπέστεργε τὸν πλοῦν τῆς Ἀγγλίας, διότι ἐφοβεῖτο μὴ συμβῇ ἐκεῖνο ποὺ συνέβη.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἀλλ' ἐὰν τὸ ἐφοβεῖτο, τότε ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ τὸ ζητῇ. Ἐὰν τὰ σκάφη τοῦ στόλου, ταξιδεύοντα, κινδυνεύουν νὰ καταποντισθοῦν, πρέπει νἀποσταλοῦν ὅλα εἰς τὸ Πλύμουθ διὰ νὰ συντριβοῦν εἰς τὰς ὑφάλους καὶ νὰ καταποντισθοῦν μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς ἐπιβαίνοντας αὐτῶν. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν συμβαίνει. Τὰ πολεμικὰ σκάφη τῆς Ἑλλάδος ἔκαμαν ἕως τώρα μεγάλους καὶ μακροὺς καὶ δυσκόλους πλόας, χωρὶς νὰ καταποντισθοῦν καὶ χωρὶς νὰ συντριβοῦν εἰς ὑφάλους. Δὲν λέγω ὅτι αὐτὸ εἶναι κατόρθωμα. ἀφοῦ τὸ κάμνουν τόσα σκάφη, χωρὶς πολεμικοὺς ἐπισείονας, ἀλλὰ θέλω νὰ εἰπῶ ὅτι ὅπως ἕνας αἴσιος πλοῦς δὲν προσθέτει τίποτε εἰς τὴν σημασίαν ἑνὸς πολεμικοῦ ναυτικοῦ, κατὰ

τὸν αὐτὸν λόγον ἕνας ἀτυχὴς δὲν ἀφαιρεῖ τίποτε. Τὸ γεγονὸς τοῦ «Ἀβέρωφ» δὲν ἔχει καμίαν ἀπολύτως σημασίαν, ἐκτὸς τῆς περιωρισμένης σημασίας τῆς ὑλικῆς του ζημίας.

Ὁ ΜΑΘ. — Εἰμποροῦμεν λοιπὸν νὰ ἐξακολουθοῦμεν ὑπερηφανευόμενοι διὰ τὸ ναυτικόν μας;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὑποθέτω μᾶλλον, ὅτι ἀπὸ τώρα πρέπει νὰρχίσωμεν. Ἀφ' οὗ σπάσωμεν ὅ,τι εἶναι μοιραῖον νὰ σπάσωμεν ἀκόμη, ὑπάρχει ἐλπις, μὲ ὅ,τι μᾶς μείνῃ νὰποκτήσωμεν ναυτικόν, τοῦ ὁποίου τὴν κυρίαν δύναμιν δὲν θὰποτελοῦν τὰ σκάφη, ἀλλὰ οἱ ἄνδρες οἱ ἐπιβαίνοντες τῶν σκαφῶν.

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν φοβεῖσθε ὅμως ὅτι ἡ ἀπογοήτευσις τοῦ κοινοῦ, μετὰ τὸ τελευταῖον ἀτύχημα, θὰ ἐπηρεάσῃ δυσαρέστως τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ναυτικῶν μας δυνάμεων;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἀπὸ τὴν γοητείαν τοῦ κοινοῦ δὲν εἴδομεν καμίαν θαυματουργὸν ἐπιρροήν. Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ ἀπογοήτευσίς του θὰ ἔχῃ καλύτερα ἀποτελέσματα. Οἱ ναῦται μας θὰ προσπαθήσουν νὰ τὴν διαψεύσουν καὶ κάθε προσπάθεια εἶναι κᾶτι εἰς ἕνα τόπον, ὅπου κάνεις δὲν προσπαθεῖ διὰ τίποτε. A quelque chose malheur est bon!

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Μαθήματα εὐτυχίας

Ἡ εὐτυχία μαθαίνεται. Περὶ αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει καμία ἀμφιβολία. Μιὰ στιγμὴ καὶ θὰ τὸ ἀποδείξω.

Ἂς ἀρχίσουμε ἀνάποδα.

Ποιὰ εἶνε τὰ μεγαλύτερα δυστυχήματα; Ὁ θάνατος βέβαια καὶ ἡ ἀρρώστια. Ἔπειτα εἶνε ἡ φτώχεια, ἡ γκρίνια μέσα σ' ἕνα σπιτικό, ἡ δυσαρμονία τῶν χαρακτήρων. Ὅταν δὲν τοῦ συμβαίνουν κανενὸς τίποτε ἀπὸ αὐτά, μπορεῖ νὰ πῇ πὼς εἶνε ἀρνητικῶς εὐτυχής. Δηλαδὴ δὲν ἔχει κανένα θετικὸν λόγον νὰ εἶνε δυστυχής. Τὸ ἄλλο, τὸ νὰ εἶνε εὐτυχής, νὰ αἰσθάνεται καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ τὴν εὐτυχίαν του, εἶνε ζήτημα ἰδιοσυγκρασίας. Αὐτὸ τὸ αἴσθημα δὲν ἠμπορεῖ νὰ τό δώσῃ κανεὶς, οὔτε ἡ καλύτερη τύχη. Ἂν δὲν γεννηθῇ κανεὶς μὲ μιὰν ἀκτῖνα ἥλιου μέσα του, ἡ ζωή του, ὅ,τι κι' ἂν τοῦ συμβῇ, θὰ εἶνε πάντα σκοτεινή.

Μένει λοιπὸν νὰ πολεμήσῃ κανεὶς τῆς *θετικὲς* δυστυχίες, αὐτὲς ποὺ κατορθώνουν καὶ σβύνουν πολλὲς φορὲς καὶ τὴ λαμπρότερη ἐσωτερικὴ ἀκτῖνα.

Εἶνε εὔκολο αὐτό; εἶνε δυνατὸν νὰ τὰ βάλῃ κανεὶς μὲ τοὺς φοβερωτέρους ἐχθροὺς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ νὰ ἔχῃ ἐλπίδες νὰ νικήσῃ;

Καὶ ὅμως δὲν εἶναι πολλὲς μέρες ποὺ παρευρέθηκα σὲ μιὰ τέτοια μάχη.

Σὲ μιὰν εὐρύχωρη καὶ φαιδρὴν αὐλὴ σχολείου, τοῦ παρθεναγωγείου τῆς κυρίας Σκορδέλη, εἶδα τὴν μέλλουσαν γενεὰν τῶν μητέρων καὶ τῶν νοικοκυράδων ν' ἀκονίζῃ τὰ ὅπλα της. Καὶ τί ὅπλα! θέλησις, γνῶσις, ἐπιτηδειότης, προκοπή. Σὲ μιὰν ἄκρη τῆς αὐλῆς γύρω σ' ἕνα μεγάλο τραπέζι σκύβουν χαριτωμένα προσωπάκια κοριτσιῶν. Τὰ δάκτυλά των ἐπιδέξια κόβουν καὶ ράβουν. Μεθαύριο πῶς θὰ χαίρωνται τὸ κομψὸ φουστανάκι ποὺ μὲ καμάρι θὰ τὸ δείχνουν καὶ θὰ λένε:

— «Τὸ βλέπετε; μόνες μας τὸ ράψαμε. Δὲν μᾶς ἐκόστισε τίποτε».

Ἄλλες, παρακάτω, κατασκευάζουν τυρί, σαποῦνι, βούτυρο φρέσκο, κονσέρβες. Ἄλλες μαγειρεύουν, φτειάνουν γλυκίσματα καὶ παγωτά. Φαντασθῆτε μεθαύριο στὰ σπίτια των, τὴν φαιδρότητα ποὺ θὰ σκορπίζουν ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, ποὺ δὲν τοὺς κοστίζουν τίποτε σχεδόν, ποὺ εἶνε δημιουργήματα τῆς ἐπιτηδειότητος καὶ τῆς προκοπῆς των. Τί μπορεῖ νὰ κάνῃ ἡ φτώχεια ὅταν ἔχῃ νὰ παλαίσῃ μὲ τόσες γνώσεις καὶ καλὴ θέλησι;

Πόσες οἰκογενειακὲς ἀνωμαλίες δὲν προλαμβάνει ἡ ἐξυπνάδα καὶ ἡ νοικοκυροσύνη. Ἂς μὴ γελοῦμε τὸν ἑαυτό μας. Καὶ ὁ ἰδανικώτερος ἀπὸ μᾶς εἶνε ὑποδουλωμένος στὰ πράγματα. Καὶ ἡ ὀλυμπιωτέρα γαλήνη καταστρέφεται μέσα σ' ἕνα ἀκατάστατο νοικοκυρειό, καὶ πάλιν ὁ πλέον ἀσυμβίβαστος χαρακτὴρ μαλακόνει καὶ ἡμερεύει μέσα σ' ἕνα ὥμορφο καὶ καλὰ ὠργανισμένο περιβάλλον.

Καὶ τώρα τὰ μεγαθήρια, ἡ ἀρρώστια καὶ ὁ θάνατος. Λίγες εἶνε οἱ φορὲς ποὺ ὁ θάνατος ἢ ἡ ἀρρώστια δὲν εἶνε ἀποτελέσματα ἀσυγχώρητης ἀμαθείας.

Καὶ ἡ ἀμέλεια ὁδηγεῖ πολλὲς φορὲς εἰς τὸν θάνατον ἀσφαλέστερα ἀπὸ τὴν πλέον θανατηφόρον ἐπιδημίαν. Ἡ κ. Ἄννα Κατσίγρα Μελᾶ, ἡ μοναδικὴ ἐκλαϊκεύτρια, παρασκευάζει τῆς καλὲς μητέρες τῆς νέας γενεᾶς. Καὶ οἱ κανόνες τῆς ὑγιεινῆς, μὲ λόγια ἁπλᾶ καὶ ζωντανά, καρφώνονται στὰ μυαλὰ τῶν νέων κοριτσιῶν, καὶ κάθε τι ποὺ μπορεῖ νὰ προλάβῃ τὸν θάνατον ἢ τὴν ἀρρώστια καὶ τὰ ξαφνικὰ δυστυχήματα.

Τώρα τὰ κοριτσάκια αὐτὰ ποὺ θὰ βγοῦν στὸν κόσμο, νὰ ζήσουν, νὰ χαροῦν καὶ νὰ χαροπαλαίψουν, ξέρουν τί τὰ περιμένει καὶ εἶνε ὠπλισμένα. Καὶ μαζὶ μὲ πολλὲς ἄχρηστες δοτικὲς καὶ ἀπαρέμφατα καὶ παραποτάμους τῆς Κίνας, ἔχουν θησαυρίσει καὶ μερικὰ οὐσιαστικώτατα μαθήματα εὐτυχίας.

ΑΥΡΑ ΘΕΡΟΥ

ΤΑ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑ

ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝ τὴν ἐρώτησίν μας πρὸς τὸν «Παρνασσόν». Τί ἀπέγινεν ὁ διαγωνισμὸς διὰ τὰς μεταφράσεις τοῦ Βύρωνος; Δὲν ἀνευρέθη ἀκόμη; Φρονεῖ ὁ Σύλλογος, ὅτι δὲν ἀνέλαβε καμίαν ὑποχρέωσιν ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι, βασιζόμενοι εἰς τὴν προκήρυξίν του, κατηνάλωσαν κόπον, χρόνον, αἴσθημα καὶ σκέψιν, διὰ νὰ ὑπηρετήσουν μίαν ἰδέαν; Καὶ ἂν δὲν τό φρονῇ, διατί δὲν πληροφορεῖ τοὺς ἐνδιαφερομένους, περὶ τίνος πρόκειται; Περιμένομεν.

ΟΥΤΕ πεθαμένος δὲν εὑρίσκει κανεὶς δικαιοσύνην εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον. Διὰ τὴν Ἔκθεσιν τῆς Ρώμης θέλομε νὰ εἰποῦμε. Ἕνας *διάνος* τοῦ Γύζη θὰ εἶναι πάντα ἔργον τέλειον — καὶ ἡ Πινακοθήκη τοῦ Μονάχου ἔχει ἕνα διάνον του — δὲν εἶναι ὅμως ὁ Γύζης: αὐτός, ποὺ ἔχομεν χρέος νὰ παρουσιάσωμεν εἰς μίαν διεθνῆ Ἔκθεσιν. Μᾶς εἶπαν ὅτι ἕνα μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς διεμαρτυρήθη, ὅτι ἔπρεπε νὰ σταλοῦν καὶ ἄλλα χαρακτηριστικώτερα ἔργα του. Κανεὶς δὲν τὸν ἄκουσε. «Μὴ τυχὸν καὶ πάθουν, λέει, στὸ ταξίδι». Τὰ ἄλλα κράτη γυμνώνουν τὰ μουσεῖα των καὶ στέλλουν τὰ ἀριστουργήματά των ν' ἀντιμετωπίσουν θαρραλέα τοὺς ξένους ἐργάτας ποὺ ἔδωκαν εἰς τὴν ἰδέαν ἢ εἰς τὴν ζωήν, μίαν μορφὴν αἰσθητικήν. Ἐκθέσεις διεθνεῖς καλλιτεχνικὰ εἶναι παγκόσμιος πνευματικὴ ἑορτή, ὅπου συναντῶνται ψυχαὶ ἐκλεκταί, ἐκεῖναι ποὺ αἰσθάνονται βαθύτερα καὶ ποὺ ἔζησαν ἐντονώτερα μὲ τὴν δύναμιν τῆς σκέψεως καὶ τῆς φαντασίας, καὶ ποὺ ζωντάνεψαν τὸ ὄνειρόν των μὲ τὴν ἀλήθειαν τῆς ζωῆς ἢ ἐχάρισαν εἰς αὐτήν, τοῦ ὁράματός των τὴν ἐμορφιά. Σὲ τέτοιες ἀριστοκρατικὲς συναντήσεις πηγαίνει κανεὶς μὲ ὅ,τι καλὸν ἔχει.

ΕΠΕΙΤΑ, στέλλομεν ὡς ἔργα καλλιτεχνικά, πράγματα τὰ ὁποῖα ἔχει σαρώσει ἡ κριτική, καὶ τὰ ἔχουν καταδικάσει ὅλοι οἱ καλλιτέχναι. Σεβόμεθα τὴν μνήμην τοῦ γλύπτου ποὺ δὲν ὑπάρχει πλέον. Διαφορετικὰ ὅμως ἀπ' ὅ,τι τὴν ἐσεβάθησαν ἐκεῖνοι ποὺ ἔστειλαν εἰς τὴν ἔκθεσιν τὸ «Μνημεῖον τοῦ Παύλου Μελᾶ». Ὁ κακομοίρης ὁ Σῶχος θὰ διεμαρτύρετο μαζί μας ἂν ἠμποροῦσε, γιατὶ ἦτον ἔξυπνος ἄνθρωπος. — Γράφομεν μόνον γιὰ κείνους ποὺ ἔχουν φύγει ἀπὸ κοντά μας. Οἱ ζωντανοί, ὅσοι θὰ προκαλέσουν τὸ χαμόγελο, ἡλικίαν ἔχουν καὶ ἂς ἐσκέπτοντο. Ὅμως ἂς ἀποφασίσουν αἱ

ἐπιτροπαὶ νὰ ἐργασθοῦν μὲ περισσοτέραν ἀγάπην πρὸς τὴν τέχνην. Ὅταν δὲν ἠμποροῦν, ἂς παραιτοῦνται.

ΠΡΟΣ τοὺς θιάσους τῶν ἀθηναϊκῶν θεάτρων. Δὲν θὰ παύσωμε νὰ τὸ λέμε: Κάμετε γενικὰς δοκιμάς, διότι ἀδικεῖτε τὸν ἑαυτόν σας καὶ ἀδικεῖτε καὶ τὸν συγγραφέα. Παρεξηγεῖτε ἔτσι καὶ παραμορφώνετε τὸν ρόλον σας. Θὰ διαλέξω ἕναν ἠθοποιόν, ποὺ στέκει ἀρκετὰ καλὰ ὥστε νὰ εἶμαι βέβαιος πὼς δὲν θὰ τὸν βλάψῃ αὐτὸ ποὺ γράφω. Τὸν κ. Λεπενιώτην. Ὁ Θοδωρῆς Ἀμάραντος τοῦ κ. Νιρβάνα, δὲν εἶναι, ὑποθέτομεν, ὁ Ἀμάραντος ποὺ εἴδαμε εἰς τὴν Νέαν Σκηνήν. Ὁ κωμικὸς δὲν ἠμπορεῖ νὰ βγῇ ἀπὸ τὰ ὅρια ποὺ διαγράφει ὁ συγγραφεύς. Πρέπει νὰ σκέπτεται μὲ τὴν σκέψιν τοῦ συγγραφέως. Αὐτὸ τὸ ἔχει εἰπῆ, πρὶν ἀπὸ ὅλους ἐμᾶς, ὁ Λέσιγκ. Ὅταν μάλιστα ὁ συγγραφεὺς εἶναι στὸ πλευρό μας, δὲν ἐπιτρέπεται παρανόησις. Δόσετέ του, μὲ μίαν γενικήν δοκιμήν, τὴν εἰκόνα τοῦ ἔργου του πλήρη, νὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἰδῇ ἂν ἐμπήκατε εἰς τὴν σκέψιν του. Καὶ τότε βγάνετε ἀπὸ πάνω σας καὶ τὴν εὐθύνην ποὺ ἠμποροῦσε νὰ σᾶς φορτώσῃ.

ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ»

ΠΡΟΧΕΙΡΑ ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

«Ὁ Ἀνθισμένος Δρόμος», ποιήματα Στεφ. Δάφνη

ΕΚ πρώτης ὄψεως δὲν φαίνεται στερούμενος ἐκλεκτῶν ἰδιοτήτων εὔκολος, ἠχηρὸς καὶ εὔκαμπτος στίχος· εἶναι ἀπὸ τοὺς νέους ποὺ ἔχουν τὴν ποιητικὴν φράσιν, χωρὶς νὰ εἶναι ποιηταί· τοῦτο ἄλλοτε θὰ ἦτο μυστήριον δι' ἀνθρώπους ποὺ ἐστάθησαν περισσότερον ποιηταὶ χωρὶς μολαταῦτα νὰ δύναται νὰ τοὺς ἀποδοθῇ μία ποιητικὴ φράσις· αὐτὸ πλέον εἶναι μία ἐργασία ἁπλῆ, ἄσκοπος καὶ σχεδὸν αὐτόματος· καθόλου σπάνιον φαινόμενον· σήμερον φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον, παρεσκευασμέναι καὶ ἕτοιμοι πρὸς χρῆσιν, φράσεις ἠχηραὶ τυπικαί· ὑπάρχει παράδοσις ἐπὶ τῆς ποιητικῆς γλώσσης, ὅπως εἰς ἄλλας πλέον ἐξελιγμένας γλώσσας, ἀρκετὰ καλλιεργημένη· διὰ τοῦτο, τὸ φαινόμενον αὐτὸ σήμερον παρουσιάζεται ὀλιγώτερον ἄσχημον ἀπὸ ἄλλοτε· ἂν αἱ δεξιότητες αὗται δὲν ἐκτείνονται πέραν τῆς ἄκρας τῶν δακτύλων, μολαταῦτα ἐμποδίζουν νὰ ἀντικρύσῃ κανεὶς τὰ ἀποτρόπαια θεάματα τῶν τοιούτου εἴδους ἀποπειρῶν τῆς ἄλλοτε. Σήμερον καὶ ὁ κενὸς στίχος ἠξεύρει νὰ παρουσιάζεται πολιτισμένος, νὰ κρύπτῃ τὰ ἐλαττώματά του καὶ ἐνίοτε νὰ γοητεύῃ μὲ εὐκόλους χάριτας. Καὶ καθὼς αἱ ἀληθιναὶ ἀξίαι δὲν ἐμφανίζονται συχνά, συμβαίνει ὥστε οἱ πλεῖστοι ἀπὸ τοὺς ἐμφανιζομένους νέους ποιητὰς νὰ ἐξαρτοῦν ὅλας των τὰς ἐλπίδας εἰς αὐτὸ τὸ ἐλκυστικὸν καὶ εὔκολον ἀπόκτημα τῶν ἐξωτερικῶν θελγήτρων τοῦ ἐξημερωμένου στίχου, ποὺ δὲν ἔχουν ἐσωτερικὴν τὴν καταγωγήν· εἰς αὐτοὺς βέβαια δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἰπῇ κανεὶς νὰ εἶναι βάρβαροι, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ τοὺς συστήσῃ νὰ μείνουν κοινοὶ θνητοί, διότι καὶ διὰ τὰ δύο αὐτὰ χρειάζεται πνεῦμα.

«Συντρίμματα», διηγήματα Παραγκουδάκη

Ο συγγραφεὺς εἶναι Κρητικός· αὐτὸ κάμνει νὰ προσέχῃ κανείς· διότι ἐσχάτως ἐν Κρήτῃ παρετηρήθη μία κίνησις λίαν ἀξιοσημείωτος μεταξὺ τῶν ἐκεῖ νέων· μάλιστα μίαν ὁμάδα νέων ἐξ Ἡρακλείου, ἐμφανιζομένην συχνὰ τελευταίως μὲ ποιήματα καὶ πράξεις, χαρακτηρίζουν ἀσυνήθεις ἀρεταί. Παρουσιάζουν μίαν κίνησιν πλήρη θερμότητος καὶ συμπαθείας, ὁδηγουμένην ἀπὸ μίαν ἀνωτέραν μόρφωσιν. Διὰ τὸ ἔργον τοῦ διαφωτισμοῦ τὸ ὁποῖον ἀνέλαβον ἐν τῷ τόπῳ των, διὰ τὸν πρὸ διετίας ζωηρὸν γλωσσικὸν ἀγῶνα των καὶ διὰ τὸν πόλεμον τὸν ὁποῖον διεξάγουν κατὰ τῆς βαρβαρότητος ἐν Κρήτῃ, ἐλκύουν τὴν προσοχὴν καὶ τὴν συμπάθειαν· Δυστυχῶς ὅμως ὁ συγγραφεὺς δὲν φαίνεται νὰ ἀνήκῃ εἰς τοὺς κύκλους αὐτούς, παρ' ὅλην τὴν τάσιν τὴν ὁποίαν δεικνύει πρὸς γλωσσικὴν ἀπελευθέρωσιν· φαίνεται ἐντελῶς στερημένος τῶν ἰδιοτήτων αἱ ὁποῖαι τοὺς χαρακτηρίζουν· πλὴν ἐλαχίστων σημείων, τὰ διηγήματά του εἶναι ἐντελῶς μέτρια, ἀσήμαντα.

«Ἡ Πατμιὰς Σχολὴ» ὑπὸ Παραγκουδάκη

Ο συγγραφεὺς εἰς σελίδας συντεθείσας μετὰ ἐξιδιασμένης ἐπιμελείας καὶ εὐσυνειδησίας δίδει τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας καὶ ἐπιφανοῦς σχολῆς τῆς Πάτμου, παρέχων οὕτω ἔργον δυνάμενον νὰ ἔχῃ θέσιν ἀξίαν λόγου εἰς τὴν σειρὰν τῶν τοιαύτης φύσεως ἔργων, πραγματευόμενον περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐν αὐτῇ διδαξάντων, τῶν πόρων, τῆς βιβλιοθήκης, τῶν εὐεργετῶν αὐτῆς, τῶν ἀναδειχθέντων ἐξ αὐτῆς μαθητῶν, τῶν μαθημάτων καὶ τῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας ἐν αὐτῇ, παρέχει διαφωτιστικὰς πληροφορίας διὰ τὸν πνευματικὸν βίον μιᾶς περιόδου σκοτεινῶν καὶ κρισίμων χρόνων τοῦ Γένους.

«Ποιήματα», Γ. Φερεντίνου

Η ποίησις αὐτὴ φαίνεται σὰν νὰ καθυστέρησεν ἀπὸ τὴν παρελθοῦσαν γενεάν· ἐνθυμίζει τὰ πρὸ τριακονταετίας ἢ τεσσαρακονταετίας γοῦστα· ὁ ποιητὴς δὲν στερεῖται ἐνίοτε ἱκανοτήτων· συνήθως ὅμως ἀπασχολεῖται μὲ τὰ πατριωτικὰ θέματα τῶν ἐφημερίδων τὰ ὁποῖα φθάνουν κατὰ καιροὺς ἕως εἰς τὴν λαϊκὴν καρδίαν· διὰ τοῦτο φανταζόμεθα ὅτι θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι λίαν προσφιλὴς εἰς ἕνα κοινὸν ἀναγνωστῶν ἐκ τῶν λαϊκῶν τάξεων. Μάλιστα μᾶς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσωμεν ἐν τῷ προσώπῳ του ἕνα ἐκ τῶν εὐτυχισμένων ἐκείνων ἀγνώστων τοὺς ὁποίους κατὰ καιροὺς διέκρινε καὶ ἐτίμησεν ἡ λαϊκὴ Μοῦσα· ἓν ἐκ τῶν ποιημάτων του ἄλλοτε ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ γίνῃ λίαν δημοφιλὲς ἐν Ἀθήναις καὶ μετ' ὀλίγον νὰ ἐκλαϊκευθῇ ἀδόμενον εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ καὶ ὁ ἴδιος οὔτε ποῖος τὸ ἐξέλεξεν οὔτε ποῖος τὸ ἐτόνισεν· εἶναι αὐτὸς ὁ ἄσημος πατὴρ τοῦ περιφήμου «πάρ' τὴν καρδιά μου, πάρ' τηνε».

«Παραμύθι χωρὶς ὄνομα», Π. Σ. Δέλτα

ΩΡΑΙΑ ἔκδοσις μὲ ὡραίας εἰκόνας· ὡραῖον ἐπίσης γυναικεῖον γράψιμον, μὲ ἐπιλέμειαν, ὁμαλότητα καὶ ἀσφαλὲς χέρι· εἶναι ἕνα παραμύθι, σὰν πραγματικὴ ἱστορία γραμμένη γιὰ παιδιά, ποὺ ἠμπορεῖ νὰ τέρψῃ καὶ μεγάλους· δὲν δύναται ὅμως νὰ ἔλθῃ εἰς ἄμιλλαν μὲ τὰ παρομοίου εἴδους ἔργα τῆς Ἀρσ. Παπαδοπούλου· ἐπίσης ἐξαιρετικὰς παιδικὰς σελίδας εἶχεν ἐπιτύχει καὶ ἡ Ἀλ. Παπαδοπούλου, τὰς ὁποίας ἡ «Ἀρκούδα» εἶναι ἕνα μικρὸν ἀληθινὸν ἀριστούργημα δημοσιευθὲν ἄλλοτε εἰς τὰ «Παναθήναια». Δυστυχῶς οἱ παρ' ἡμῖν ἀπηξίωσαν ἕως τώρα νὰ καταγίνουν εἰς τὸ τοιοῦτον εἶδος τέχνης θεωρήσαντες ἴσως αὐτὸ κατώτερον τῆς ἀποστολῆς των· ἀλλαχοῦ ὅμως ἐγράφησαν ἄπειρα ἀριστουργήματα διὰ τὰ παιδιά, καὶ ἡ παιδικὴ φιλολογία ἀπησχόλησε τὰ μεγαλύτερα ξένα πνεύματα, ἀπὸ τοῦ Γκαῖτε μέχρι τοῦ Μάτερλιγκ τελευταίως.

ΑΒΓ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Θέατρον Κυβέλης: «Τὸ Ψυχοσάββατο», σύγχρονος τραγῳδία εἰς μίαν πρᾶξιν μὲ Intermezzo ὑπὸ Γρηγ. Ξενοπούλου.

Η ὑπόθεσις τοῦ νέου αὐτοῦ ἔργου τοῦ συγγραφέως τῆς «Φωτεινῆς Σάντρη» ἐξελίσσεται εἰς μίαν ἐξοχὴν τῆς Ἑπτανήσου, εἰς τὴν καλύβην τοῦ Κωνσταντῆ. Ἡ Εὐμορφία, ἡ ἄγαμος ἀδελφὴ τούτου, ἡ ὁποία

ἐχθρεύετο καὶ κατεβασάνιζε τὴν νεαράν του σύζυγον Μαρίαν, ἔχει φονευθῆ ἀπὸ αὐτὴν ἐν ἀγνοίᾳ του, ὄχι ὅμως καὶ ἐν παντελεῖ ἀγνοίᾳ τῆς μητρός των χήρας Μπάμπαινας,—τῆς καὶ πενθερᾶς τῆς Μαρίας,—ἡ ὁποία ὑποπτεύεται τὸν φόνον· καὶ ἔχει φονευθῆ ὡς ἑξῆς· ἐνῷ ἠσθένει καὶ ἦτο νὺξ καὶ ἦτο χειμών, ἡ Μαρία ἤνοιξε τὸ παράθυρόν της. Ἡ νεκρὰ πλέον Εὐμορφία ὑπάρχει ἐν τούτοις, ἀκόμη πλέον τυραννικὴ καὶ βασανιστικὴ δι'αὐτὴν ἡ ὁποία τὴν ἐφόνευσεν. Ὑπάρχει δι' αὐτὴν εἰς τὰς ἐπιμόνους καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀπροκαλύπτους αἰτιάσεις τῆς πενθερᾶς της· ὑπάρχει δι' αὐτὴν κυρίως εἰς τὴν τύψην τῆς συνειδήσεώς της, τύψιν τῆς κάθε στιγμῆς, ἡ ὁποία τὴν ἐπαναφέρει διαρκῶς ἐνώπιόν της, ὄχι μόνον καθ' ὕπνον ἀλλὰ καὶ ἐν ἐγρηγόρσει, ὡς φάντασμα καὶ μάλιστα φάντασμα ὁμιλοῦν. Τὴν νύκτα αὐτὴν τοῦ Ψυχοσαββάτου, νύκτα ὡς πιστεύεται ἐλευθέρας κυκλοφορίας τῶν Ψυχῶν, ἡ βάσανος τῆς Μαρίας ἔχει φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον· κόλυβα ἑτοιμάζονται περὶ αὐτὴν τὰ ὁποῖα θὰ μείνουν ἐκτεθειμένα ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὸ ἔρημον δωμάτιον τῆς νεκρᾶς· αἱ αἰτιάσεις τῆς σκαιᾶς γρηᾶς δὲν παύουν τὸ τυραννικόν των ἔργον· καὶ ἡ Εὐμορφία, χωρὶς νὰ τὴν βλέπῃ ὁ θεατής, παρουσιάζεται ἐνώπιόν της ἐκεῖ ποὺ κάθηται νὰ φάῃ μαῦρο βέβαια ψωμὶ μὲ τὸν ἄνδρα της. Θὰ πεθάνῃ ἂν μείνῃ περισσότερον εἰς αὐτὴν τὴν καλύβην, καὶ δι' αὐτό, ὅταν ἔξαφνα ὁ ἐξάδελφος τοῦ ἀνδρός της Λίγερος ὁ ὁποῖος τὴν ἠγάπα πρὸ τοῦ γάμου της, συμπίπτῃ νὰ καταφθάσῃ ἀπὸ τὸν στρατὸν ἀκριβῶς τὴν νύκτα αὐτὴν τοῦ Ψυχοσαββάτου,—αὐτὸς ὁ ὁποῖος, ἂς τὸ εἴπωμεν ἐν παρόδῳ, δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ ἄλλο τι τὸ κοινὸν μὲ τὰς Ψυχὰς τοῦ συγγραφέως ἀπὸ ἓν πολὺ καλοθρεμμένον σῶμα, — ἡ Μαρία, τὸν πείθει νὰ φύγουν μαζί. Ἀφίνουν τὴν σκηνὴν κενὴν διὰ νὰ προετοιμάσουν χωριστὰ ὁ καθεὶς των τὰ τῆς φυγῆς καὶ παρεμβάλλεται τὸ Intermezzo· ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης εἰσέρχονται αἱ Ψυχαὶ τῶν νεκρῶν κοριτσιῶν τοῦ χωρίου, προεξαρχούσης τῆς Εὐμορφίας,—ψυχαὶ τὰς ὁποίας αὐτὴν τὴν φορὰν δὲν βλέπει καὶ δὲν ἀκούει ἡ Μαρία, ἀλλὰ μόνον ὁ θεατής καὶ αἱ ὁποῖαι χορεύουν καὶ αἱ ὁποῖαι τραγουδοῦν... Ἡ σκηνὴ κὰὶ πάλιν ἀπομένει κενή· ἡ Μαρία ἑτοίμη πλέον τὴν διασχίζει διὰ νὰ φύγῃ, ἀλλ' ἡ θύρα ἀνοίγεται πρὸ αὐτῆς καὶ ἡ ἔξοδος ἀποφράσσεται ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν τῆς Εὐμορφίας. Ἡ Μαρία ἐκβάλλει κραυγὴν γοερὰν ἡ ὁποία φέρει ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸν ἄνδρα της· ζητεῖ τότε ἀπὸ αὐτὸν ὡς χάριν νὰ τὴν σκοτώσῃ, νὰ τὴν γλυτώσῃ ἔτσι καὶ μόνον ἀπὸ αὐτὸ τὸ σπίτι ποὺ δὲν εἶνε οὔτε δικό του, οὔτε δικό της, ἀλλὰ τῆς Εὐμορφίας,—καὶ διὰ νὰ τὸν πείσῃ ἀποκαλύπτει εἰς αὐτὸν ὅλα, τὸν φόνον, τὸν ἔρωτά των μὲ τὸν Λίγερον τέλος τὴν φυγήν των. Ἀλλ' ὅταν ὁ ἄνδρας της πείθεται ὅτι εἶνε ἔνοχος καὶ ὁρμῷ κατ' αὐτῆς, αὕτη διαψεύδει τὴν ἐνοχήν της καὶ τρέπεται εἰς φυγὴν διὰ νὰ ζήσῃ,—εἰς μάτην ὅμως διότι καταδιώκεται ἀπὸ τὸν σύζυγον διὰ νὰ φονευθῇ, ἔξω τῆς σκηνῆς, ἐπάνω εἰς τὴν κλίνην τῆς Εὐμορφίας,—ἐνῷ ἡ πρὸ μικροῦ ἐνσκήψασα σύγχρονος Ἐρινὺς χήρα Μπάμπαινα λέγει κάτι ὡσὰν «ἡ Ἐκδίκησις... ἡ Δικαιοσύνη... ὁ Θεός!».

Τὸ ἔργον ἔχει γραφῆ μὲ διάλογον γοργὸν καὶ πολὺ χαρακτηριστικόν· ἡ ἐν αὐτῷ ἠθογραφία εἶνε ἀπὸ τὰς πλέον πιστάς, — μὲ κάποιον ἐν τούτοις φονικὸν μέσον, τὸ ἄνοιγμα ἐκεῖνο τοῦ παραθύρου τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ θεωρηθῇ ὅτι τὸ παρέσχε, πόσον βέβαια παραμορφωμένον, κάποια ἀνασκαφὴ ἀπὸ τὸ ἰταλικὸν φιλολογικὸν ἔδαφος τοῦ «Innocente»· ἡ ψυχολογία του εἰς τὴν ὁποίαν ἰδιαιτέρα φαίνεται ἔχει ἐπιστηθῆ προσοχή, θὰ ἠδύνατο ἐν τούτοις ἴσως νὰ προκαλέσῃ κάποιας ἀντιρρήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν γυναῖκα αὐτήν, τόσον ἔξαλλον ἐκ τοῦ τρόπου καὶ τῆς βασάνου της ὥστε, διὰ νὰ πείσῃ τὸν σύζυγόν της νὰ τὴν φονεύσῃ, νὰ παραδίδῃ μὲ τὰς ἀποκαλύψεις της εἰς τὴν ἐκδίκησίν του, πρώτη αὐτή εἰς τὸ παγκόσμιον θέατρον, ὄχι μόνον ἑαυτὴν ἀλλὰ καὶ τὸν ἐραστήν της, — καὶ τόσῳ πολὺ εὐθὺς ἔπειτα ἐχέφρονα ὥστε νὰ διαψεύδῃ τὰ πάντα... διὸ νὰ ζήσῃ. Ἀλλ' ἂν δὲν διέψευδε καὶ δὲν ἐτρέπετο εἰς φυγήν, θὰ ἐφονεύετο ἀμέσως ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ ὁ συγγραφεὺς ὁ ὁποῖος ἐφιλοδόξησε, μαζὶ μὲ ἀρκετὰ ἄλλα ὑπέρτερα τῶν συνήθων τραγικῶν συγκινήσεων, νὰ ἐμπνεύσῃ μόνον φρίκην καὶ τρόμον καὶ ἂς μὴ ἐπέτυχε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς «τραγῳδίας» του εἰς τὰς ψυχὰς τῶν θεατῶν ἢ μίαν κατάστασιν ἀδημονίας καὶ δυσφορίας, ἐθεώρησε βάρβαρον τὸν ἐπὶ τῆς σκηνῆς θάνατον. Καὶ ἔπειτα ἔπρεπεν ἡ Μαρία νὰ φονευθῇ ἐπάνω εἰς τὴν κλίνην τῆς Εὐμορφίας διὰ ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ Κωνσταντῆς, ὁ διατελῶν λόγῳ τῆς θετικότητός του τόσον ἐκτὸς τῆς πνευματοπαθοῦς ἀτμοσφαίρας τῆς «τραγῳδίας», ὁ τόσον ὀλίγον «ἐλαφροΐσκιωτος», κυβερνᾶται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν μῆνιν τῆς νεκρᾶς. — Κατάστασιν ἀδημονίας καὶ δυσφορίας, εἶπον πρὸ ὀλίγου· ναί, καὶ τὸ ἰδιάζον ἀποτροπιαστικὸν αἴσθημα τὸ ὁποῖον ἐμπνέει καὶ ὁ κοινότερος νεκρικὸς διάκοσμος τοῦ θανάτου τῶν Χριστιανῶν, ἰδοὺ τί καὶ μόνον κατωρθώθη νὰ ἐμφυσηθῇ εἰς ἔργον τὸ ὁποῖον ἦτο προωρισμένον νὰ ὑποβάλῃ τὸ ἄρρητον δέος τὸ ἐκ τοῦ κράτους τῶν νεκρῶν ὑπὸ τοῦ ὁποίου φαίνεται ὅτι κυβερνώμεθα καὶ οἱ ζῶντες καὶ νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὴν ἐν τῇ σιωπῇ της γοεράν λαίλαπα λαιλάπων τὴν ὁποίαν καλοῦμεν τύψιν τῆς συνειδήσεως.

Οἱ θεαταὶ οὕτως ἁπλῶς ἐδυσανασχέτησαν, — οἱ θεαταὶ οἱ ὁποῖοι καταπλήσσονται ὅταν ἐπιπνέῃ ἐπ' αὐτοὺς ἡ πνοὴ τῆς μεγαλοφυΐας, — καὶ συγκινοῦνται μόνον ὅταν ἐν τοὐλάχιστον τῶν προσώπων εἶνε συμπαθές. Ἀλλ' εἰς τὸ «Ψυχοσάββατον», χωρὶς νὰ εἶνε κἂν ἀνάγκη νὰ μνημονευθοῦν τὰ λοιπὰ πρόσωπα, ἡ Εὐμορφία εἶνε συμπαθὴς ἡ ὁποία ζῶσα ἦτο μοχθηροτάτη ἢ ἡ Μαρία ἡ ὁποία ἂν ἔχῃ τύψεις, ἀλλὰ δὲν ἔχει καὶ μετάνοιαν καὶ οὐδαμοῦ φαίνεται ὅτι προσεπάθησε νὰ δυσωπήσῃ τὴν νεκράν, καὶ ἡ ὁποία, ἂν ἦτο δυνατὸν τοῦτο, θὰ ἐπανελάμβανε καὶ τώρα ἀκόμη τὴν στυγερὰν πρᾶξιν της;

Ὁ σκηνικὸς διάκοσμος ἦτο ὅ,τι τελειότερον θὰ ἠδύνατο νὰ νοσταλγήσῃ Ψυχὴ φίλη τοῦ «ἐπιχωρίου χρῶματος», καὶ ἰσχυροτάτη ἡ ὑπόκρισις καὶ ἡ ὅλη ἠθοποιΐα ὡς Μαρίας τῆς κυρίας Κυβέλης Ἀδριανοῦ, τὴν ὁποίαν μὲ πᾶν ἄλλο ἢ ἐμβριθῆ κρίσιν προσποιοῦνται τινὲς ὅτι δὲν θαυμάζουν ἢ μόνον ὡς ingénue. Ἀριστοτεχνικὴ καὶ πιστοτάτη,—καὶ δι' αὐτὸ κρυερῶς ἀποκρουστική,—ἡ ὑπὸ τῆς δεσποινίδος Α. Βώκου ἀπόδοσις τοῦ ρόλου τῆς χήρας Μπάμπαινας.

Θέατρον Κυβέλης: «Παληὲς ἀγάπες», μονόπρακτο παιγνίδι ὑπὸ Γεωργ. Τσοκοπούλου.

Τὴν ἰδίαν ἑσπέραν τοῦ «Ψυχοσαββάτου» ἐδόθη εἰς τὸ ἴδιον θέατρον τὸ νέον τοῦτο θεατρικὸν ἔργον τοῦ συγγραφέως τῆς «Βασιλίσσης Σαββᾶ». Θεατρικὸν ἔργον; Ὁ συγγραφεύς του ἀπεφάνθη ὁ ἴδιος περὶ αὐτοῦ πρὸ καὶ μετὰ τὴν παράστασίν του, καὶ ὅταν ὁ συγγραφεὺς ἑνὸς ἔργου προκειμένου περὶ αὐτοῦ ἐκφράζῃ αἴφνης ἐνδοιασμοὺς μήπως πρόκειται περὶ σαπουνόφουσκας ἢ καὶ τὸ καταργῇ ἀπολύτως χαρακτηρίζων ὁ ἴδιος αὐτὸ ὡς «τίποτε, τίποτε, τίποτε», θὰ ἦτο σκληρὸν νὰ ἐπιληφθῇ ὁπωσδήποτε ἔπειτα αὐτοῦ ἡ κριτική. Τὸ πολὺ πολὺ θὰ ἠδύνατο αὕτη νὰ προσφύγῃ εἰς τὸν συμβολιστὴν Στεφὰν Μαλλαρμὲ ὁ ὁποῖος ἔγραψε, διὰ νὰ παραστήσῃ κάτι ποὺ δὲν ὑπάρχει, τὸν περίφημον στίχον ποὺ ἀρχίζει μὲ τὰς λέξεις «Aboli bibelot». Ἐν τούτοις φρονῶ ὅτι ἡ κριτικὴ θὰ παρελειπε τὸ καθῆκόν της ἂν δὲν ἔλεγεν ὅτι ἡ παρά-

στασις «ἔργων» περὶ τῶν ὁποίων εἶνε ἐκπεφρασμένη ὡς ἄνω ἡ γνώμη τῶν συγγραφέων των εἶνε ὄχι μόνον περιττὴ ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς διὰ τὸ ἑλληνικὸν θέατρον. Ἡ «Παληὲς Ἀγάπες» καὶ ὡς lever de rideau ἀκόμη θὰ ἐκρίνετο ἔργον ὀλιγώτερον ἢ ἀσχεδίαστον, ἰσχνόν, ὠχρὸν καὶ ἄτονον...

Νέα Σκηνή: «Τὸ ἐλιξίριον τῆς νεότητος», φάρσα εἰς 3 πράξεις ὑπὸ Π. Νιρβάνα.

Τὸν τόπον μας τὸν γνωρίζετε. Σ' αὐτὸν τὸ τραγοῦδι εἶνε ἕνα λυπητερὸ μοιρολόγι· ὁ διασκεδάζων σ' ἕνα τραπέζι ἀκουμβᾷ τὸ κεφάλι ἐπάνω εἰς τὸ χέρι καὶ κυρίως μελαγχολεῖ καὶ ἀναστενάζει· σ' αὐτόν, προκειμένου περὶ γέλωτος, κυρίως ἀνθεῖ ὁ κλαυσίγελως, ὅταν δὲν εἶνε ὁ γέλως ὁ σαρκαστικός· καὶ εἶνε σχεδὸν ἄγνωστος ἡ εἰρωνεία· καὶ εἶνε εὐπρόσδεκτος ἡ σάτυρα· σ' αὐτὸν ἀγνοοῦμεν τί θὰ εἴπῃ ἀστειότης καὶ εὐθυμία ἔξω ἀπὸ τὰ «ἀστεῖα» τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ φαρμακώσουν ὁλόκληρον τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου. Λοιπὸν εἶνε περίεργον πῶς σ' αὐτὸν τὸν τόπον ποὺ δὲν ἔχομεν ἀκόμη κἂν κωμῳδίαν, εὑρέθημεν ἔξαφνα ὁρμῶντες εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, εἰς τὸ θεατρικὸν εἶδος τὸ πλέον ἐλαφρόν, τὸ πλέον πεταχτόν, τὸ πλέον παράβολον, τὸ πλέον εὔθυμον, τὸ πλέον σπινθηροβόλον, τὸ πλέον γοργόν, αὐτὸ ποὺ δὲν σ' ἀφίνει οὔτε στιγμὴν ν' ἀκουμβήσῃς τὸ κεφάλι ἐπάνω εἰς τὸ χέρι, οὔτε στιγμὴν νὰ σκεφθῇς, νὰ μελαγχολήσῃς ἢ νὰ χαιρεκακήσῃς. Ἂς τὸ ἀποδώσωμεν καὶ αὐτὸ εἰς τὸ ἑλληνικὸν δαιμόνιον τὸ τολμῶν τὰ πάντα, — ἀδιάφορον ἂν οὕτω παράγῃ ἔργα κατ'ἐξοχὴν μικτὰ καὶ ἱκανῶς πρωτοφανῆ. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Ἐλιξιρίου τῆς Νεότητος» γράφει εἰς ἕνα πρόλογόν του πρὸς τὴν «Ἑστίαν» ὅτι ὑποθέτει ὅτι τὸ ἔργον του εἶνε φάρσα. Ἀλλὰ ὅτι πιθανὸν νὰ εἶνε καὶ τραγῳδία. Προσθέτει δέ ὅτι ἐγράφη εἰς στιγμὰς θλίψεως καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐλπίζει νὰ περιέχῃ κάποιαν δόσιν εὐθυμίας, κατὰ ἕνα ψυχολογικὸν νόμον περίεργον καὶ ἀνεξήγητον.

Ἂς ἀνακεφαλαιώσωμεν τὸ «Ἐλιξίριον τῆς Νεότητος» εἶνε φάρσα ἡ ὁποία ἐλπίζεται ὅτι θὰ ἔχῃ «κάποιαν δόσιν εὐθυμίας»· ἀλλὰ τότε κατὰ τὸ ἐπίλοιπον τί εἶνε; Ἔχει γραφῆ εἰς στιγμὰς θλίψεως.— Ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε τραγῳδία διότι ἐγράφη διὰ νὰ εἶνε φάρσα. Ἀλλὰ τότε; Τότε ἁπλούστατα εἶνε ὅ,τι εἶπον ἀνωτέρω ὁμιλῶν περὶ ἔργων κατ' ἐξοχὴν μικτῶν καὶ ἱκανῶς πρωτοφανῶν. Δὲν τὸ ἐπαναλαμβάνω διὰ νὰ ψέξω ἁπλῶς μοῦ ἀρέσει ν' ἀναλύω καὶ νὰ χαρακτηρίζω τὴν ἐντύπωσίν μου ἀπὸ ἓν ἔργον,—ἰδίως ὅταν αὕτη εἶνε τόσον σύνθετος. Οἱ θεαταὶ δι' ὅλου αὐτοῦ τοῦ ἔργου ἐγελοῦσαν, εἰς τὸ τέλος ἐχειροκρότησαν ζωηρότατα, ἐζήτησαν δ' ἐπιμόνως ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸν συγγραφέα ὁ ὁποῖος οὕτω, μόνον διὰ λόγον εὐνόητον εἰς ὅσους γνωρίζουν ὅτι ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Παῦλος Νιρβάνας κρύπτεται ἀξιωματικὸς τοῦ Β. Ναυτικοῦ, δὲν ἐνεφανίσθη. Ἐν τούτοις οἱ ἠθοποιοὶ μὲ ἀπορίαν εἶδον ὅτι τὸ ἔργον δὲν «ἔκαμε σειράν». Διατί; Διότι πρέπει κανεὶς τοὐλάχιστον νὰ δυσπιστῇ πρὸς τὴν εὐθυμίαν τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ προκαλέσῃ διατελῶν εἰς στιγμὰς θλίψεως· διότι τὸ «Ἐλιξίριον τῆς Νεότητος» παρὰ τὴν φαρσοειδῆ του ὑφὴν εἶνε ἀληθινὴ τραγῳδία διὰ τὸν παρακολουθοῦντα τὴν ὁλοὲν οἰκτροτέραν σωματικὴν κατάπτωσιν τοῦ νομίζοντος ὅτι ἀναγεννᾶται· διότι κυρίως καὶ παρ' ὅλα ταῦτα εἶνε κωμῳδία, ἀπὸ τὴν δοκιμωτάτην ἐκείνην ἡ ὁποία ὡς γνωστὸν castigat ridendo mores καὶ ἡ ὁποία δὲν πολυπρέσει εἰς τὸ φαρσομανὲς κοινόν· ἀλλ'ἀφ'ἑτέρου κωμῳδία κατὰ τὴν ὁποίαν διαπλάσσεται πλέον ἢ ἀριστοτεχνικῶς ὁ τύπος τοῦ Θοδωρῆ Ἀμάραντου, καὶ ἡ ὁποία ἐν τούτοις ἐμπλέκεται οὐχ ἧττον εἰς τὸ δίκτυον τῆς φάρσας, καὶ ὁσῳδήποτε πνεῦμα καὶ ἂν εἶνε ἐγκατεσπαρμένον εἰς αὐτήν, δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀρέσῃ εἰς τὸν χειροκροτήσαντα τὸν Παῦλόν Νιρβάναν εἰς τὰ μέχρι τοῦδε ἔργα του. Θέλετε ἤδη τὴν ὑπόθεσιν; Ἰδοὺ αὕτη ὡς τὴν ἐξέθεσεν ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς πρὸς τὴν «Ἑστίαν».

«Ἡ ἐποχή μας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς φιλοσοφικῆς λίθου. Ἡ ἐπιστήμη εἶνε ἡ νέα μαγεία καὶ ἡ δίψα τῶν μεγάλων καὶ ἀνεφίκτων ἀγαθῶν, ἡ δίψα τοῦ θαύματος, φλογίζει ὅλα τὰ στήθη. Ἕνας ἐπαρχιώτης γερογυναικᾶς καὶ τοκογλύφος ὀνειρεύεται τὸ ὡραῖον ὄνειρον. Κανένας Μεφιστοφελῆς δὲν ἐμφανίζεται ἐμπρός του διὰ νὰ τοῦ προσφέρῃ τὴν νεότητα. Ἐμφανίζεται ὅμως ὁ ἀνεψιός του, ἰατρὸς σπουδάζων δι' ἐξόδων του στὸ Παρίσι, καὶ ὁ ὁποῖος τοῦ παρουσιάζει τὴν ὀπτασίαν τῆς νεότητος, μαζὶ μὲ μίαν ἐρωμένην του, τὴν Κλεό, τὴν ὁποίαν παριστάνει ὡς κόρην πλουσίου Γάλλου στρατηγοῦ καὶ νόμιμον γυναῖκα του.

Ὁ Θοδωρῆς Ἀμάραντος, περιφρονῶν πλέον τὸν ἐπαρχιώτην ἰατρὸν του Μπενοκλάδην ποὺ τὸν «ἐπορεύετο μὲ τὶς βεντοῦζες καὶ τὰ μπλάστρια» ἀκολουθεῖ τὴν νέαν ἐπιστήμην εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου πρόκειται νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν θαυματουργὸν θεραπείαν καὶ ν' ἀνακτήσῃ τὴν χαμένην νεότητα.

Εἰς τὰς Ἀθήνας γίνονται διάφορα πράγματα, τὰ ὁποῖα θὰ πληροφορηθῆτε ἀπὸ σκηνῆς. Ἕνα ἀπ' αὐτὰ εἶνε ὅτι ὁ Θοδωρῆς Ἀμάραντος — θεῖος Τεὸ πλέον εἰς τὸ σαλόνι τῶν Ἀθηνῶν — ἐρωτεύεται μίαν ὑποβολιμαίαν Μαργαρίταν, σαντέζαν καφῳδείου, ἡ ὁποία τοῦ παρουσιάζεται ὡς ἀθῶα δεσποινὶς καὶ κόρη τραπεζίτου. Ὁ ἔρως καὶ ἡ προῖκα αἰχμαλωτίζουν τὸν ἀνηβάσκοντα Φάουστ. Τὸ συνοικέσιον μελετᾶται σοβαρά. Ἀλλὰ καὶ ὁ φοβερὸς ἀνεψιός, ὁ ὁποῖος ἔγεινε τώρα καὶ ὑφηγητής, δυνάμει μιᾶς μελέτης του «Περὶ τῆς τρίτης ὀδοντοφυΐας», διοργανώνει ἕνα πλούσιον γάμον διὰ τὸν ἑαυτόν του. Ἔχει μπλέξει στὰ δίχτυα του κάποιαν πλουσίαν χήραν. Τὰ σχέδιά του ὅμως ἀποκαλύπτονται εἰς τὴν ἐρωμένην του τὴν Κλεό, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόσχεται ἐπίσης γάμον, καὶ αὕτη ἔξαλλος ἀποκαλύπτει εἰς τὸν σεβαστὸν θεῖον τὴν φοβερὰν πλεκτάνην, τῆς ὁποίας ἔπεσε θῦμα.

Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμὴν φθάνει ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν, ἀνύποπτος ἀπὸ τῶν συμβαινόντων, ὁ ἰατρὸς Μπενοκλάδης, ἄγγελος ἄλλων δεινῶν. Ἡ ψυχοκόρη τοῦ Ἀμάραντου, ἡ Κατίνα, ἡ ὁποία ἀποβλέπουσα εἰς γενναίαν κληρονομίαν, ἐφαίδρυνεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τὰς μελαγχολικὰς γεροντικὰς στιγμὰς τοῦ Ἀμάραντου, ἐσήκωσεν ὅλα τὰ ἀμανάτια τοῦ τοκογλύφου καὶ ἠκολούθησε τὸν ἐκλεκτὸν τῆς καρδίας της, ἕνα σφριγηλὸν χωροφύλακα.

— Δὲν ὑπάρχει Θεός, Μπενοκλάδη μου! συμπεραίνει ὁ Ἀμάραντος.

Καί, ἐν ᾧ ἡ Ἀστυνομία ἀπάγει τοὺς ἀπατεῶνας εἰς τὰς Κεντρικὰς Ἑνωμοτίας, ὁ Ἀμάραντος ἐναγκαλίζεται τὸν Μπενοκλάδην καί, ἀντὶ τοῦ περιφήμου ἐλιξιρίου, ζητεῖ λίγες κούφιες βεντοῦζες κ' ἕνα μπλάστρι στὴ μέση!»

Τὸ ἔργον ἐπαίχθη ἐν τῷ συνόλῳ μᾶλλον ἀμελέτητον. Μολαταῦτα ὁ κ. Λεπενιώτης ἔπαιξεν ἀριστοτεχνικῶς, προσδώσας μίαν ἰδιαιτέραν ὅλως ἀπαλότητα, ἐλαφρότητα καὶ εὐγένειαν εἰς τὸν ρόλον τοῦ ἐπαρχιώτου τοκογλύφου καὶ φιλογύνου, ἀλλὰ καὶ συντελέσας οὕτω καὶ αὐτὸς ἀκόμη περισσότερον εἰς τὸ νὰ κλίνῃ ἡ πλάστιγξ τῆς ἐντυπώσεως ἀπὸ τῆς Φάρσας εἰς τὴν μὴ Φάρσαν...

Θέατρον Κυβέλης: «Ἡ Γατίτσα», δραματάκι εἰς μίαν πρᾶξιν ὑπὸ Μιλτ. Ἰωσήφ.

Ἡ νεαρὰ Ντόλλα, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει δοθῆ ἀπὸ οἰκογενειακὸν φίλον ἢ προσωνυμία τῆς «Γατίτσας» διαγράφεται μὲ πολλὴν ζωηρότητα ὡς ἡ γυνὴ ἡ ὁποία

αἰσθάνεται ἰσχυρῶς τὴν ἀνάγκην νὰ τὴν περιέπουν ὅλοι, νὰ τὴν ἀγαποῦν ὅλοι, ἀλλ' ἡ ὁποία ὄχι μόνον δὲν ἀγαπᾷ ἀλλὰ καὶ... γρατσουνίζει τοὺς ἀγαπῶντας. Ἐν τούτοις ἐσήμανε φαίνεται καὶ δι' αὐτὴν ἡ ὥρα τῆς ἀγάπης τώρα ποὺ παρουσιάζεται ἐνώπιόν της ὁ ὄχι πρώτης νεότητος Λέων Φέρης· ἡ αἰλουροειδὴς ἀνεγνώρισεν ἀμέσως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ «μαγνητικοῦ ἀνδρὸς» τὸν δαμαστήν της. Ἀναπτύσσει οὕτως ὅλην τὴν δελεαστικωτάτην ὑωπευτικότητά της διὰ νὰ τὸν κατακτήσῃ καὶ ἐκσπᾷ εἰς μίαν ἀληθῆ σπινθηροβολίαν χαιρούσης εὐτυχίας καὶ μόνον διότι αὐτὸς τῆς λέγει ὅτι εἶνε ἐπικίνδυνος, σχεδὸν δὲ δὲν δίδει καμίαν ἀπάντησιν εἰς τὴν μητέρα της ἡ ὁποία ἀναγγέλλει εἰς αὐτὴν ὅτι τὴν ζητεῖ εἰς γάμον πλούσιος φίλος τοῦ ἀδελφοῦ της. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Λέων Φέρης ἐκτὸς τῆς σκηνῆς ζητεῖ εἰς γάμον τὴν ἐξαδέλφην της Κλεὼ καὶ ὅταν αὕτη ἔρχεται νὰ τῆς τὸ ἀναγγείλῃ, τὴν ὑποδέχεται ἡ ἀγριωπὴ καὶ σχεδὸν ἐπιθετική, ἡ ἄλλη ὄψις τῆς Γατίτσας. Ἀλλ' ἡ Κλεὼ ἡ ὁποία μαντεύει τὸν ἔρωτά της, δηλόνει εἰς αὐτὴν ὅτι δὲν στέργει τὸν γάμον αὐτόν. Ἡ Ντόλλα ἐξαγριοῦται καὶ πεισμόνει ἀκόμη περισσότερον· τί! πῶς! διατί νὰ μὴν τὸν πάρῃ, δὲν ὑπάρχει κανεὶς λόγος νὰ μὴν τὸν πάρῃ! Καὶ πρὸς τὸν εἰσερχόμενον τὴν στιγμὴν ἐκείνην μαζὶ μὲ ἀλλους Λέοντα Φέρην ἀναγγέλλει ἡ ἰδία ὅτι ἡ Κλεὼ δέχεται τὴν αἴτησίν του, καὶ διὰ νὰ εἶνε πλήρης, λέγει, ἡ χαρά, ἀναγγέλλει καὶ τοὺς ἰδικούς της ἀραβῶνας μετὰ τοῦ πλουσίου φίλου τοῦ ἀδελφοῦ της. Οὗτος, περιχαρὴς σπεύδει νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ· ἀλλ' ὑποχωρεῖ κατονικῶς· ἡ Ντόλλα ἂν δὲν τοῦ τὸ λέγῃ μὲ τὸ στόμα, τοῦ τὸ λέγει πολὺ καθαρὰ μὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου της νὰ μὴ τὴν πολυσκοτίζῃ. Τὸν διαδέχεται κάποιος ἄλλος ὁ ὁποῖος παθαίνει τ' αὐτὰ καὶ ὅταν τέλος προσέρχεται νὰ τὴν συγχαρῇ καὶ ἡ Κλεώ, ἡ ὑποδοχὴ εἰς αὐτὴν δὲν γίνεται μὲ pattes de velours ἢ καθὼς θὰ ἔλεγεν ὁ Νόννεος «φειδομένοις ὀνύχεσι»· μὲ νευρικόν, ὀξὺ καὶ χαριτωμένον κίνημα τὴν... γρατσουνίζει ἀληθινὰ ἡ Γατίτσα.

Τὸ δραμάτιον αὐτὸ εἶνε γοργότατον χαριέστατον. Εἶνε ἓν ἀληθινὸν κομψοτέχνημα εἰς τὸ εἶδος του. Καὶ ἂν ἡ Ντόλλα δὲν ἐλησμόνει τόσον πολὺ ὅτι εἶνε νεᾶνις καὶ ἂν ἐνθυμεῖτο ὀλιγώτερον ὅτι εἶνε ἡ Γατίτσα, ἂν οὕτω δὲν ἔπιπτεν εὐθὺς ἀμέσως μὲ θωπείας ὄχι μόνον τῆς φωνῆς ἐπάνω εἰς τὸ στῆθος τοῦ Λέοντος Φέρη, καὶ ἂν ἀφ' ἑτέρου ὁ Λέων Φέρης αὐτὸς ἐδικαιολόγει κάπως περισσότερον τὴν μαγνητικήν του ἐπίδρασιν, τὸ ἔργον θὰ ἦτο ἀπὸ τὰ τελειότερα. Ἐπαίχθη ἐπὶ πλέον θαυμασίως καλά· ποτὲ ἄλλωστε ἑλληνικὸς θίασος δὲν παρουσιάσθη τόσῳ μελετημένος, ἰδίως εἰς ἔργον ἑλληνικόν. Ἡ δεσποινὶς Λόλα Δράκου ὡς Κλεὼ παρουσίασεν ἕνα πολὺ συμπαθῆ τύπον Ἀλεξανδρινῆς, ἀπὸ «αὐτὰς αἱ ὁποῖαι ἀρέσουν τόσῳ πολὺ εἰς τοὺς Ἀθηναίους», ἡ δὲ κυρία Κυβέλη Ἀδριανοῦ ὑπῆρξε τελεία, ἐπικίνδυνος ὅσῳ καὶ θελκτική, ἀπολύτως αἰλουροειδὴς εἰς θωπευτικότητα, εἰς χάριν, εἰς ἀγρίαν ὀξύτητα.

«Ἰδζλὰλ - Idjlal», δρᾶμα εἰς πράξεις 3 ὑπὸ Μιλτ. Ἰωσήφ.

Ἡ ἑσπέρα κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπαίχθη ἡ «Γατίτσα» ἦτο πράγματι ἀπὸ τῆς θεατρικῆς ἀπόψεως ἑσπέρα ἐξαιρετική· ἐδίδετο καὶ δεύτερον ἔργον τοῦ κ. Μιλτ. Ἰωσὴφ καὶ εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μέρος αὐτοβιογραφίας του θὰ πρωτηγωνίσει ἐπὶ τῆς σκηνῆς αὐτὸς οὗτος ὁ συγγραφεύς. Διὰ τοὺς χρόνους μας καὶ διὰ πολλοὺς πρὸ ἡμῶν χρόνους τὸ γεγονὸς εἶνε μοναδικόν· πολλοὶ συγγραφεῖς ἐνέκλεισαν τὸν ἑαυτόν των εἰς τὰ ἔργα των καὶ μερικοὶ μάλιστα δὲν ἔχουν ἐγκλείσει εἰς αὐτὰ ἢ μόνον τὸν ἑαυτόν των· ἀλλὰ διὰ πρώτην φορὰν ἤδη ἐπάνω εἰς τὴν ἀνατομικὴν τράπεζαν ἡ ὁποία καλεῖται σκηνὴ τοῦ θεάτρου, συγγραφεὺς ὑπῆρξεν ἐν ταὐτῷ ὁ ἐγχειρίζων καὶ ὁ ἐγχειριζόμενος, ὁ αἱμάσσων καὶ ὁ ἐπιδεικνύων τὰ σπλάγχνα του τὰ αἱμάσσοντα ἀπὸ τὸ σταύρωμα ποὺ τοῦ ἔκαμε μία γυνή, ὁ καλῶν ὅλων ἐκεῖνον τὸν κόσμον ὄχι πλέον τοῦ θεάτρου ἀλλὰ τοῦ ἀνατομικοῦ ἀμφιθεάτρου νὰ θέσῃ οἱονεὶ τὸν δάκτυλον «ἐπὶ τὸν τύπον τῶν ἥλων». Τὸ γεγονὸς ἦτο αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὁλόκληρον δρᾶμα, καὶ καθὼς διεξήχθη ἀξιοπρεπῶς καὶ ἰδίως ἠπίως, ἀπέβη ἀκόμη ἴσως δραματικώτερον, κινῆσαν περισσότερον τὴν συμπάθειαν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐννοοῦν ποῦ κυρίως ἔγκειται ἡ δραματικότης τῶν πραγμάτων. Διότι διαφορετικά, ἄνευ δηλαδὴ τοῦ συγγραφέως πρωταγωνιστοῦντος ἐν αὐτῷ, τὸ ἔργον δὲν ἔχει δραματικότητα, ἔχει δὲ ἀφ' ἑτέρου διάλογον ὑπεράγαν ἴσως ἐξεζητημένης κομψοπρεπείας, ἀτελευτήτου ὅλως διαλεκτικῆς διαξιστικότητος, διάλογον ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἐνῷ διαπραγματεύονται θέματα τὰ ὁποῖα θιγουσι τ' ἄδυτα τῶν ἀδύτων τῆς αἰσθητικότητός των, ὁμιλοῦν καθὼς ἄλλοι παίζουν σκάκι, ἢ διαγράφουν διαλεκτικοὺς μαιάνδρους μὲ διαβήτην τοῦ ὁποίου τὰ σκέλη δὲν εἶνε περισσότερον ἐλεύθερα ἀπὸ τὰ σκέλη ἀντραβοφορεμένης κυρίας. Εἶνε μιὰ ἔκθεσις τοῦ ἱστορικοῦ ἑνὸς διαζυγίου διῃρημένη εἰς τρία, ἡ ὁποία δὲν ἐδραματοποιήθη βέβαια ἐπαρκῶς μὲ τὸ ὅτι ἐφωδιάσθη μὲ τρία καλὰ «φινάλε». Εἶνε τρεῖς σύντομοι πράξεις εἰς τὰς ὁποίας δὲν φαίνεται πουθενὰ ἡ «μεγάλη σκηνὴ» ἡ μεταξὺ τῶν συζύγων ἢ ἡ μεταξὺ τῆς συζύγου καὶ τοῦ ἐραστοῦ καὶ εἰς τὰς ὁποίας οὕτω κινοῦνται καὶ ἰδίως φιλοῦνται δώδεκα πρόσωπα, ἐκ τῶν ὁποίων ἂν ὄχι τὰ ἕξ, ἀλλὰ τὰ τέσσαρα βεβαίως δὲν εἶνε ἀπαραίτητα. Ἡ δραματικὴ ἀνάπτυξις ἰδίως τοῦ ἀθεμίτου ἔρωτος εἶνε σχεδὸν μηδαμινή· ἡ Ἰδζλάλ, ἡ Ὀθωμανίς, πλὴν ἐκ μητρὸς γαλλίδος, ἡρωὶς τοῦ δράματος, εἶχε φαίνεται πρὸ τοῦ γάμου της κάποιαν ἀρχὴν εἰδυλλίου μετὰ τοῦ Μαρτίνη· ὁ Μαρτίνη αὐτὸς μόλις φαίνεται εἰς τὴν πρώτην πρᾶξιν καὶ μετὰ δύο μῆνας καθ' οὓς τὴν βλέπει ἀλλὰ χωρὶς νὰ τοὺς βλέπωμεν, συναντᾶται μὲ αὐτὴν εἰς μίαν ἑσπερίδα της· κάμνει ἐπὶ δύο τρία λεπτὰ μαζί της ὀλίγην ξιφασκίαν, μὲ συγχωρεῖτε, ἤθελα νὰ εἰπῶ, ὁμιλεῖ ὀλίγον μαζί της, τὴν καλεῖ νὰ χορεύσουν καὶ ὁ χορός, ὁ ἄφωνος βεβαίως, καταλήγει εἰς παρατεταμένον φίλημα, τὸ ὁποῖον βλέπει αἴφνης ὁ σύζυγος. Εἶνε τὸ δεύτερον φινάλε αὐτό. Τὸ πρῶτον φινάλε μᾶς παρέχεται ἀφοῦ ἐπληροφορήθημεν ὅτι οἱ σύζυγοι καὶ ἰδίως ἡ σύζυγος εἶνε ὄντα ἰσχυρᾶς θελήσεως, καὶ θιασῶται τοῦ ἀτομισμοῦ,—στηρίζοντα «ὄχι τὸν ἔρωτά των ἀλλὰ τὴν ἀγάπην των εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἐκτίμησιν καὶ καλὴν πίστιν». Λαμβάνεται τηλεγράφημα ἀγγέλλον τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τοῦ συζύγου. «Ἐγίναμεν πλούσιοι!» ἀναφωνεῖ ἡ Ἰδζλάλ, ἡ ὁποία στερεῖται φαίνεται ἠθικῆς λεπτότητος. «Πατέρα μου!» φωνάζει ὁ σύζυγός της.

Μετὰ τὸ μεταξὺ συζύγου καὶ ἐραστοῦ φίλημα, ἐνδεικνύεται τὸ διαζύγιον. Ὁ σύζυγος ἐν τούτοις στέργει νὰ συγκαλύψῃ τὸ σκάνδαλον καὶ νὰ ἐξακολουθῇ παρέχων εἰς αὐτὴν ἐπιχορήγησιν ὑπὸ τὸν ὅρον, νὰ ὑποσχεθῇ ἡ Ἰδζλὰλ ὅτι θὰ εἶνε εἰς τὸ ἑξῆς σώφρων. Αὐτὴ δὲν στέργει τὸν ὅρον καὶ ὑπογράφει τὴν περὶ διαζυγίου αἴτησιν. Ἀλλὰ καὶ εὐθὺς ὡς ἀνακτᾷ τὴν ἐλευθερίαν της, μεταμελεῖται· θέλει νὰ μείνῃ ἐν τῷ συζυγικῷ οἴκῳ. Οὗτος ὅμως τῆς κλείεται ἀνεκκλήτως ὑπὸ τοῦ τέως συζύγου ὁ ὁποῖος πίπτει εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς μητρός του.

Ὁ κ. Μιλτ. Ἰωσὴφ ὡς σύζυγος ἔπαιξε μὲ πολλὴν φυσικότητα, λεπτότητα καὶ ἀξιοπρέπειαν τὸν ρόλον του, — ὁ ὁποῖος ἄλλως τε ἠρεμος καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐξάρσεως εἰς λυρικότητα ἢ πάθος, δὲν παρεῖχεν εἰδικὰς δυσκολίας, τὸν ἐβοήθησε δὲ ὄχι ὀλίγον τόνος τῆς φωνῆς πρᾶος καὶ θωπευτικός. Οἱ ἠθοποιοὶ ὅλοι ἔπαιξαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον μὲ πρωτοφανῆ ζῆλον. Ἡ κ. Κυβέλη Ἀδριανοῦ ὡς Ἰδζλὰλ παρά ποτε ἦτο

εἰς τὸν ρόλον της, — μὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἀτιθάσου ἀπέναντι τῶν συνθηκῶν φρονήματός της ποὺ τόσῳ ἐλεύθερα ἔπαιζε, μὲ τὸ φῶς ἐπάνω εἰς τὸ διὰ πρώτην φορὰν ἀναπεπταμένον μέτωπόν της. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν πρᾶξιν, ἡ ἐμφάνισίς της, μέσα εἰς ἕνα μεγάλης καλαισθησίας τουρκικὸν διάκοσμον, μὲ ἀνοικτοκύανον σαλβαροειδῆ ἐσθῆτα παρέσχε μίαν ἀπὸ τὰς πλαστικωτέρας χάριτος σιλουέττας της. Ἐπίσης ἰδιαιτέρας μνείας ἄξιαι εἶνε καὶ ἡ ὑπόκρισις τῆς κυρίας Σ. Γαλάτη, τῆς δεσποινίδος Α. Βώκου καὶ τῆς δεσποινίδος Ε. Κομπότη,—τόσῳ χαρακτηριστικῆς ὡς midinette.

Καὶ ἤδη ἐπειδὴ ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἔργον ἔγραψα ὅσα ἔγραψα, θεωρῶ δίκαιον νὰ προσθέσω ὅτι ἐχειροκροτήθη ἀπὸ τὸ πυκνότατον καὶ ἐκλεκτότατον κοινὸν τῆς ἑσπέρας ὅσον καὶ ἡ «Γατίτσα».

ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΕΞΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Αἱ ἐφετειναὶ ἐξετάσεις τοῦ Ὠδείου ἀνέδειξαν δύο πρώτης τάξεως καλλιτέχνας, μὲ εὐρύτατον μέλλον, τὴν ὑψίφωνον Δδα Ἠλέκτραν Παπαγεωργακοπούλου, καὶ τὸν πιανίσταν κ. Θησέα Πίνδιον. Καὶ οἱ δύο ἔλαβον πτυχίον μὲ τὴν ἀνωτάτην τιμητικὴν διάκρισιν, τὸ χρυσοῦν μετάλλιον.

Ἠλέκτρα Παπαγεωργακοπούλου

Ἡ Δὶς Παπαγεωργακοπούλου, δημιούργημα τῆς καθηγητρίας Κας Νίνας Φωκᾶ, εἶνε γνωστοτάτη εἰς τὸ μουσικόν μας κοινόν, λαβοῦσα πολλάκις μέρος εἰς συναυλίας καὶ προκαλέσασα πάντοτε ζωηρὸν ἐνθουσιασμὸν μὲ τὴν πλουσίαν καὶ ἠχηρὰν φωνήν της, μὲ τὴν θερμήν της ἔκφρασιν, μὲ τὴν μουσικότητα τῆς ἀντιλήψεως καὶ τῆς ἀποδόσεως.

Ἀπὸ τὴν Δδα Ἠλέκτραν Παπαγεωργακοπούλου περιμένομεν πολλά. Ἡ καλλιτεχνική της φύσις τὴν κάμνει νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ κάθε τι σχετιζόμενον μὲ τὴν ὡραίαν της τέχνην. Τὴν ἐθαυμάσαμεν πρὸ ὀλίγου καιροῦ ὅταν, εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς χοροὺς τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων, ἐνεσάρκωσεν ἕνα ὄνειρον χάριτος καὶ πλαστικότητος. Πρὸ παντὸς ὅμως ἡ Δὶς Παπαγεωργακοπούλου εἶνε Ἑλληνίς. Ἡ ψυχή της δονεῖται ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν διὰ κάθε ἑλληνικόν. Τὸ ἑλληνικὸν τραγοῦδι ἀναβλύζει φυσικὸ καὶ ἀβίαστον ἀπὸ τὸ στῆθος της σὰν κρυσταλλένιο νερὸ βρυσούλας κρυμμένης. Εἰς τὰς συνθέσεις τῶν Ἑλλήνων μουσικῶν ξεύρει καὶ δίδει τὸ χρῶμα ποὺ τοὺς ταιριάζει, καὶ ὅσοι τὴν ἤκουσαν νὰ τραγουδῇ τὴν «Κατάρα» τοῦ Καλομοίρη, εὐτύχισαν τὸν συνθέτην ποὺ εὑρῆκε μίαν τέτοιαν ἑρμηνεύτριαν τῆς θαυμαστῆς του ἐμπνεύσεως. Κατὰ τὰς πτυχιακάς της ἐξετάσεις ἔψαλε τὴν *Βαρκαρόλαν* τοῦ *Σοῦμπερτ*, τὸ *Fabliau* τοῦ Παλλαδίλ καὶ ἄλλα. Διεκρίθη δὲ ἰδίως εἰς τὴν θαυμασίαν *Ἄριαν* τῆς Μαργαρίτας ἀπὸ τὴν Damnation de Faust τοῦ Μπερλιόζ, τὴν λεπτοτάτην Louise τοῦ Σαρπαντιέ, καὶ τὸ δυσκολώτατον Pardon de Ploermel.

Ὁ κ. Θησεὺς Πίνδιος, ἀπὸ τὴν Φιλιππούπολιν, εἶνε καὶ αὐτὸς πολὺ γνωστὸς εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν. Μουσικὸς ἐκ φύσεως, δὲν παρημέλησε καὶ τὴν γενικήν του μόρφωσιν. Τελειόφοιτος τοῦ Ζαρειφείου Διδασκαλείου, ἦλθε τὸ 1905 εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐνεγράφη συγχρόνως εἰς τὸ Ὠδεῖον, εἰς τὴν τάξιν τοῦ πιάνου τοῦ κ. Βάσενχόβεν. Σοβαρός, ἐμβριθής, προικισμένος μὲ λεπτὸν καὶ βαθὺ μουσικὸν αἴσθημα, διεκρίθη ἀμέσως μὲ τὴν πρώτην του ἐμφάνισιν, ἰδίως εἰς τὰ κλασσικὰ ἔργα καὶ τὴν musique de chambre. Κατὰ τὴν τελευταίαν συναυλίαν τοῦ Ὠδείου ἐξετέλεσε μὲ πολλὴν fougue τὸ concert εἰς σὶ ♭ ἔλασσον τοῦ Τσαϊκόφσκυ, κατὰ δὲ τὰς πτυχιακάς του ἐξετάσεις μακρὸν καὶ δυσκολώτατον πρόγραμμα, διακριθεὶς ἰδίως εἰς τὸ θαυμάσιον Prélude Choral et fugue τοῦ César Franck, τὴν σονάταν, Op. 109 τοῦ Μπετόβεν καὶ τὰς Συμφωνικὰς Μελέτας τοῦ Σοῦμαν.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

3 Ἰουνίου. — Αἱ Δυνάμεις ἀπήντησαν εἰς σχετικὴν διακοίνωσιν τῆς Πύλης διὰ τὸ ζήτημα τῶν καδήδων ὅτι εἶναι διατεθειμέναι νὰ τοὺς ἐπιβάλουν ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἀποδειχθῇ ἐπείγουσα ἡ ἀνάγκη αὐτῶν.

6 Ἰουνίου. — Ἡ Αὐστρία καὶ Ἰταλία ἀπεφάσισαν ὅπως ἐπέμβωσιν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὰς κυβερνήσεις Τουρκίας καὶ Μαυροβουνίου καὶ πείσουν αὐτὰς ὅτι δὲν θὰ ἐπιτρέψουν τὴν διατάραξιν τῆς εἰρήνης.

8 Ἰουνίου. — Ἡ Πύλη βλέπουσα ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἐπεῖγον τοῦ διορισμοῦ τῶν καδήδων σκέπτεται νὰ ἀναβάλῃ τὸ ζήτημα διὰ τὸν Σεπτέμβριον, ὁπότε θὰ ἐπιδιώξῃ νὰ δημιουργήσῃ ἀφορμὴν ἐπιτρέπουσαν εἰς αὐτὴν τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ ζητήματος.

11 Ἰουνίου. — Ἐψηφίσθη τὸ νομοσχέδιον τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τοῦ τρατοῦ καὶ ὁ Διάδοχος εἰσέρχεται πάλιν εἰς τὸν στρατόν.

12 Ἰουνίου. — Μεγαλοπρεπῶς ἐγένοντο ἐν Ἀγγλίᾳ αἱ ἑορταὶ τῆς στέψεως τοῦ βασιλέως Γεωργίου.

14 Ἰουνίου. — Νέον ἐπεισόδιον εἰς τὰ σύνορά μας· οἱ Τοῦρκοι ἐπυροβόλησαν ἀνεπιτυχῶς εὔζωνον διερχόμενον καὶ ἀντηλλάγησαν ἑκατέρωθεν πολλοὶ πυροβολισμοὶ ἄνευ δυσαρέστου τινὸς ἀποτελέσματος.

16 Ἰουνίου. — Λέγεται ὅτι ἡ Πύλη κατ' ἀπόφασιν τοῦ Νεοτουρκικοῦ κομιτάτου ἑτοιμάζεται πυρετωδῶς πρὸς πόλεμον ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον ὁπότε θὰ ἀνακινηθῇ τὸ ζήτημα τῆς ἁρμοστείας ἐν Κρήτῃ.

19 Ἰουνίου. — Τὸ μαροκινὸν ζήτημα προσλαμβάνει νέαν ὄψιν διότι ἐγνώσθη ἐπισήμως ὅτι ἀπεβιβάσθησαν εἰς Ἀγαδὶρ ἐπὶ τῆς Μαροκινῆς παραλίας γερμανικὰ στρατεύματα· ἡ Γερμανία δίδουσα ἐξηγήσεις εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπροφασίσθη ὅτι τοῦτο ἐγένετο πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ζωῆς τῶν Γερμανῶν ὑπηκόων εὑρισκομένων ἐν κινδύνῳ λόγῳ τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως.

22 Ἰουνίου. — Σοβαρώτατον δυστύχημα συνέβη εἰς τὸ νεότευκτον θωρηκτόν μας «Ἀβέρωφ», προσκροῦσαν ἐπὶ ὑφάτων παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τοῦ Πλύμουθ· ἐκ τῆς συγκρούσεως προῦξενήθη ῥῆγμα τῆς γάστρας παρὰ τὴν τρόπιδα τοῦ πλοίου μήκους 60 ποδῶν. Αἱ ζημίαι ὑπολογίζονται ἕως διακοσίας χιλιάδας δραχμῶν καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐπανορθώσεώς του εἰς δίμηνον· ἐλπίζεται ὅτι ἡ ναυτικὴ καὶ πολεμικὴ ἀξία τοῦ πλοίου δὲν θὰ μειωθῇ.

ΑΒΓ

Θησεὺς Πίνδιος

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Προκήρυξις Διαγωνισμοῦ

Τὰ «Παναθήναια» προκηρύττουν διαγωνισμὸν διὰ τὴν προτομὴν τοῦ Σολωμοῦ ἐν Ἀθήναις:

Εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἠμποροῦν νὰ συμμετάσχουν Ἕλληνες μόνον καλλιτέχναι.

Τὰ προπλάσματα τῆς καθαυτὸ προτομῆς, εἰς τὸ πραγματικὸν μέγεθος εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἐκτελεσθῇ, θὰ σταλοῦν εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων» 35 ὁδὸς Ἀριστοτέλους, Ἀθῆνας, ἕως τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1911.

Μαζὶ μὲ τὸ πρόπλασμα τῆς προτομῆς πρέπει νὰ σταλῇ καὶ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἔργου εἴτε εἰς πρόπλασμα εἴτε εἰς σχέδιον, τοῦ ὁποίου νὰ σημειόνῃ ὁ καλλιτέχνης τὰς διαστάσεις. Τὸ ὕψος τοῦ ὅλου ἔργου, μαζὶ μὲ τὸ βάθρον θὰ εἶναι ὄχι ὀλιγώτερον τῶν 3 μέτρων.

Τὰ ἔργα θὰ κριθοῦν ἀπὸ πενταμελῆ ἐπιτροπὴν ἐκ τριῶν καλλιτεχνῶν καὶ δύο λογίων, ἡ ὁποία θὰ ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασίν της ἐντὸς τοῦ Νοεμβρίου 1911.

Ὁ καλλιτέχνης τοῦ βραβευομένου προπλάσματος θὰ λάβῃ ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου εἰς μάρμαρον καὶ τὴν τοποθέτησιν δρ. 3500.

Τὰ προπλάσματα θὰ μείνουν ἐκτεθειμένα προσιτὰ εἰς τὸ κοινόν, ἐπὶ 15 ἡμέρας τοῦ Νοεμβρίου.

Ἕκαστον πρόπλασμα πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ φάκελλον σφραγισμένον περιέχοντα τὸ ὄνομα τοῦ καλλιτέχνου καὶ φέροντα ρητὸν ἢ ἄλλο γνώρισμα τὸ ὁποῖον θὰ ἔχῃ καὶ τὸ πρόπλασμα.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΩΝ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ,,

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας Ἰούνιον, Ἰούλιον, Αὔγουστον καὶ Σεπτέμβριον τὰ «Παναθήναια» ἐκδίδονται εἰς τὸ τέλος μόνον τοῦ μηνὸς εἰς τεύχη διπλᾶ.

Σημ. Εἰδικαὶ βιβλιοκρισίαι δημοσιεύονται διὰ τὰ βιβλία, τῶν ὁποίων δύο ἀντίτυπα στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα μας. Τῶν ἄλλων ἁπλῶς ἀγγέλλεται ἡ ἔκδοσις.

Ὁ ὑπουργὸς κ. Α. Ράϊνεκ προσέφερε εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς «Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας» πλουσίαν συλλογὴν χαλκογραφιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀγάγονται εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος. Ἐπίσης συλλογὴν βιβλίων, μονογραφιῶν, λογοδοσιῶν τῶν φιλελληνικῶν κομιτάτων, χειρογράφων διαφόρων φιλελλήνων κλπ. σχετικῶν μὲ τὴν μεγάλην ἐποχήν.

Ὁ διάσημος διευθυντὴς τῆς Ὀρχήστρας Félix Motel ὁ εἰδικὸς εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν ἔργων τοῦ Βάγνερ ἀπέθανε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς ἓν νοσοκομεῖον τοῦ Μονάχου.

Ἡ Δνς Εὐγενία Πρωΐου, πτυχιοῦχος τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ ὑπότροφος τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Μουσικῆς εἰς τὸ Μόναχον, ἔλαβε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τὸ πτυχίον της ἀριστεύσασα κατὰ τὰς ἐξετάσεις της.

Εἰς τὴν Σορβόνην ἐτελείωσεν ἐφέτος τὰς φιλολογικάς της σπουδὰς ἡ Ἑλληνὶς Αἰμυλία Πηλείδη. Ἡ νεαρὰ φιλόλογος θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ ἓν ἢ δύο ἔτη τὴν μόρφωσίν της εἰς τὸ Παρίσι καὶ θὰ ἔλθῃ ἔπειτα νὰ διδάξῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἡ Πατμίας Σχολή, ὑπὸ Μ. Η. Μαλανδράκη. Ἐν Ἀθήναις 1911, τυπογραφεῖον Παρασκευᾶ Λεώνη.

Περὶ Ἀσυλίας κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολ. Ἐκκλησίας, ὑπὸ Κωνστ. Μ. Ράλλη. Ἀθῆναι 1911, τυπογραφεῖον Π. Δ. Σακελλαρίου.

Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς ς' 1909-1910 τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἀθῆναι 1911, τυπογραφεῖον Π. Δ. Σακελλαρίου.

Ποιήματα Γ. Ν. Φερεντίνου. Τύποις Κ. Α. Φακοῦ Ἀλεξάνδρεια 1911.

Ἡ Ἀριάδνη στὴ Μάντουα. Veron Lee μετάφρ. Στεφάνου Πάργα, (δρᾶμα σὲ πέντε πράξεις). Ἔκδ. Περιοδικὸν «Γράμματα» Ἀγεξάνδρεια φρ. 1.

Byzantinische Zeitschrift διπλοῦν τεῦχος Ἰούνιος 1911. Leipzig B. G. Teubner.

Le Bonheur inSaisissable, Roman. Paris 1911. fr. 3,50.

Cantique d'Été Marguerite Burnat-Provins, Paris 1911 E. Sansot fr 3,50.

Ἀγγέλλονται:

Ἐπιστημονικὴ Ἀστυνομία Ἐμμανουὴλ Β. Τσάκωνα ἀνθυπασπιστοῦ τῆς ἐν Κρήτῃ χωροφυλακῆς.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἡ Κασσάνδρα τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος — «Πατρίς».